

Lapsiperheiden kotouttaminen kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla

2019

Kaupunkitarkastajat Tarja Palomäki ja Aija Kaartinen

Sisällys

1. Arvioinnin taustatiedot.....	3
1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus	3
1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3. Arviointikysymykset ja -kriteerit.....	3
1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät	4
1.5. Kotouttaminen on laaja kokonaisuus	4
1.5.1. Kotouttamislaki, kotouttamisohjelmat, kotouttamissuunnitelma	4
1.5.2. Käsitteitä	8
1.5.3. Kotouttamisen määrärahat	8
1.5.4. Kyky I ja II -hankkeet.....	9
1.5.5. Maahanmuuttajat Helsingissä	13
2. Havainnot.....	16
2.1. Kotouttaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	16
2.1.1. Kotoutumisen ohjaus ja tuki	16
2.1.2. Yhteistyö muiden toimialojen ja järjestöjen kanssa.....	16
2.1.3. Lapsiperheiden ja kotivanhempien kotoutumisen edistäminen kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla	17
2.2. Maahanmuuttajien kehittämissuunnitelman 2018–2021 kotouttamistoimenpiteet ..	18
2.2.1. Toimenpiteiden toteutuminen varhaiskasvatuksessa.....	19
2.2.2. Yhteenveto varhaiskasvatuksen kyselytuloksista	31
2.2.3. Toimenpiteiden toteutuminen perusopetuksessa	33
2.2.4. Yhteenveto perusopetuksen kyselytuloksista	42
2.2.5. Toimenpiteiden toteutuminen lukioissa ja Stadin ammatti- ja aikuisopistossa..	43
2.2.6. Yhteenveto lukioden kyselytuloksista	57
2.2.7. Yhteenveto Stadin ammatti- ja aikuisopiston kyselytuloksista	58
2.2.8. Mittareiden toteutuminen	58
2.3. Kehittämistarpeita	69
2.4. Kotouttamistoimien vaikuttavuudelle kehitteillä mittareita.....	69
3. Johtopäätökset.....	71
4. Toimenpide-esitys ja lisätiedot	74

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

1. ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää lapsiperheiden kotouttamistoimenpiteitä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Helsingissä on laadittu maahanmuuttajien osaamistason kohottamiseksi Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021. Arvioinnissa tavoitteena oli selvittää, onko kehittämissuunnitelman toimenpiteitä edistetty suunnitelman mukaisesti.

1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Kaupunkistrategiassa 2017-2021 on useita mainintoja maahanmuuttajien tukemiseksi. Kaupunkistrategian mukaan ”maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen työmarkkinoilla ja laajemmin yhteiskunnassa on onnistuneen kotouttamisen edellytys”. Strategia kehottaa kiinnittämään ”erityistä huomiota vieraskielisten nuorten selkeästi muita suurempaan suhteelliseen osuuteen koulutuksen ja työn ulkopuolella olevista nuorista”. Strategian mukaan ”kaupunki panostaa erityisesti toisen polven maahanmuuttajien koulutukseen, työllistymisen ja osallisuuden edistämiseen” ja ”ennakointiin perustuva ammatillinen koulutus luo hyvät edellytykset maahanmuuttajien työllistymiselle”. Lisäksi kaupunkistrategian mukaan ”Helsingissä laaditaan maahanmuuttajien osaamistason kohottamiseksi maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma, joka ulottuu varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen”.

1.3. Arviointikysymykset ja -kriteerit

Arvioinnin pääkysymys oli, onko maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 mukaisia maahanmuuttajaperheisiin liittyviä toimenpiteitä edistetty kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla.

Arvioinnin osakysymyksiä ovat:

1. Onko maahanmuuttajataustaisille lapsille, perheille sekä kotivanhemmille ja huoltajille järjestetty kehittämissuunnitelman mukaiset oppimisen edellytykset ja tuki?
2. Onko maahanmuuttajataustaisille oppilaille ja perheille järjestetty kehittämissuunnitelman mukaista opintojen ohjausta, neuvontaa ja siirtymiä?
3. Onko kasvatuksen ja koulutuksen toimialan henkilöstön osaamista kehitetty kielitietoisemmaksi ja maahanmuuttajien tarpeet huomioivammaksi?

Ensimmäisen osakysymyksen kriteerinä ovat toimenpiteet, joita on järjestetty tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten sekä kotivanhempien ja huoltajien oppimista. Ensimmäiseen osakysymykseen vastattaessa arvioidaan 3-6 -vuotiaiden osallistumista varhaiskasvatukseen äidinkielen mukaan sekä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimistuloksia. Ulkomaalaistaustaisten oppimistuloksiin vaikuttavat monet tekijät kuten oppimisympäristöt, oppimateriaalit, teknologian ajanmukaisuus sekä

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

huoltajien kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö. Lisäksi tarkastellaan kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen koulutukseen osallistuvien suhteellista määrää ja siitä jatkopolulle siirtyvien osuutta. Ensimmäisen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla. Tarkastelussa huomioidaan sukupuolinäkökulma, mikäli aineistoa on saatavilla sukupuolen mukaan.

Toisen osakysymyksen kriteeri täyttyy, jos opintojen aikainen ohjaus ja neuvonta on laadukasta. Laadulla tarkoitetaan muun muassa viestinnän selkeyttä ja monikielisyttä. Laadulla tarkoitetaan myös, että neuvonta oppimispolkujen mahdollisuuksista on yhdenmukaista ja ajankohtaista. Toisen osakysymyksen osalta arvioidaan, onko oppimispolut katkeamattomia siten, että ne johtavat tutkintoihin, työelämään ja aktiiviseen yhteiskuntaelämään. Toisen osakysymyksen kohdalla tarkastellaan erityisesti maahanmuuton toisen sukupolven perusasteen jälkeisten tutkinnon suorittaneiden osuutta väestöstä. Toisen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla.

Kolmannen osakysymyksen kriteerinä on kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön osaamisen kasvattaminen. Kolmannen osakysymyksen kriteeri täyttyy, jos henkilöstön osaamista on kehitetty kielitietoisemmaksi ja maahanmuuttajien tarpeet huomioivammaksi. Arvioinnin kohteena on henkilöstön pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssä, valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista sekä taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin. Kolmannen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla.

1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arviointiaineistona käytettiin haastattelua, kyselyjä ja kirjallista aineistoa kuten tilastoja. 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019 oli osa arviointiaineistoa.

1.5. Kotouttaminen on laaja kokonaisuus

1.5.1. Kotouttamislaki, kotouttamisohjelmat, kotouttamissuunnitelma

Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä (jäljempänä kotoutumislaki) 30.12.2010/1386 1 luvun 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.¹

Kotoutumislain 1 luvun 3 §:n määritelmän mukaan laissa tarkoitetaan:

- 1) *kotoutumisella* maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä

¹ Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen;

- 2) *kotouttamisella* kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla;
- 3) *maahanmuuttajalla* Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti;
- 4) *sosiaalisella vahvistamisella* maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja syrjäytymisensä ehkäisemiseksi;
- 5) *monialaisella yhteistyöllä* eri toimialojen viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä;
- 6) *erityisiä toimenpiteitä tarvitsevalla* maahanmuuttajaa, joka tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä erityisesti sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi alentuneen toimintakyvyn, iän, perhetilanteen, luku- ja kirjoitustaidottomuuden tai muun vastaavan syyn perusteella.²

Kotoutumislain 3 luku käsittelee kotoutumisen edistämistä paikallistasolla. Lain 3:29 §:n mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa.

Kotoutumislain 3:30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla.

Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden ja palveluiden järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.³

Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa.⁴

Kotouttamislain 3:32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Ohjelma otetaan huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja –suunnitelmaa laadittaessa.

Valtion kotoutumisohjelma vuosille 2016-2019

² Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

³ Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

⁴ Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019 sisältää hallituskaudelle asetetut kotouttamisen painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet, vastuut ja julkisen talouden suunnitelmassa 2017-2020 määritellyt resurssit. Valtion kotouttamisohjelma perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä (1386/2010; kotoutumislaki), jonka 34 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää valtakunnallisesta kotouttamisen kehittämisestä laatimalla kotouttamisen tavoitteet sisältävän valtion kotouttamisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan.⁵

Hallitus on suunnitellut toimenpiteitä, joilla turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymistä ja kotoutumisen käynnistymistä nopeutetaan, samoin pääsyä koulutukseen ja työelämään. Tavoitteena on muun muassa parantaa suomen tai ruotsin kielen taidon hankkimisen ja täydentämisen mahdollisuuksia sekä antaa perusopetuksen kautta valmiuksia koulutuspolulla etenemiseen. Nykymuotoisen moniammatillisen tuen ja opiskeluhoillon avulla tuetaan oppimisen edellytyksiä ja opettajien koulutuksessa huomioidaan maahanmuuttajien erityistarpeet.⁶

Onnistunut kotoutuminen osaksi suomalaista yhteiskuntaa lähtee aina yksilöstä itsestään ja vaatii osallistujalta aktiivisuutta ja vastuullisuutta. Yhteiskunnan antama tuki voi palvella tätä yksilölähtöistä oppimisprosessia, kun järjestelmän kannustavuudesta, reiluidesta ja toimivuudesta huolehditaan. Hyvin onnistunut kotoutuminen ja työllistyminen voivat olla mahdollisuuksia vastata Suomen huoltosuhteen haasteeseen ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin. Hallitus on tietoinen, että kotoutumispolitiikka ei ole aiemmin kaikissa tapauksissa tuottanut toivottuja tuloksia. Kotoutumisjärjestelmiä ja –politiikkaa uudistetaan kokonaisvaltaisesti rakentamatta yhdenvertaisuutta loukkaavia etuoikeuttavia mekanismeja.⁷

Valtion kotouttamisohjelman tavoitealueista keskeisin tässä arvioinnissa on tavoitealue II:n kohta ”Laadukkaalla perusopetuksella vahvistetaan maahanmuuttajanuorten valmiuksia siirtyä jatko-opintoihin ja työelämään”. Em. kohdan tavoitteena on, että yhä useampi maahanmuuttajanuori suorittaa ainakin toisen asteen opinnot ja sääntää valmiudet hakeutua jatko-opintoihin tai siirtyä työelämään.⁸

Valtion kotouttamisohjelman mukaan Suomen maahanmuuttajaväestö on verrattain nuorta ja lapset muodostavat viidesosan vieraskielisestä väestöstä. Viimeaikaisten vertailujen mukaan maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten oppimistulosten erot ovat Suomessa OECD-maiden suurimpia.⁹

Helsingin kaupungin kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet

Kaikkien Stadi –Helsingin kotouttamisohjelma 2017–2021 on Helsingin kotoutumislain (1386/2010) 32 § mukainen ja kaupunkistrategiaan perustuva kotouttamisoh-

⁵ Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019.

⁶ Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019

⁷ Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019.

⁸ Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019.

⁹ Valtiontalouden tarkastusvirasto. Tuloksellisuustarkastuskertomus 12/2015. Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

jelma, jonka tarkoitus on edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä kaupungissa. Ohjelmaan on koottu strategiakauden aikana kehitettävät uudet toimenpidekokonaisuudet sekä kotoutumista tukevat hankkeet kaikilta toimialoilta.¹⁰

Kotouttamisohjelman seuranta tehdään osana kaupunkistrategian toteutumista sekä säännöllisillä tilannekatsauksilla kaupunginhallituksen elinkeinojaostossa. Lisäksi ohjelman tueksi asetetaan toimialojen edustajista koostuva ohjausryhmä. Seurannassa käytetty ohjelman mittaristo perustuu Helsingin ulkomaalaistaustaisten kotoutumisen seurantajärjestelmässä esitettyihin indikaattoriehdotuksiin.¹¹

Ohjelmassa on nostettu esiin neljä kaupungin kehityksen ja kotoutumisen onnistumisen kannalta keskeistä teemaa, jotka ohjaavat kotouttamisohjelmaa periaatetasolla:

1. Helsinki on osaavan työvoiman kaupunki
2. Helsinki on maailman vaikuttavin paikka oppia
3. Helsinki on avoin ja osallistava
4. Helsinki ehkäisee eriarvoistumista.

Työllistymisen edistämisen lisäksi Helsinki panostaa strategiakaudellaan erityisesti kasvatukseen ja koulutuksen kehittämiseen osana kotouttamisohjelmaa. Kotouttamisohjelman osana on luotu strategian mukainen maahanmuuttajien kasvatukseen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma, jonka toimenpiteet ulottuvat aina varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen asti. Kehittämissuunnitelman tavoitteena on, että kaikilla helsinkiläisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvatukseen, koulutukseen ja työelämään. Lisäksi tavoitteena on, että oppimisympäristöt, pedagogiset ratkaisut ja ohjaus edistävät sitä, että ulkomaalaistaustaisten oppimistulokset paranevat vastamaan kantaväestön oppimistuloksia. Tavoitteena on myös lisätä toimialan henkilöstön osaamista kielitietoisuudesta sekä ulkomaalaistaustaisten ammattilaisten määrää toimialan palveluksessa. Kehittämissuunnitelma sisältää yhteensä 27 toimenpidekokonaisuutta.¹²

Maahanmuuttajien kasvatukseen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021

Maahanmuuttajien kasvatukseen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma perustuu Helsingin kaupungin strategiaan vuosille 2017–2021. Kehittämissuunnitelmaa työstettiin yhdessä kaupunginkanslian asiantuntijoiden kanssa. Kehittämissuunnitelman toimenpiteitä ideoitiin yhteiskehittämisen menetelmällä neljässä eri työpajassa, joihin osallistui yhteensä noin 350 kasvatukseen ja koulutukseen työntekijää ja opiskelijaa varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toiselta asteelta sekä vapaasta sivistystyöstä. Lisäksi työpajoihin osallistui asiantuntijoita muilta toimialoilta ja järjestöistä. Prosessin tuloksena saatiin lähes sata toimenpideehdotusta, joista kiteytyi 3 pääteemaa, 13 tavoitetta ja 28 toimenpidekokonaisuutta.¹³ Tämän arvioinnin kohteena on edellä mainittu maahanmuuttajien kasvatukseen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma.

¹⁰ Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

¹¹ Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

¹² Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

¹³ Maahanmuuttajien kasvatukseen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

1.5.2. Käsitteitä

Kielitietoisuus

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018–2021 mukaan kielitietoisuus on käsite, jota käytetään sekä varhaiskasvatussuunnitelmassa että eri opetussuunnitelmissa. Kielitietoisuus luo pohjan erilaisuutta arvostavalle kulttuuriselle moninaisuudelle. Eri kielten käyttö rinnakkain yhteisöjen arjessa nähdään luontevana ja yhteisössä tunnistetaan kaikkien oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Kielitietoisessa yhteisössä ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Kielitietoisessa yhteisössä jokainen työntekijä tiedostaa olevansa kielellinen malli oppijoille ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön eri tilanteissa.¹⁴

Kotiva -kurssit

Helsingin kaupunki järjestää Kotiva-kursseja eli suomen kielen kursseja pienten lasten kotivanhemmille. Lastenhoitaja hoitaa lasta sillä aikaa, kun vanhempi opiskelee suomea. Lastenhoito järjestetään kurssipaikan lähellä, ja siitä vastaa pääasiassa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Kurssi ja lastenhoito ovat ilmaisia.¹⁵

1.5.3. Kotouttamisen määrärahat

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on käytössään kaupungin sisäistä ja ulkoista rahoitusta kotoutumisen kehittämiseen. Ulkopuolista hankerahoitusta haetaan muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen rahoituksesta. Vuosittain käytössä on rahoitusta muun muassa suomi toisena kielenä eli S2-opetuksen ja valmistavan opetuksen järjestämiseen sekä positiivisen diskriminaation eli pd-rahalla toteutettaviin palveluihin. Rahoitus on lisääntynyt tasaisesti oppilasmäärien lisääntyessä.¹⁶

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmalle on oma rahoitus vuosille 2019–2021, joka koostuu omasta rahoituksesta ja kaupungin erillisrahoituksesta ja ulkopuolisesta hankerahoituksesta. Rahoitusarvio vuosille 2018–2021 on yhteensä arviolta 3,1 miljoonaa euroa. Kotoutumisen erillisrahoituksen määrä on vaihdellut vuosittain noin +/- 500 000 euron tuntumassa. Erillisrahaa on myöntänyt vuosittain kaupunginhallitus. Rahoitusta ja hakua koordinoi kaupunginkanslia.¹⁷

Kotoutumisen määrärahat vuosina 2017-2019	2017	2018	Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
---	------	------	-------------------------------------

¹⁴ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

¹⁵ <https://www.hel.fi/ammattillinen/fi/koulutukset/koulutukset-maahanmuuttajille/kotiva-kotivanhempien-suomen-kielen-kurssit>

¹⁶ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

¹⁷ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Suomi 2. kielenä	3 331 000	5 474 000	Toteuma
Monikulttuurisuus (sis. esimerkiksi tulk-kausta)	1 889 000	3 133 000	Toteuma
Pd-määräraha *	3 800 000	7 737 000	Budjetti
Valmistava opetus	700 000	950 000	Budjetti
Opetushallituksen ja okm:n hankerahat	1 990 000	1 996 000	Budjetti
Yhteensä	11 710 000	19 290 000	

*Luvut sisältävät muutakin kuin kouluille jaettavaa pd-rahaa. Suomenkielisessä perusopetuksessa oli esim. vuonna 2017 yhteensä 2,3 milj. euroa pd-rahaa, josta 1,6 milj. euroa jaettiin kouluille pd-indikaattorin pohjalta ja 0,7 milj. euroa jaettiin kaikille kouluille S2-oppilaiden lukumäärän perusteella.

Taulukko 1 Kotoutumisen määrärahat kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. ¹⁸

1.5.4. Kyky I ja II -hankkeet

Kyky I -hanke

Helsingin kaupungin Kyky -hanke (1.9.2015–31.8.2017) kehitti maahan muuttaneille helsinkiläisille palveluja, jotka helpottaisivat osallistumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan sekä siirtymään nopeammin opintoihin ja töihin.¹⁹ Kyky – Yhteisöllinen vastuu ja yksilölliset työpolut -hanketta rahoitti Euroopan sosiaalirahasto (ESR)²⁰.

Kyky -hankkeessa pilotoitiin maahan muuttaneiden, kotona lapsiaan hoitavien vanhempien tietopainotteiset vertaisryhmät somalin ja kurdin kielellä sekä kehitettiin kotivanhempien suomen kielen Kotiva-kursseja asiakaslähtöiseen ja työelämään ohjaavaan suuntaan.²¹

Hankkeen erityisenä kohderyhmänä olivat kurdia ja somaliaa äidinkielenään puhuvat maahanmuuttajavanhemmat, jotka hoitivat kotona alle 3-vuotiaita lapsiaan. Projekti toteutti kotoutumista edistäviä vertaisryhmiä eri puolilla Helsinkiä. Ryhmissä hankkeen ohjaajat jakoivat viranomaisien ja järjestöjen kanssa yhteistyössä osallistujille yhteiskunnallista tietoa heidän omalla äidinkielellään ja tukivat osallistujia heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan.²²

Kyky-hankkeessa toteutettiin kolme puolen vuoden kautta somalin- ja kurdinkielisiä vertaisryhmiä eri puolilla Helsinkiä. Kotivanhempien ryhmät tapasivat kerran viikossa

¹⁸ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

¹⁹ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019.

²⁰ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/> luettu 2.9.2019

²¹ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

²² <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

paikallisissa asukastaloissa ja järjestötiloissa samalla, kun perheen alle kolmevuotiaat lapset olivat maksutta hoidossa läheisessä huoneessa. Ryhmässä oli noin kymmenen kotivanhempaa.²³

Ohjaajien opastuksella kotivanhemmat käsittelivät ryhmissä viikoittain vaihtuvia, koutumista edistäviä teemoja. Lähes jokaisella tapaamisella ryhmissä vieraili päivän teeman mukainen järjestö- tai viranomaisasiantuntija, jota ohjaajat tulkkasivat osallistujien äidinkielellä. Osallistujia kiinnostaneita teemoja olivat esimerkiksi, ammatillinen koulutus Suomessa, kaupungin lähipalvelut, perheen terveys, ja suomalainen peruskoulujärjestelmä. Osallistujat pääsivät tulkkauksen avulla itse tiedon alkulähteille. Myös ne, joilta puuttui kieli-, netinkäyttö- tai lukutaitoa, pystyivät kysymään itseä kiinnostavista näkökulmista tai ilmaista eriäviä mielipiteitä turvallisessa ympäristössä.²⁴

Hanke järjesti kaikkiaan 17 vertaisryhmää, joista 9 somalin- ja 8 kurdinkielisiä. Ryhmien avulla projekti tavoitti noin 180 ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajaa, joista enemmistö, noin 85 prosenttia, olivat kotiäitejä. Toiminta tavoitti myös kymmenkunta koti-isää sekä joitakin vanhempia naisia, joiden lapset olivat jo varttuneita.²⁵

Ohjaajat laativat jokaisen osallistujan kanssa henkilökohtaisen jatkosuunnitelman. Ennen kaikkea osallistujat tarvitsivat kuitenkin aikaa selkiyttääkseen suunnitelmiansa. Puhelinkyselyn perusteella keväällä 2016 toteutetun ensimmäisen vertaisryhmäkauden osallistujista arviolta vajaa 40 prosenttia oli päässyt töihin tai varsinaisiin ammattiopintoihin kevääseen 2017 mennessä.²⁶

Kotivanhempien (180 tavoitettua) vertaisryhmistä noin puolen vuoden - vuoden päästä noin 30 prosenttia oli valmistavissa opinnoissa, noin 20 prosenttia oli vertaisryhmissä ja noin 50 prosenttia oli kotona lapsen kanssa. Yli vuoden päästä noin 40 prosenttia oli ammattiopinnoissa tai työssä, noin 30 prosenttia oli valmistavissa opinnoissa ja noin 30 prosenttia oli kotivanhempi tai työtön.²⁷

Kyky-hankkeen vertaisryhmät tavoittivat etenkin somalinkielisten joukosta runsaasti suurperheiden äitejä, joiden koulutus on vähäistä tai olematonta ja matka työelämään hyvin pitkä. Somalinkielisten vertaisryhmien osallistujista jopa lähes puolet luki ja kirjoitti heikosti, ja monet kärsivät oppimisvaikeuksista. Useilla oli yli neljän lapsen perheitä. Osa osallistujista myös tulkitsi islamin oppeja melko tiukasti, mikä osaltaan vähensi heidän uravaihtoehtojaan.²⁸

²³ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

²⁴ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

²⁵ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

²⁶ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

²⁷ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

²⁸ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ohjaajien ja ryhmäläisten tuki sai kuitenkin aikaan selvän muutoksen myös koulutautumiseen ja työllistymiseen epäilevästi suhtautuvien ajattelussa. Jo ensimmäisen kuukauden jälkeen myös viranomaisten ja koulutukseen epäillen suhtautuvilla osallistujilla heräsi kiinnostus muuttaa arkeaan. Kauden edetessä puheet palkkatyöstä tai yrittäjyydestä yleistyivät ryhmissä. Viimeisten kuukausien aikana ohjaajat saivat yleensä murrettua viimeiset epäilykset - Suomessa äitikin voi tehdä töitä ja työllistymistä varten olisi tärkeätä oppia ammatti.²⁹

Osallistujat löysivät toiminnan esimerkiksi järjestöjen suosituksesta (noin 10–20 prosenttia), ohjaajien ja muiden osallistujien verkostoista (noin 10 prosenttia), Stadin osaamiskeskuksen ja Stadin ammattiopiston suomen kielen kursseilta (noin 25 prosenttia) sekä leikkipuistojen ja asukastilojen välityksellä. Toiminnan piiriin löydettiin myös yhteisön ”puskaradion” avulla (noin 25 prosenttia), perhetyön ja lastensuojelun avulla (noin 10-20 prosenttia) ja kaupunginosamainonnan avulla (noin 10 prosenttia).³⁰

Viranomaisohjausta Kyky -hanke herätteli Helsingin kaupungin sisäisellä viestinnällä. Hankkeen tiimi tapasi perhetyöntekijöitä, lastensuojelun, neuvoloiden, päivähoiton ja leikkipuistojen henkilökuntaa palaverissa, seminaareissa, messuilla ja työpaikoissa. Viestiä vahvistettiin esittein, sähköpostein ja Kyky-hankkeen uutiskirjeellä.³¹

Lokakuussa 2016 keinovalikoimaan tuli myös Facebook-sivujen aktiivinen päivitys sekä ryhmien kohdennettu Facebook-markkinointi Helsingin alueella työskenteleville perhetyöntekijöille. Järjestelmällisen tavoittamisen kannalta olisi kuitenkin ihanteellista, että perheet saisivat tietoa ja ohjausta jo ennen kuin perhetyö tulee ajankohitaiseksi, minkä vuoksi ensisijainen ohjaava taho olisi ollut vanhemmat säännöllisesti tapaavat neuvolat.³²

Neuvoloiden yhteistyö jäi heikoksi. Vaikka hankkeen aikana syyt ohjauksen vähäisyyteen eivät varmistuneet, on syytä olettaa, että neuvoloiden kiireisessä arjessa asiakkaiden terveysneuvonta ajaa jatko-ohjauksen edelle.³³

Kyky II-hanke

Kyvyt käyttöön eli Kyky II –hanke (1.9.2017-31.8.2019) on Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla toimiva hanke. Hanketta toteutetaan Stadin ammatti- ja aikuisopistossa, Stadin osaamiskeskuksessa. Kyky II –hanke on jatkoa Kyky –Yhteisöllinen vastuu ja yksilölliset työpolut –hankkeelle (1.9.2015-31.8.2017). Kyky II –hankkeen tavoitteena oli tukea kohderyhmän osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä

²⁹ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

³⁰ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

³¹ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

³² <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

³³ <https://kykynloppuraportti.net/kyky-yhteisollinen-vastuu-ja-yksilolliset-tyopolut/tuloksia/vertaisryhmat/> luettu 2.9.2019

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kehittämällä kohderyhmälle kouluttautumista ja työllistymistä tukevia palveluja. Hankkeessa³⁴

- jatkettiin tietopainotteisten kotivanhempien vertaisryhmien kehittämistä laajentamalla kohderyhmä arabiankielisiin vanhempiin sekä järjestämällä osallistujille tarvelähtöisiä omankielisiä tietotekniikkapajoja. Tavoitteena oli 210 osallistujaa
- pilotoitiin heikosti lukeville ja kirjoittaville kotoutujille suunnattu mobiilikäyttöinen tietopalvelu, joka esittelee Helsingin kaupungin palveluvalikoimaa ja viranomaisjärjestelmää
- tiivistettiin kotouttamisalan toimijoiden yhteistyötä Helsingissä ja laajennetaan verkostoja yhteisen tapahtuman valmistelun yhteydessä
- osallistuttiin Stadin ammatti- ja aikuisopiston kehittämiseen. Oppilaitoksen henkilöstöä koulutettiin kohderyhmän kouluttamisen ja ohjauksen erityispiirteistä.³⁵

Hankkeen ensisijaiset kohderyhmät olivat: 1) kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat, joiden äidinkieli on somali tai arabia sekä 2) kotoutumisaikansa ohittaneet somalin- ja arabiankieliset työttömät maahanmuuttajavanhemmat. Lisäksi hankkeen välilliset kohderyhmät ovat varsinaisen kohderyhmän lapset ja puoliset, heidän yhteisönsä, kohderyhmän kanssa työskentelevät ammattilaiset sekä Stadin ammatti- ja aikuisopiston henkilökunta, maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ja opiskelijaksi pyrkivät.³⁶

Helsingin kaupunki on kiinnittänyt erityistä huomiota kotona lapsiaan hoitaviin maahanmuuttajavanhempiin jo vuodesta 2004. Kohderyhmälle kehitettävien palveluiden taustalla on huoli kohderyhmän heikosta kotoutumisesta ja syrjäytymisriskistä. Maahanmuuttajanaisten ja erityisesti pakolaistaustaisten naisten työllisyysaste on alhainen. Vuonna 2014 työllisyysaste Afrikasta ja Lähi-Idästä tulleille ole vain 46 prosenttia (vrt. suomalaistaustaisten 74 prosenttia). Pakolaistaustaisten työllisyysaste matalan koulutusasteen vuoksi oli 35,4 prosenttia vuonna 2014. Pakolaistaustaisilla naisilla on tutkitusti erityisiä vaikeuksia työmarkkinoille palaamisessa nopean perheellistymisen, matalan koulutuksen ja työkokemuksen puutteen vuoksi. Kyky -hankkeen kohdeyhteisöissä on siis runsaasti pitkäaikaistyöttömyyttä ja myös pitkittynyttä työmarkkinoiden ulkopuolisuutta.³⁷

Löydä Helsinki – kotoutujan infopalvelu

Löydä Helsinki -infopalvelu -hankkeessa pystytettiin heikosti lukevia ja kirjoittavia maahanmuuttajia palveleva, mobiilikäyttöinen matalan kynnyksen tietopalvelu Löydä Helsinki. Sovellus julkaistiin lokakuussa 2018 suomen- ja somalinkielisillä sisällöillä, ja arabiankieliset sisällöt vietiin sovellukseen vuoden 2018 lopussa. Sovellusta markkinoitiin sekä suoraan kohderyhmälle, että kohderyhmän kanssa työskenteleville ammattilaisille koko talven 2018 ja kevään 2019 ajan. Sovelluksella on ollut yli 2300 käyttäjää heinäkuuhun 2019 mennessä.³⁸

³⁴ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

³⁵ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

³⁶ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

³⁷ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

³⁸ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toimijoiden yhteistyön tiivistäminen ja verkostojen laajentaminen

Hankkeessa kehitettiin jalkautuvan kotoutumisen tuen oppisopimusmalli. Mallissa maahanmuuttajataustainen opiskelija suorittaa oppisopimuksella kasvatuksen ja ohjauksen perustutkinnon. Työnantajina mallissa toimivat maahan muuttaneiden parissa työskentelevät järjestöt. Mallista hyötyy opiskelijan lisäksi myös työnantajajärjestöt sekä kaupunki, jotka saavat vahvistusta jalkautuvan työn ja palveluohjauksen toteuttamiseen. Kyky II –hanke koordinoi yhteistyötä mallin osapuolien välillä ja tarjoaa oppisopimusopiskelijoille uraohjausta sekä koulutusta Helsingin kaupungin palveluista. Malliin osallistui 14 opiskelijaa ja yhteensä 10 järjestöä: Al-Birr Lähimmaisapu, African Care, HNMKY, Nicehearts, Monika-Naiset Liitto, Monik, Suomen Pakolaisapu, Suomen venäjänkielisten keskusjärjestö sekä Suomi-Syyria Ystävyyseura ry. Opiskelijoista 7 valmistui kesällä 2019.³⁹

Alan toimijoiden verkostoja laajennettiin osallistumalla Integration 2018 –konferenssin järjestelyihin laajassa yhteistyössä järjestöjen, ministeriöiden ja kuntien kanssa. Integration 2018 oli ensimmäistä kertaa koko valtakunnalliselle kotouttamiskentälle suunnattu verkostoitumistapahtuma Suomessa. Järjestäjätahoja oli yhteensä 17. Taphtumalla vahvistettiin kumppanuuksia viranomaisten, kolmannen sektorin ja yritysmaailman välillä. Taphtuma järjestettiin syksyllä 2018.⁴⁰

Stadin ammatti- ja aikuisopiston kehittäminen ja henkilökunnan osaamisen päivittäminen

Kyky II –hanke tarjosi syksyllä 2017 ja keväällä 2018 pedagogista tukea Stadin ammatti- ja aikuisopiston opetusryhmissä, joissa oli paljon suomea toisena kielenään puhuvia opiskelijoita. Hankesuunnittelijan ryhmissä tekemien havainnointikertojen ja haastattelujen pohjalta hankkeessa tuotettiin raportti pedagogisista ratkaisuksista vastaavissa opetusryhmissä.⁴¹

Loppuvuodesta 2018 ja alkuvuodesta 2019 Stadin osaamiskeskuksen asiantuntijoista kootussa työryhmässä valmisteltiin monikulttuurisuutta ja yhdenvertaisuutta käsittelevä koulutuskokonaisuus Stadin ammatti- ja aikuisopiston henkilöstölle. Kyseinen kokonaisuus oli osa oppilaitoksessa toteutettua PedaBooster-koulutussarjaa, jonka tarkoituksena oli päivittää henkilökunnan osaamista ajankohtaisissa teemoissa.⁴²

1.5.5. Maahanmuuttajat Helsingissä

Vuonna 2017 Helsingin väestöstä 15 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia. Vuoteen 2030 mennessä jo neljännes helsinkiläisistä on vieraskielisiä, eli puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Helsingin väestönkasvu, työikäisten määrän kasvu ja koko kaupungin elinvoimaisuus perustuvat vahvasti maahanmuuttoon. Kilpailukykyä voidaan parantaa erityisesti panostamalla täällä olevien osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä houkuttelemalla osaavaa työvoimaa ja

³⁹ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

⁴⁰ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

⁴¹ <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

⁴² <https://kykynloppuraportti.net/> luettu 2.9.2019

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

yrittäjiä ulkomailta. Työvoiman turvaamisessa ja kotouttamistoimenpiteitä suunniteltaessa on kuitenkin otettava huomioon, että ulkomaalaistaustaisten työmarkkina-asemassa ja koulutustasossa on suuria eroja kieliryhmien välillä ja sisällä. Tästä johdun tarvitaan myös kohdennettuja toimenpiteitä ja räätälöityjä palveluita. Panostaminen pitkäjänteiseen kotoutumiseen työllistymisessä, koulutuksessa ja elämän muilla osa-alueilla parantaa ulkomaalaistaustaisten työllisyysastetta ja hyvinvointia pidemmällä aikavälillä sekä ehkäisee väestöryhmien välistä eriytymiskehitystä.⁴³

Vuoteen 2030 mennessä jo joka neljäs lapsi tai nuori on vieraskielinen. Samalla eräs suurimmista muutoksista on toisen sukupolven lasten ja nuorten määrän kasvu sekä kasvaminen työikään. Tällä strategiakaudella tuleekin panostaa erityisesti siihen, että lapset ja nuoret menestyvät koulupoluillaan ja onnistuvat jatkokoulutukseen ja työelämään siirtymisessä.⁴⁴

Helsingin väestö kasvaa

Helsingin seudun väestön ennustetaan kasvavan keväällä 2018 laaditun seudun väestöennusteen mukaan nykyisestä 1,48 miljoonasta 1,74 miljoonaan vuoteen 2035 mennessä, eli 268 000 asukkaalla. Vieraskielisen väestön määrä oli seudulla vuoden 2018 alussa 201 000 henkeä, 13,6 prosenttia väestöstä. Määrän ennustetaan kasvavan 90 000 hengellä vuoteen 2025 mennessä ja tämän jälkeen vielä 147 000 hengellä vuoteen 2035 mennessä, jolloin vieraskielisten määrä seudulla olisi 437 000. Voidaan siis arvioida, että Helsingin seudun asukkaista joka neljäs on vieraskielinen vuonna 2035. Uuden ennusteen mukaan vieraskielisen väestön kasvu on hieman edellistä ennustetta nopeampaa: vuonna 2025 ero aikaisempaan on 15 000 henkeä, ja vuonna 2030 uusi ennuste on 29 000 henkeä edellistä korkeampi.⁴⁵

Helsingin väkiluvun ennustetaan kasvavan yhteensä 12 000 asukkaalla vuosina 2019-2020. Vuosittaisen kasvun ennustetaan olevan keskimäärin 6 000 asukasta eli 0,9 prosenttia vuodessa. Kaupungin väkiluvun ennustetaan olevan 700 000 asukasta vuonna 2027.⁴⁶

Helsingin väestönkasvusta suurimman osan ennustetaan tulevan jatkossakin ulkomailta, vaikka osa muuttajista tuleekin Helsinkiin asuttuaan ensin muualla Suomessa. Väkiluvun ennustetaan kasvavan 80 000 asukkaalla vuoteen 2030 mennessä, ja kasvusta 60 000 ennakoitaan olevan ulkomaalaistaustaisia.⁴⁷

Vuosina 2017-2018 tapahtuneesta 12 800 hengen väestönkasvusta kaksi kolmasosaa oli ulkomaalaistaustaisia. Äidinkielenään muuta kuin suomea ja ruotsia puhuvien määrä ylitti vuoden 2018 aikana 100 000. Tämän on 15,7 prosenttia kaupungin koko väestöstä. Helsingin ulkomaalaistaustaisista 18 prosenttia on syntynyt Suomessa eli kuuluu ulkomaalaistaustaisten toiseen sukupolveen.⁴⁸

⁴³ Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

⁴⁴ Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

⁴⁵ Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035.

⁴⁶ Helsingin tila ja kehitys 2019.

⁴⁷ Helsingin tila ja kehitys 2019.

⁴⁸ Helsingin tila ja kehitys 2019.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsingissä asuu yli neljännes Suomen ulkomaalaistaustaisista ja pääkaupunkiseudulla lähes puolet. Erityisesti afrikkalaistaustainen väestö on keskittynyt pääkaupunkiseudulle, heistä 40 prosenttia asuu Helsingissä ja kaksi kolmasosaa pääkaupunkiseudulla.⁴⁹

Ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy kerrostalovaltaisille esikaupunkialueille, etenkin Itä-Helsinkiin, jossa muutamilla osa-alueilla on jo yli kolmasosa äidinkielenään muita kuin suomea ja ruotsia puhuvia. Kantakaupungin väestöstä ulkomaalaistaustaisia on pienempi osuus, ja heistä on eurooppalaistaustaisia suurempi osuus kuin esikaupungeissa.⁵⁰

⁴⁹ Helsingin tila ja kehitys 2019.

⁵⁰ Helsingin tila ja kehitys 2019.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2. HAVAINNOT

2.1. Kotouttaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

2.1.1. Kotoutumisen ohjaus ja tuki

Kotoutumisen prosessikuvaukset ja ohjaus

Palveluohjauksen parantamiseksi kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on laadittu kotoutumisen prosessikuvauksia useissa toimipisteissä. Prosessikuvaukset on laadittu kahdesta kokonaisuudesta: Stadin osaamiskeskuksen asiakkaiden ohjautuminen palveluun sekä ohjaus valmistavaan opetukseen. Osana maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa (Make) luodaan Kotoutumisen tukimalli varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Tukimalli kokoaa yhteen varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen prosessit.⁵¹

Valmistavaan opetukseen ohjaus

Maahan muuttanut esiopetus- ja oppivelvollisuusikäinen lapsi aloittaa esiopetuksen tai koulunkäynnin mahdollisimman pian muuton jälkeen. Näin ollen uusi oppija voi tulla ryhmään koska tahansa vuoden aikana. Myös Suomessa syntyneet tai pidempään asuneet lapset joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame voivat haakeutua valmistavaan opetukseen, mikäli heidän kielitaitotasonsa jää alle kehittyvän alkeistaidon.⁵²

Lapsella on oikeus saada valmistavaa opetusta esiopetuksessa ja peruskoulussa yhteensä 900-1000 tuntia iästä riippuen, enintään yksi vuosi valmistavan opetuksen aloittamisesta, mukaan lukien loma-ajat.⁵³

2.1.2. Yhteistyö muiden toimialojen ja järjestöjen kanssa

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee kotouttamiseen liittyvää yhteistyötä kaupunginkanslian elinkeino-osaston, sosiaali- ja terveystoimialan sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa. Toimiala on mukana monialaisissa kotoutumista tukevissa palveluissa, joista mittavin on Stadin ammatti- ja aikuisopistoon sijoittuva Stadin osaamiskeskus, jossa yhdistyvät suomen kielen, ammatillisen koulutuksen, työllisyyden ja kuntoutuksen palvelut. Mukana palvelussa ovat Stadin ammatti- ja aikuisopisto, TE-hallinto, kanslian elinkeino-osasto, sosiaali- ja terveystoimialan maahanmuuttajapalvelut sekä kotoutumista tukevia järjestöjä. Lisäksi toimiala on mukana kulttuurin- ja vapaa-ajan toimialan Maahanmuuttajanuorten Helsinki-hankkeessa, jossa on luotu Buddyschool-toimintamalli. Toimiala tekee myös laajaa yhteistyötä tarjoamalla suomi toisena kielenä eli S2-opetusta työllisyydenhoidon asiakkaille.⁵⁴

Toimiala toteuttaa mittavimman osuuden Helsingin kotouttamisohjelmasta Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman muodossa ja 28 toi-

⁵¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁵² Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁵³ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁵⁴ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

menpiteen kautta. Toimiala toimii aktiivisena elinkeino-osaston maahanmuuton asiantuntijaverkostossa, jossa on edustus kaikilta toimialoilta ja liikelaitoksista. Toimiala jakaa tietoa ja osallistuu kumppanina kotouttamista tukeviin pilotteihin yhteistyössä kulttuurin- ja vapaa-ajan toimialan ja sosiaali- ja terveystoimialan kanssa. Toimiala osallistuu lisäksi Mukana-ohjelman toteuttamiseen.⁵⁵

Sosiaali- ja terveystoimialan asiantuntijoiden mukaan kotouttamiseen liittyvää yhteistyötä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa tehdään verkostotapaamisten muodossa ja muun muassa Keinutien perheluokkakokeilun yhteydessä. Perheluokkakokeilussa tuetaan oppilaita haastavissa kehitysvaiheissa hyödyntäen oppilaan ja hänelle läheisten aikuisten yhteistoimintaa. Lisäksi on toteutettu neuvola päiväkodeissa palvelua, jossa perheille tarjotaan neuvolan 3 -vuotistarkastus päiväkodeissa. Tarvittaessa tulkki voi olla mukana tapaamisessa. Palveluun kuuluu myös keskustelu, jossa ovat mukana vanhemmat, päiväkodin työntekijä, terveydenhoitaja ja hammashoitaja. Keskustelun aiheet valikoituvat vanhempien toiveista. Keskustelun aikana selvitetään mahdollisia pulmia ja välitetään tietoa neuvolalle.⁵⁶

Sosiaali- ja terveystoimialan lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi ja tuki -palvelu on tarkoitettu lapsille ja perheille, joilla on vaikeasti kuormittava elämäntilanne ja useamman tuen tarvetta. Palvelu perustuu sosiaalihuoltolakiin. Tuen ja palvelun tarvetta arvioidaan ammattilaisten yhteistyönä kokonaisvaltaisesti ja yhdessä perheen kanssa. Työryhmässä on moniammatillista osaamista ja työryhmä tarjoaa ohjausta ja neuvontaa sekä välitöntä tukea. Lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi ja tuki – yksikkö tekee yhteistyötä etenkin kasvatus- ja koulutustoimialan oppilashuollon kanssa. Toimialojen välistä yhteistyötä tehdään myös Mukana-ohjelman muodossa. Mukana-ohjelman tavoitteena on eriarvoisuuden vähentäminen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Maahanmuuttajataustaiset lapset tarvitsevat paljon tukea. Tukea annetaan muun muassa harrastuksen löytämiseksi. Perhekeskus tekee paljon yhteistyötä ja yhteisiä palvelutarpeen arviointeja myös maahanmuuttoyksikön kanssa.⁵⁷

2.1.3. Lapsiperheiden ja kotivanhempien kotoutumisen edistäminen kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla osana maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa 2018-2021 luodaan kotoutumista tukevia kokonaisuuksia. Näitä kokonaisuuksia on kolme.⁵⁸

Ensimmäinen kokonaisuus on kotoutumisen tukimalli varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä koko ruotsinkieliselle palvelukokonaisuudelle. Tukimalli on työvälisehen henkilökunnalle hiljattain tulleiden perheiden vastaanottamiseen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä perusopetuksen aloitukseen liittyen. Lisäksi tukimalli tarjoaa perheille tukea sujuvaan alkuun. Tukimallin runko luodaan yhteiskehittämisen menetelmällä syksyllä 2019 yhdessä maahan muuttaneiden perheiden ja henkilökunnan tarpeiden mukaisesti. Tukimalli kokoaa keskeiset prosessit, ohjeistukset, pedagogiset materiaalit sekä perheille tarjottavat oppaat ja ohjeet eri kielillä yh-

⁵⁵ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁵⁶ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti sosiaali- ja terveys toimialalle 17.9.2019.

⁵⁷ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti sosiaali- ja terveys toimialalle 17.9.2019.

⁵⁸ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

teen paikkaan. Tukimallia valmistellaan yhteistyössä erityisesti koillisen alueen valmistavan opetuksen päiväkodeissa ja peruskouluissa sekä ruotsinkielisessä palvelukokonaisuudessa. Tukimallin on tarkoitus laajentua kaikkiin toimipisteisiin.⁵⁹

Toisessa kokonaisuudessa kehitetään Monikielinen ohjaaja-mallia perusopetuksessa. Mallia pilotoidaan myös varhaiskasvatuksessa ja lukiokoulutuksessa. Siinä ohjaajat:⁶⁰

- tarjoavat tehostettua moni/omankielistä ohjausta suomen, somalin, arabian ja venäjän kielillä tarpeen mukaan ja yhteistyössä päiväkodin ja koulun muun henkilökunnan kanssa
- tukevat oppijoiden, huoltajien ja perheiden osallisuutta
- tarjoavat arjen koulunkäynnin ohjausta ja neuvontaa
- tukevat henkilökuntaa kieli- ja kulttuuritietoisuuden vahvistumisessa
- osallistuvat moniammatilliseen ja alueelliseen verkosto- ja kotouttamistyöhön.

Tällä hetkellä ohjaajia on 13 henkilöä ja varhaiskasvatukseen ollaan rekrytoimassa 4 uutta ohjaajaa pd-rahoituksella.⁶¹

Kolmannessa kokonaisuudessa vakiinnutetaan kotivanhempien kielikoulutus. Kokonaisuudessa yhdistetään somalin- ja arabiankielinen vertaisryhmäohjaus kotivanhempien kielikoulutukseen. Lisäksi jatketaan leikkipuistojen kotouttavaa Kotoklubikaneli –toimintaa.⁶²

2.2. Maahanmuuttajien kehittämissuunnitelman 2018–2021 kotouttamistoimenpiteet

Kasvatuksen ja koulutuksen maahanmuuttajien kotouttamista koskevan kehittämissuunnitelman mukaan toimiala on kaupungin monipuolisin ja merkittävin toimiala maahanmuuton näkökulmasta. Väestön moninaisuus näkyy päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa, joissa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja kulttuurit elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa. Ulkomaalaistaustaisten osuus helsinkiläisistä kasvaa joka kuudennesta joka neljanteen vuoteen 2030 mennessä.⁶³

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on hyvät mahdollisuudet edistää kaikkien lasten, nuorten ja aikuisten potentiaalin toteutumista. Tilastot ja tutkimukset osoittavat, että ulkomaalaistaustaisten osuus koulutuksen ja työn ulkopuolisista on suuri, heidän oppimistuloksensa jäävät usein kantaväestöä heikommiksi ja suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten välillä on merkittäviä hyvinvointieroja. Ratkaisevaa on, miten varmistetaan katkeamattomat opinpolut, kehitetään oppimisympäristöjä, toteutetaan kielitietoista opetusta sekä vahvistetaan henkilöstön osaamista. Huomiota tulee kiinnittää myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten oppijoiden koulutuksen, työllistymisen ja osallisuuden toteutumiseen.⁶⁴

⁵⁹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁶⁰ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁶¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁶² Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁶³ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

⁶⁴ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kehittämissuunnitelman toimenpiteet koskevat kaikkia kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla työskenteleviä varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön sekä suomen- että ruotsinkielisissä palveluissa. Kehittämissuunnitelmassa käytetään termiä toimipiste, jolla tarkoitetaan päiväkoteja, leikkipuistoja, kouluja, oppilaitoksia, opistoja ja hallintoa.⁶⁵

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 pääteemat ovat 1) oppimisen edellytykset ja tuki 2) ohjaus, neuvonta ja siirtymät ja 3) osaamisen kehittäminen ja rekrytointi.⁶⁶

2.2.1. Toimenpiteiden toteutuminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen päivähoitoyksiköiden johtajille tehtiin sähköinen kysely, jossa kysyttiin maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 toteuttamisesta ja mitä toimenpiteitä oppimisen edellytysten luomiseksi on tehty. Johtajilta kysyttiin kehittämissuunnitelman mukaisesti, mitä tukea oppimiselle on annettu ja onko ohjausta ja neuvontaa edistetty sekä onko henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet toteutuneet.

Kysely toteutettiin 26.11.2019 ja siinä esitettiin väittämiä kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta. Päivähoitoyksiköiden johtajille annettiin neljä vastausvaihtoehtoa, jotka olivat kyllä, ei, toimenpide on suunnitteilla ja en osaa sanoa. Varhaiskasvatuksessa vastaajia oli 59.

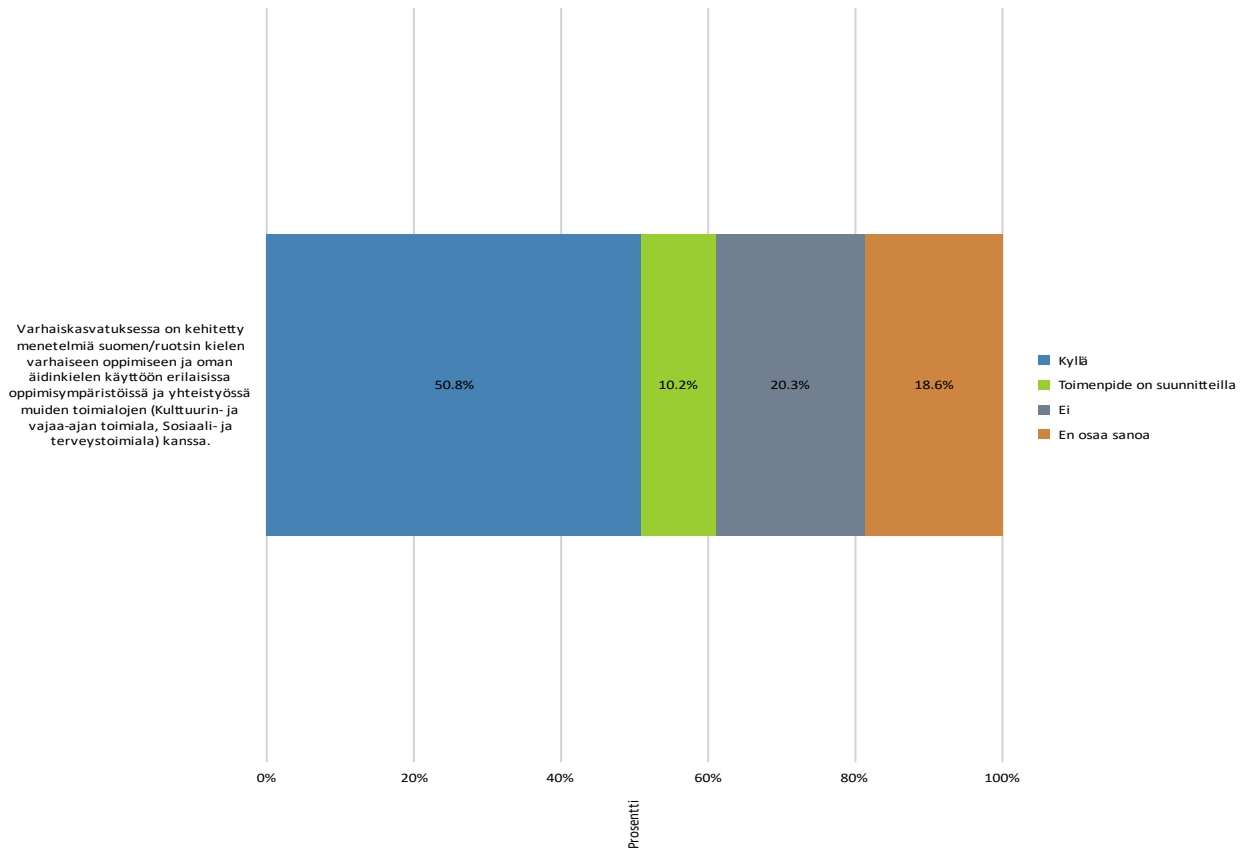
Kyselyn ensimmäinen väite koski kehittämissuunnitelman mukaista toimenpidettä liittyen varhaiseen oppimiseen. Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että kyselyyn vastanneista päivähoitoyksiköiden johtajista 51 prosentin mukaan varhaiskasvatuksessa oli kehitetty menetelmiä suomen/ruotsin kielen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteistyössä muiden toimialojen kanssa. Vastaajista 20 prosentin mukaan menetelmiä ei ollut kehitetty.

⁶⁵ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

⁶⁶ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 1 Varhainen oppiminen, suomenkielinen varhaiskasvatus

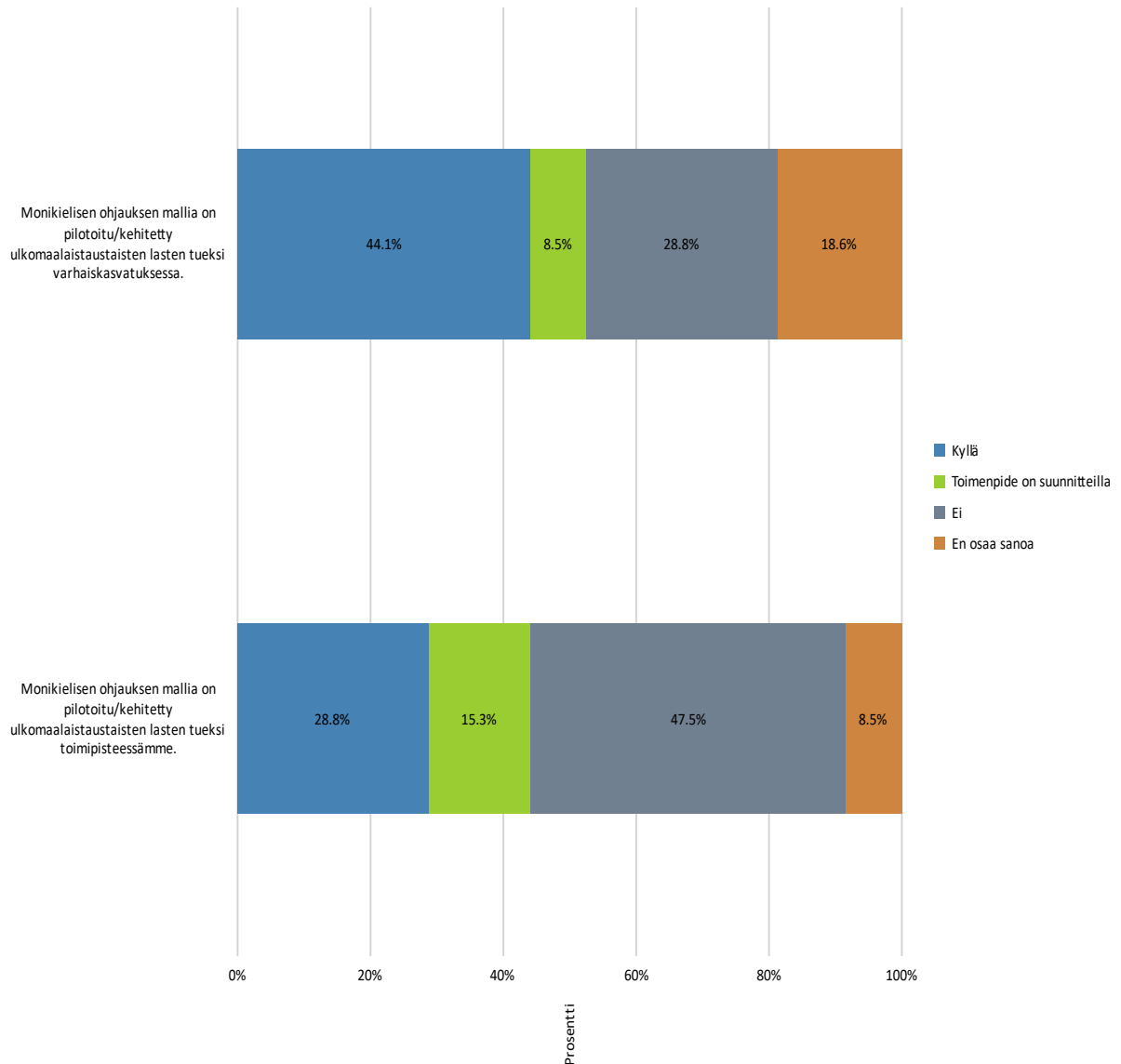
Ruotsinkieliselle varhaiskasvatukselle lähetettiin oma kysely. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus vastasi kyselyyn kootusti aluepäällikön toimesta. Aluepäällikön mukaan väittämän toimenpide varhaisesta oppimisesta oli toteutunut erittäin hyvin. Ruotsinkielisissä toimipisteissä oli kehitetty menetelmiä suomen/ruotsin kielen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen johtajille esitettiin väite liittyen monikieliseen ohjausmalliin. Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että kyselyvastausten mukaan monikielisen ohjauksen mallin pilotointia tai kehittämistä ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi varhaiskasvatuksessa oli toteutettu joissain toimipisteissä. 44 prosenttia vastasi väitteeseen myönteisesti. 29 prosenttia vastasi, että pilotointia tai kehittämistä on tehty myös omassa toimipisteessä. Kehittämissuunnitelman projektipäällikön mukaan vastauksia voidaan tulkita siten, että kysymys mittaa ennen kaikkea sitä, onko monikielinen ohjaus mallina tuttu myös ruotsinkielisessä palvelukokonaisuudessa Ruotsinkielisessä palvelukokonaisuudessa ei tarjota monikielistä ohjausta tällä hetkellä⁶⁷.

⁶⁷ Projektipäällikkö 25.2.2020.

ARVIONTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 2 Monikielinen ohjausmalli, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan monikielinen ohjausmalli oli toteutunut hyvin. Toimenpiteistä toinen oli toteutunut ja toinen suunnitteilla. Kehittämissuunnitelman projektipäällikön mukaan⁶⁸, monikielistä ohjausmallia on pilotoitu ainoastaan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen vastaus voidaan tulkita tarpeeksi kehittää monikielistä ohjausmallia.

Taulukko 2 Monikielinen ohjausmalli, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Monikielisen ohjauksen mallia on pilotoitu/kehitetty ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi varhaiskasvatuksessa.	Kyllä

⁶⁸ Projektipäällikkö 25.2.2020.

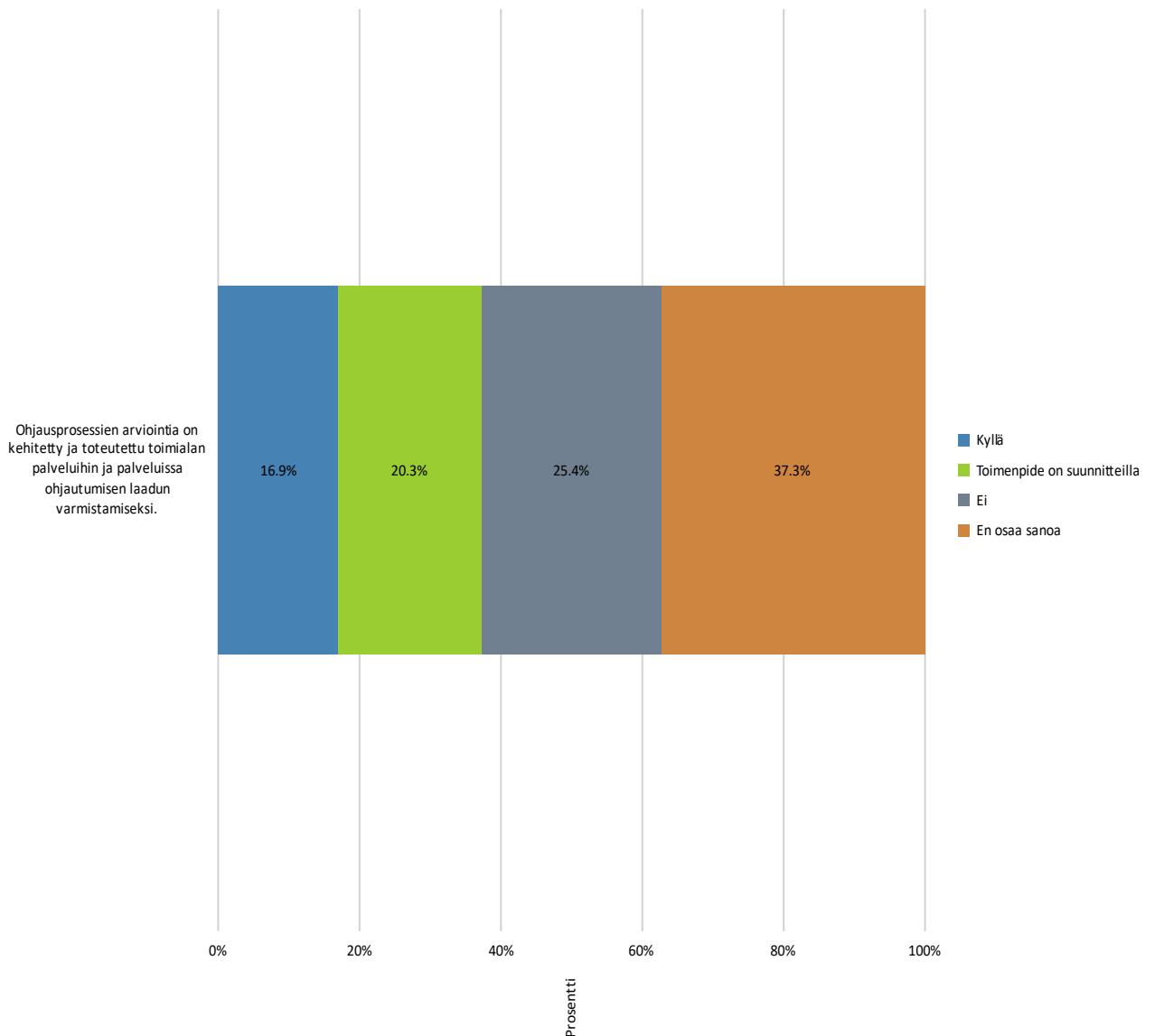
ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Monikielisen ohjauksen mallia on pilotoitu/kehitetty ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi ruotsinkielisissä toimipisteissä.

Toimenpide on suunnitteilla.

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, ettei ohjausprosessiin liittyvä toimenpide ole toteutunut kovin hyvin. Vastaajista 17 prosentin mielestä ohjausprosessien arviointia oli kehitetty ja myös toimialan palveluihin ja palveluissa ohjautumisen laadun varmistamista oli toteutettu. 25 prosentin mielestä toimenpiteitä ei oltu kehitetty eikä toteutettu.

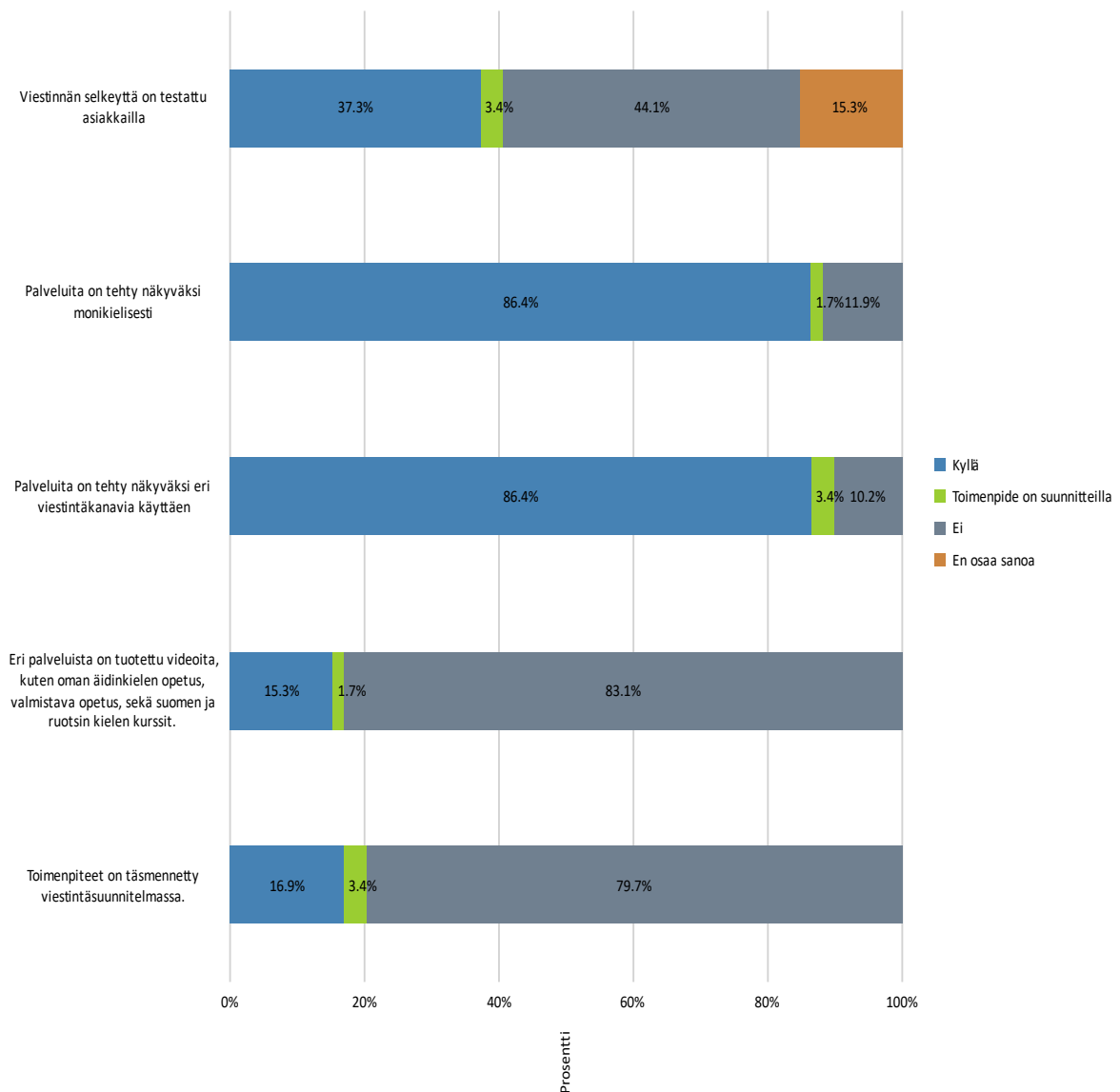
Kuvio 3 Ohjausprosessin arviointi, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan ohjausprosessiin liittyvä toimenpide oli toteutunut erittäin hyvin. Ohjausprosessien arviointia oli kehitetty ja toteutettu toimialan palveluihin ja palveluissa ohjautumisen laadun varmistamiseksi.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa viestinnän selkeyteen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet osittain hyvin. Toimenpide tehdä palveluita näkyväksi monikielisesti ja eri viestintäkanavia käyttäen oli toteutunut erittäin hyvin. Heikommin oli toteutuneet videoiden tuottaminen, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit. Myöskään toimenpiteiden täsmentäminen viestintäsuunnitelmassa ei toteutunut kovin hyvin.

Kuvio 4 Viestinnän selkeys, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet olivat kaikki toteutuneet erittäin hyvin liittyen viestinnän selkeyteen (taulukko alla). Kaikki viisi toimenpidettä olivat toteutuneet.

Taulukko 3 Viestinnän selkeys, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
-------	--

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

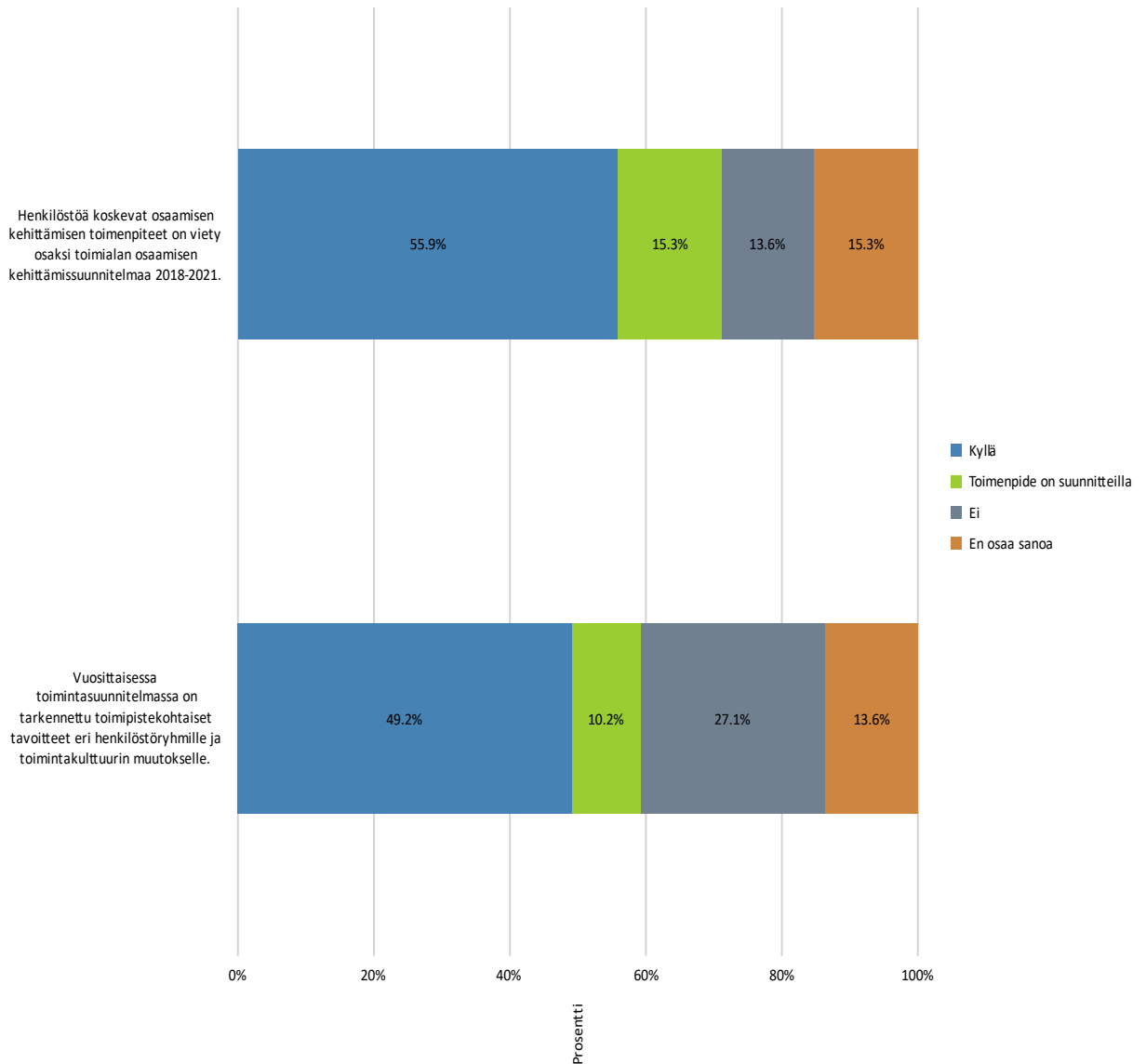
Viestinnän selkeyttä on testattu asiakkailta	Kyllä
Palveluita on tehty näkyväksi monikielisesti	Kyllä
Palveluita on tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen	Kyllä
Eri palveluista on tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit.	Kyllä
Toimenpiteet on täsmennetty viestintäsuunnitelmassa.	Kyllä

Osaamisen kehittäminen ja rekrytointi

Maahanmuuttajien kehittämissuunnitelmassa on oma kohtansa osaamisen kehittämiseksi ja rekrytoinnille. Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että toimenpiteet ovat toteutuneet melko hyvin. Vastaajista 56 prosenttia vastasi, että henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet on viety osaksi toimialan kehittämissuunnitelmaa ja 14 prosenttia vastasi ei ole viety. Toimipistekohtaisten tavoitteiden tarkentaminen eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle oli toteutunut vastaajista 49 prosentin mielestä ja 27 prosentin mielestä ei ollut toteutunut.

ARVIointIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 5 Osaamisen kehittämisen toimenpiteet, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan osaamisen kehittämisen toimenpiteet olivat toteutuneet erittäin hyvin (taulukko alla). Molemmat toimenpiteet olivat toteutuneet.

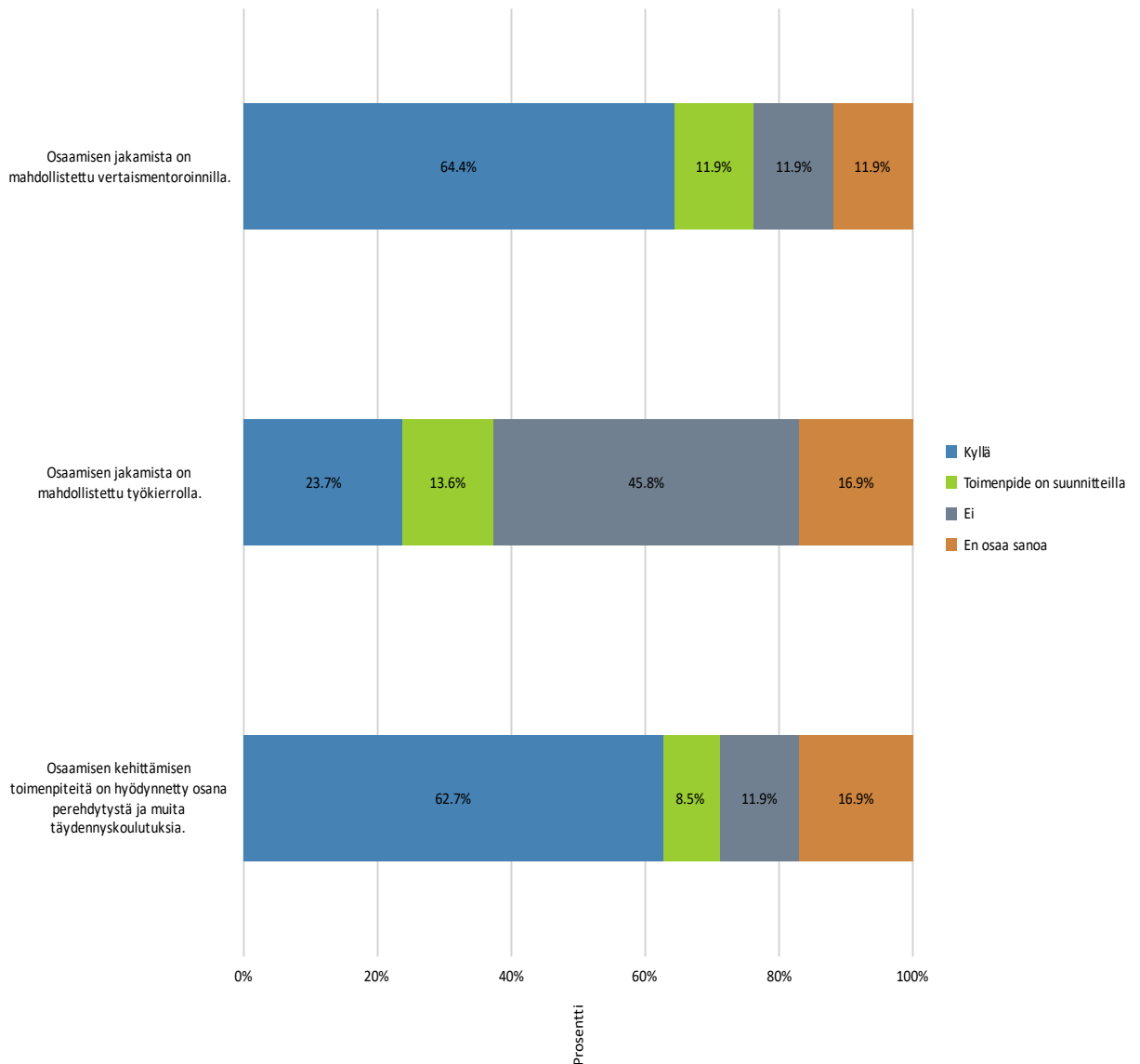
Taulukko 4 Osaamisen kehittämisen toimenpiteet, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet on viety osaksi toimialan osaamisen kehittämissuunnitelmaa 2018-2021.	Kyllä
Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa on tarkennettu toimipistekohtaiset tavoitteet eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle.	Kyllä

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että osaamisen jakamiseen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet osittain hyvin. Osaamisen kehittämisen toimenpiteiden hyödyntäminen osana perehdytystä ja täydennyskoulutuksia ja osaamisen jakamisen mahdollistaminen vertaismentoroinnilla oli toteutunut yli 60 prosentin mielestä vastaajista. 12 prosenttia vastasi, että ei ole toteutunut. Osaamisen jakamisen mahdollistaminen työkierrolla ei toteutunut yhtä hyvin. 24 prosenttia vastasi myönteisesti ja 46 prosenttia kielteisesti.

Kuvio 6 Osaamisen jakaminen, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan osaamisen jakaminen oli toteutunut erittäin hyvin (taulukko alla). Kaikki kolme toimenpidettä olivat toteutuneet.

Taulukko 5 Osaamisen jakaminen, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
-------	--

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

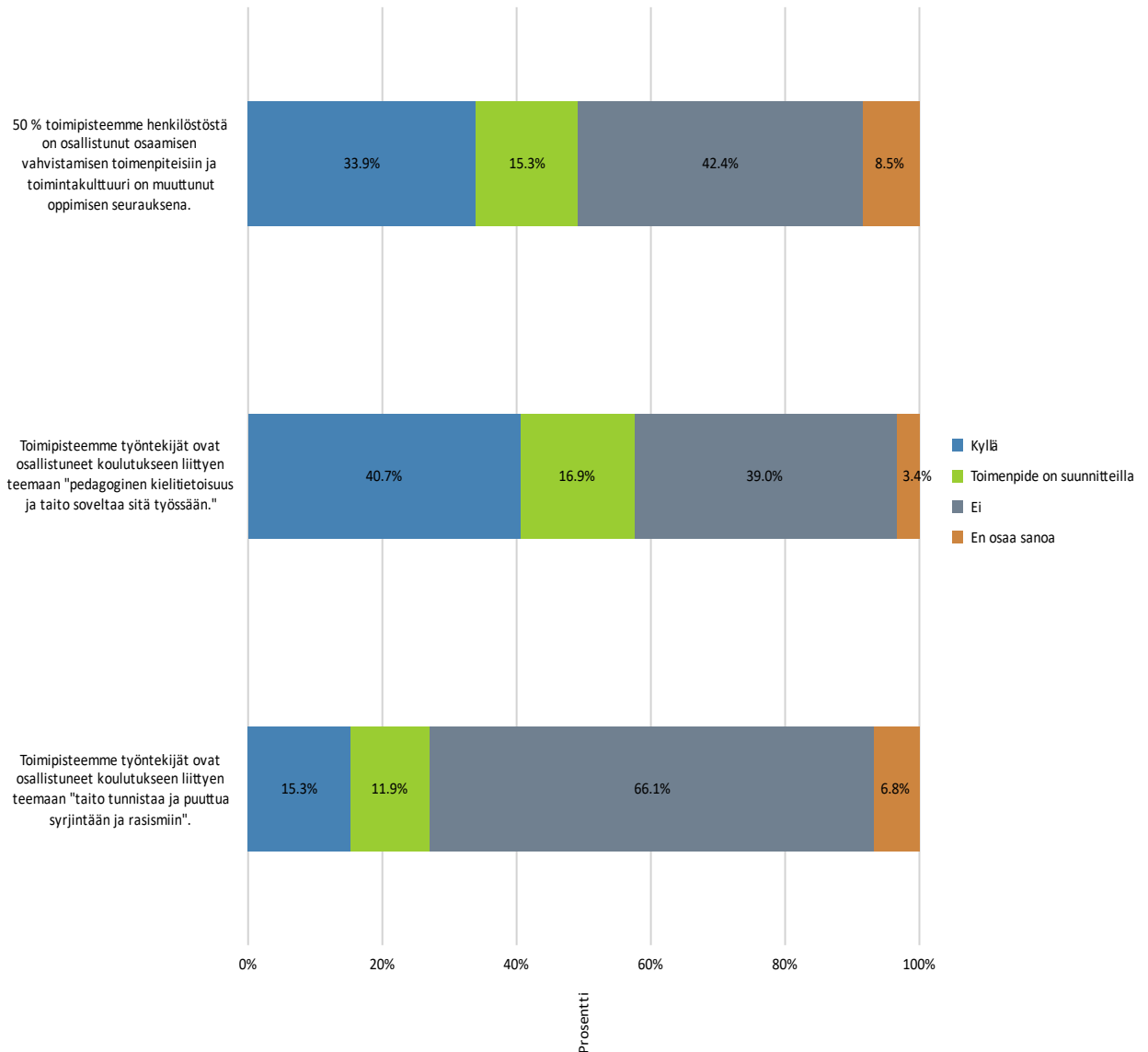
Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osaamisen jakamista on mahdollistettu vertaismentoinnilla.	Kyllä
Osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla.	Kyllä
Osaamisen kehittämisen toimenpiteitä on hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia.	Kyllä

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että osaamisen kehittämisen toimenpiteet eivät toteutuneet kovin hyvin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Kyselyn kyllä vastausten perusteella parhaiten toteutui työntekijöiden osallistuminen koulutukseen ”pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään”. Heikoiten toteutui työntekijöiden osallistuminen koulutukseen ”taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin”. Tavoite, että 50 prosenttia toimipisteen henkilöstöstä osallistuu osaamisen vahvistamisen toimenpiteisiin ja toimikulttuuri muuttuu oppimisen seurauksena, toteutui vastausten mukaan 34 prosentissa toimipisteistä. Tavoite ei toteutunut 43 prosentissa toimipisteistä.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 7 Osaamisen kehittäminen, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan kehittämissuunnitelman mukaiset osaamisen kehittämisen toimenpiteet ovat vielä suunnitteilla (taulukko alla). Kahta toimenpidettä kolmesta oli jo alettu suunnittelemaan, mutta ne eivät olleet täysimääräisesti toteutuneet.

Taulukko 6 Osaamisen kehittäminen, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
50 % toimipisteemme henkilöstöstä on osallistunut osaamisen vahvistamisen toimenpiteisiin ja toimintakulttuuri on muuttunut oppimisen seurauksena.	Toimenpide on suunnitteilla
Toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään."	Toimenpide on suunnitteilla

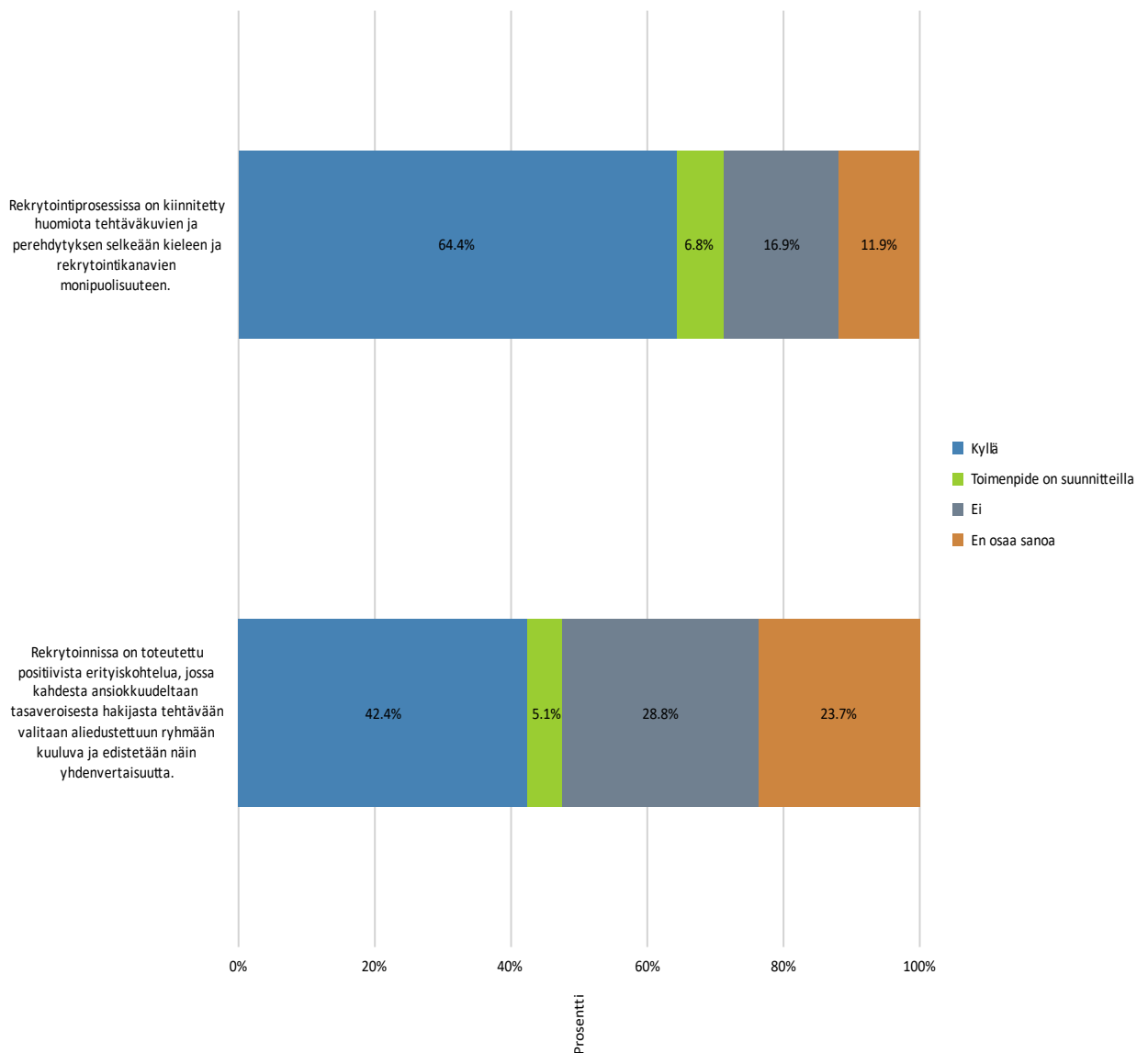
ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ruotsinkielisten toimipisteiden työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin".

Eos

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että rekrytointiin liittyvä toimenpide oli toteutunut osittain hyvin. 64 prosenttia vastasi, että rekrytointiprosessissa on kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. 17 prosenttia vastasi kieltävästi. 42 prosenttia vastasi, että rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta. 29 prosenttia vastasi, että positiivista erityiskohtelua ei ole toteutettu.

Kuvio 8 Rekrytointi, suomenkielinen varhaiskasvatus

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan rekrytoinnin toimenpiteet olivat toteutuneet hyvin (taulukko alla). Toinen toimenpide oli jo toteutunut ja toinen oli vielä suunnitteilla.

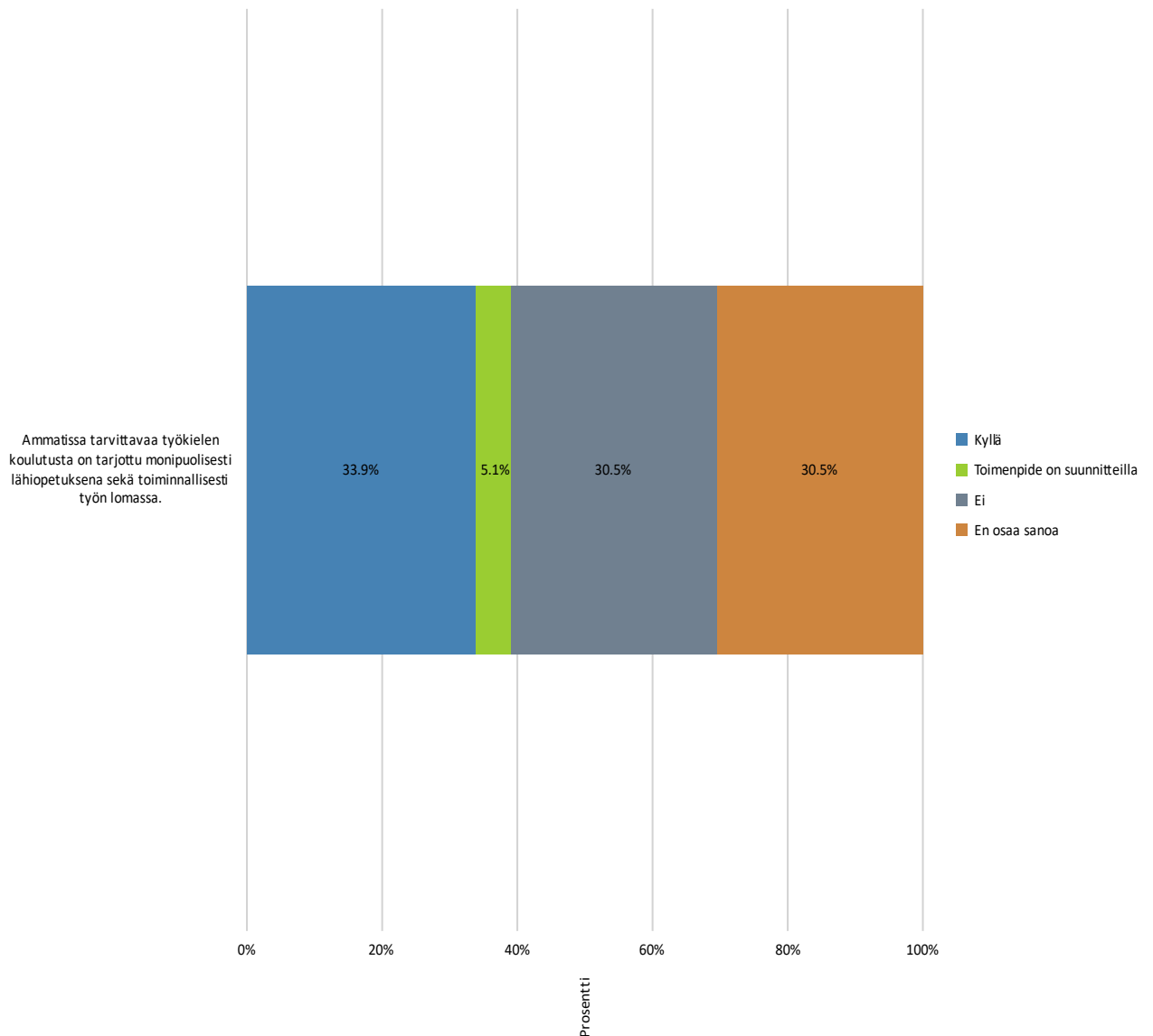
Taulukko 7 Rekrytointi, ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Rekrytointiprosessissa on kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen.	Kyllä
Rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta.	Toimenpide on suunnitteilla

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että ammatissa tarvittavan työkielen koulutukseen liittyvä toimenpide ei toteutunut kovin hyvin. Kolmas osa vastaajista totesi, että työkielen koulutusta on tarjottu monipuolisesti lähiopetuksena sekä toiminnallisesti työn lomassa. Kolmas osa vastasi, että työkielen koulutusta ei ole tarjottu.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 9 Ammatissa tarvittava työkielen koulutus, suomenkielinen varhaiskasvatus

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäällikön mukaan työkielen koulutukseen liittyvää toimenpidettä oli edistetty. Vastauksen mukaan ammatissa tarvittavaa työkielen koulutusta on tarjottu monipuolisesti lähiopetuksena sekä toiminnallisesti työn lomassa. Ammatissa tarvittavaa työkielen koulutusta on pilotoitu suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Toimialan projektipäällikön mukaan vastaus heijastelee tarvetta perehdyttää ulkomaalaistaustaisia pedagogiseen sanastoon ja muuhun ammatissa tarvittavaan kielikoulutukseen⁶⁹.

2.2.2. Yhteenveto varhaiskasvatuksen kyselytuloksista

Yhteenveto suomenkielinen varhaiskasvatus

⁶⁹ Projektipäällikkö 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa kaikki sähköisen kyselyn väittämät saivat päivähoitoyksiköiden esimiehiltä kyllä vastauksia. Kaikkia toimenpiteitä oli vastaajien mukaan edistetty jossain varhaiskasvatuksen toimipisteessä.

Sähköisen kyselyn perusteella suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa viisi parhaiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten kyllä vastauksia olivat:

- palveluita on tehty näkyväksi monikielisesti, 86 %
- palveluita on tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen, 86 %
- rekrytointiprosessissa on kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen, 64 %
- osaamisen jakamista on mahdollistettu vertaismentoroinnilla, 64 %
- osaamisen kehittämisen toimenpiteitä on hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia, 63 %

Varhaiskasvatuksessa viisi vähiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten ei vastauksia olivat:

- eri palveluista on tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit, 83 %
- toimenpiteet on täsmennetty viestintäsuunnitelmassa, 78 %
- toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan ”taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin”, 66 %
- monikielisen ohjauksen mallia on pilotoitu/kehitetty ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi toimipisteessämme, 48 %
- osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla, 46 %.

Yhteenveto ruotsinkielinen varhaiskasvatus

Sähköisen kyselyn perusteella ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa kaikkia toimenpiteitä oli edistetty tai ne olivat suunnitteilla. Kyselyssä ei saatu ollenkaan ei vastauksia toimenpiteiden toteutumisiin. Toimenpiteistä neljä oli vielä suunnitteilla ja yhden toimenpiteen kohdalla ruotsinkielinen varhaiskasvatus vastasi, ettei osaa sanoa.

Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa neljä toimenpidettä oli suunnitteilla:

- Monikielisen ohjauksen mallia on pilotoitu/kehitetty ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi ruotsinkielisissä toimipisteissä.
- 50 % toimipisteemme henkilöstöstä on osallistunut osaamisen vahvistamisen toimenpiteisiin ja toimintakulttuuri on muuttunut oppimisen seurauksena.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- Toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan ”pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään”.
- Rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta.

2.2.3. Toimenpiteiden toteutuminen perusopetuksessa

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 mukaan toimipisteiden tulee luoda oppimisen edellytyksiä ja oppilaiden tulee saada tukea. Kehittämissuunnitelmassa tavoitteena oli, että ulkomaalaistaustaisten oppijoiden oppimistulokset paranevat. Oppimistuloksista ja muista tilastoista raportoidaan kohdassa 2.2.8.

Perusopetuksen suomen- ja ruotsinkielisten koulujen rehtoreille osoitetussa sähköisessä kyselyssä 19.11.2019 kysyttiin kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteutamisesta. Helsingissä on 102 peruskoulua. Kyselyssä selvitettiin, mitä kehittämissuunnitelman mukaisia toimenpiteitä oppimisen edellytysten luomiseksi on tehty. Rehtoreille annettiin neljä vastausvaihtoehtoa. Rehtoreille esitettiin väittämä ja kysyttiin ovatko he väittämän kanssa samaa vai eri mieltä, vai onko toimenpide suunnitteilla tai en osaa sanoa. Perusopetuksessa vastaajia oli 33.

Ensimmäiseksi perusopetuksen rehtoreille osoitetussa kyselyssä esitettiin väittämä myönteisen erityiskohtelun rahoituksen (pd-rahoituksen) hyvistä käytänteistä. Väittämä oli: myönteisen erityiskohtelun rahoituksen (pd-rahoitus) kohdentumisen hyviä käytänteitä ja vaikuttavia toimenpiteitä on koottu ja niistä on tiedotettu. Rehtoreista 39 prosenttia vastasi kyllä, 9 prosenttia vastasi, että toimenpide on suunnitteilla, 27 prosenttia vastasi ei ja 24 prosenttia vastasi en osaa sanoa. Suurin osa vastasi kysymykseen siis myönteisesti.

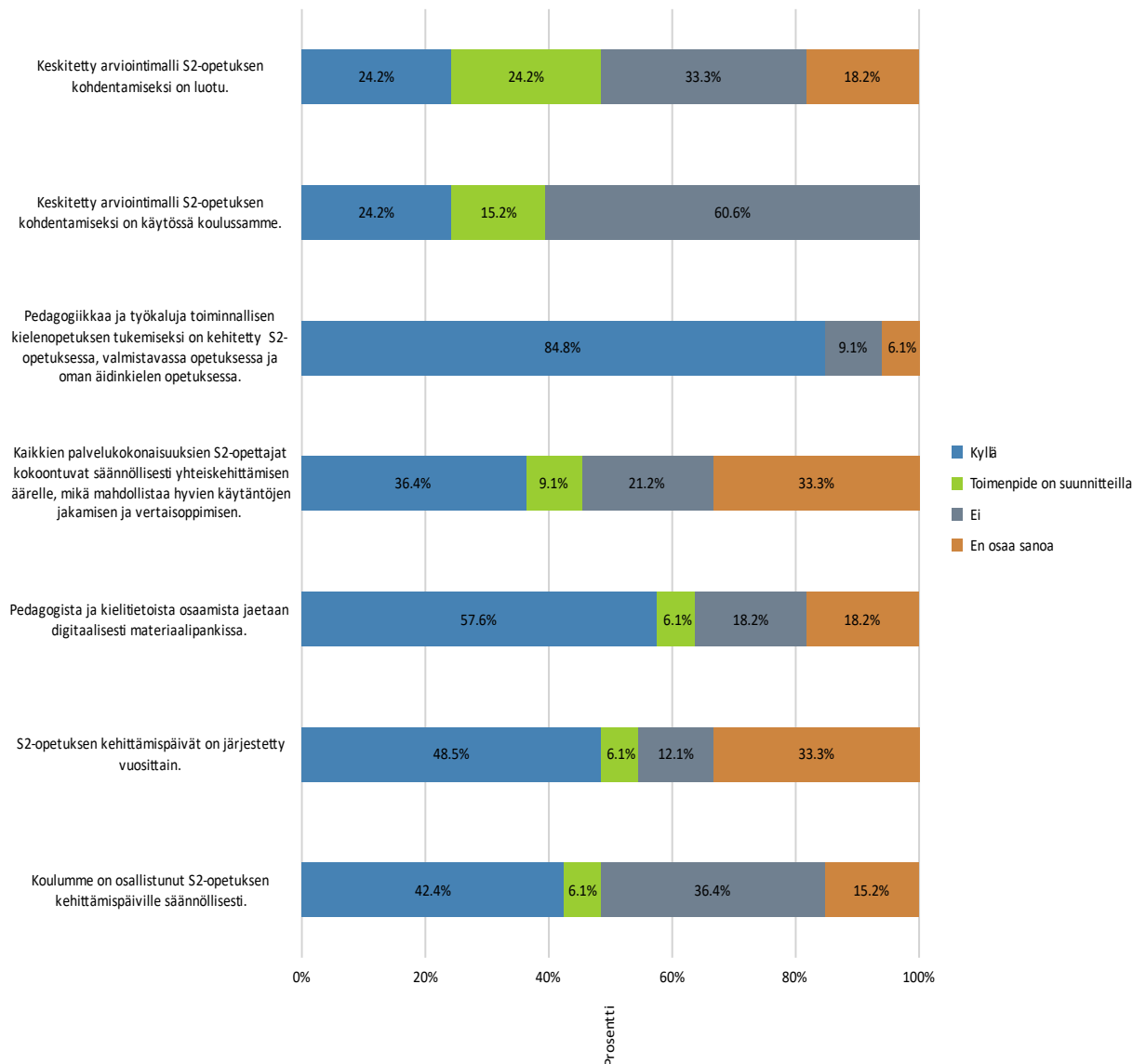
Seuraavaksi rehtoreille esitettiin väittämiä liittyen S2 -opetuksen keskitettyyn arviointimalliin. Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että vastaajista 85 prosentin mielestä pedagogiikkaa ja työkaluja toiminnallisen kielenopetuksen tukemiseksi oli kehitetty S2-opetuksessa, valmistavassa opetuksessa ja oman äidinkielen opetuksessa. Pedagogista ja kielitietoista osaamista oli jaettu digitaalisesti materiaalipankissa vastaajista 58 prosentin mukaan. Heikoin toteutui toimenpide ”keskitetty arviointimalli S2-opetuksen kohdentamiseksi on käytössä koulussamme”, johon 61 prosenttia vastasi ei.

Ei vastauksen perusteella heikosti toteutui myös koulujen osallistuminen S2-opetuksen kehittämissäpäiville säännöllisesti. Kehittämissuunnitelman projektipäällikön mukaan, keskitetty arviointimalli S2 -opetuksen kohdentamiseksi on kehitteillä, joten se ei voi vielä olla käytössä kouluissa.⁷⁰

⁷⁰ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 10 S2-opetuksen keskitetty arviointimalli, perusopetus

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että oppiaineiden opetusvideoihin liittyvä toimenpide toteutui huonosti. Kyllä vastauksia saatiin erittäin vähän eli 3 prosenttia liittyen väittämään opetusvideoiden tuottamiseen oppilaan omalla kielellä ja selkokielellä eri oppiaineisiin. Ei vastauksia oli 46 prosenttia. Myöskään toinen väittämä liittyen opetusvideoiden tarvekartoitukseen yhteistyössä oppijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ei toteutunut hyvin, koska ei vastauksia oli enemmistö ja kyllä vastauksia ei ollut yhtään. Kehittämissuunnitelman projektipäällikön mukaan⁷¹ opetusvideoiden tuottaminen eri kielillä ja eri oppiaineisiin vaatisi pedagogisen kokonaisuuden rakentamista, ei yksittäisten videoiden tuottamista. Kartoitetut vaihtoehdot eivät ole pedagogiselta sisällöltään riittävän laadukkaita ja opetussuunnitelman mukaisia. On todennäköistä, että toimenpidettä ei voida tuottaa yksittäisinä videoina eikä se ole kustannustehokasta ja mahdollista ohjelman puitteissa⁷².

⁷¹ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

⁷² Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 8 Oppiaineiden opetusvideot, perusopetus

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Opetusvideoita on tuotettu oppilaan omalla kielellä ja selkokielellä eri oppiaineisiin.	3,0%	6,1%	45,5%	45,5%	33
Opetusvideoiden tarvekartoitus on tehty yhteistyössä oppijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.	0,0%	3,0%	54,5%	42,4%	33

Rehtoreille esitettiin väite liittyen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön ja yhteistyöhön. Vastaukset jakautuivat tasaisesti kaikille vastausvaihtoehdoille. Vastausten perusteella menetelmiä suomen/ruotsin kielen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteistyössä oli kehitetty melko vähän muiden toimialojen, kuten kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa.

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että vastaajista 64 prosentin mielestä erilaisia läksyhelin muotoja ja muuta oppimista edistävää vapaamuotoista toimintaa oli lisätty eri asteilla ja menetelmiä oli kehitetty yhdessä oppijoiden kanssa. Kouluissa oli pilotoitu hyvin vähän huoltaja-lapsi läksykerhomallia, jossa vahvistetaan maahanmuuttohuoltajien mahdollisuuksia tukea oppilasta koulutyössä omalla äidinkielellä kotona. Ei vastauksia edelliseen saatiin 88 prosenttia.

Projektipäällikön mukaan⁷³ vastaus kertoo siitä, että mallia ei ole vielä aloitettu kehittämään. Kouluissa on ollut käynnissä myös Suomen punaisen ristin läksyhelppi-kerhoja. Huoltaja-lapsi läksykerhomallia tullaan kokeilemaan mahdollisesti Keinutien ala-asteella⁷⁴. Buddyschool on opettamalla oppimiseen perustuva vertaisopettamisen malli. Siinä vanhemmat oppilaat opettavat nuorempia oppilaita ja oppivat samalla itse. Toiminnassa on mukana 39 koulua, 95 Buddyschoolia, 150 opettajaa ja yli 5500 lasta ja nuorta⁷⁵.

Taulukko 9 Oppimista edistävä toiminta, perusopetus

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Erilaisia läksyhelin muotoja ja muuta oppimista edistävää vapaamuotoista toimintaa on lisätty eri asteilla ja menetelmiä on kehitetty yhdessä oppijoiden kanssa.	63,6%	3,0%	12,1%	21,2%	33
Koulussamme on pilotoitu huoltaja-lapsi läksykerhomallia, jossa vahvistetaan maahanmuuttohuoltajien mahdollisuuksia tukea oppilasta koulutyössä omalla äidinkielellä kotona.	6,1%	6,1%	87,9%	0,0%	33

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että kyselyssä monihallintokuntaiseen kehittäjäryhmään liittyen kyllä vastauksia saatiin erittäin vähän ja ei vastauksia pal-

⁷³ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

⁷⁴ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

⁷⁵ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

jon. 58 prosenttia vastasi, että opiskelijahuolto ei ole kutsunut koolle monihallintokuntaista kehittäjätyöryhmää, joka kartoittaa ajankohtaista tietoa kotoutujien oppimista haittaavista erityiskysymyksistä, kuten kunniaväkivallasta ja traumakokemuksista. Kuusi prosenttia vastasi myönteisesti. 49 prosenttia vastaajista kertoi, että kehittäjätyöryhmä ei ole jakanut toimipisteiden käyttöön tietoa ja sovittanut yhteen eri tahojen prosesseja. Vain kuusi prosenttia vastasi myönteisesti. Toimialan projektipäällikön mukaan⁷⁶ monihallintokuntainen kehittäjätyöryhmä käynnistyi helmikuussa 2020.

Taulukko 10 Monihallintokuntainen kehittäjätyöryhmä, perusopetus

	Kyllä	Toimenpide on suunnitella	Ei	En osaa sanoa	N
Opiskelijahuolto on kutsunut koolle monihallintokuntaisen kehittäjätyöryhmän, joka kartoittaa ajankohtaista tietoa kotoutujien oppimista haittaavista erityiskysymyksistä, kuten kunniaväkivallasta ja traumakokemuksista.	6,1%	3,0%	57,6%	33,3%	33
Kehittäjäryhmä jakaa toimipisteiden käyttöön tietoa ja sovittaa yhteen eri tahojen prosesseja.	6,1%	6,1%	48,5%	39,4%	33

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että syrjinnän ja rasismien tunnistamiseen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet erittäin hyvin. Kyllä vastauksia oli kaikissa väittämässä enemmistö. Vastausten perusteella etenkin työkaluja syrjinnän ja rasismien tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn oli hyvin kouluissa käytössä. Myös toimenpiteitä syrjinnän vähentämiseksi ja rasismien poistamiseksi oli suunniteltu toimipisteissä.

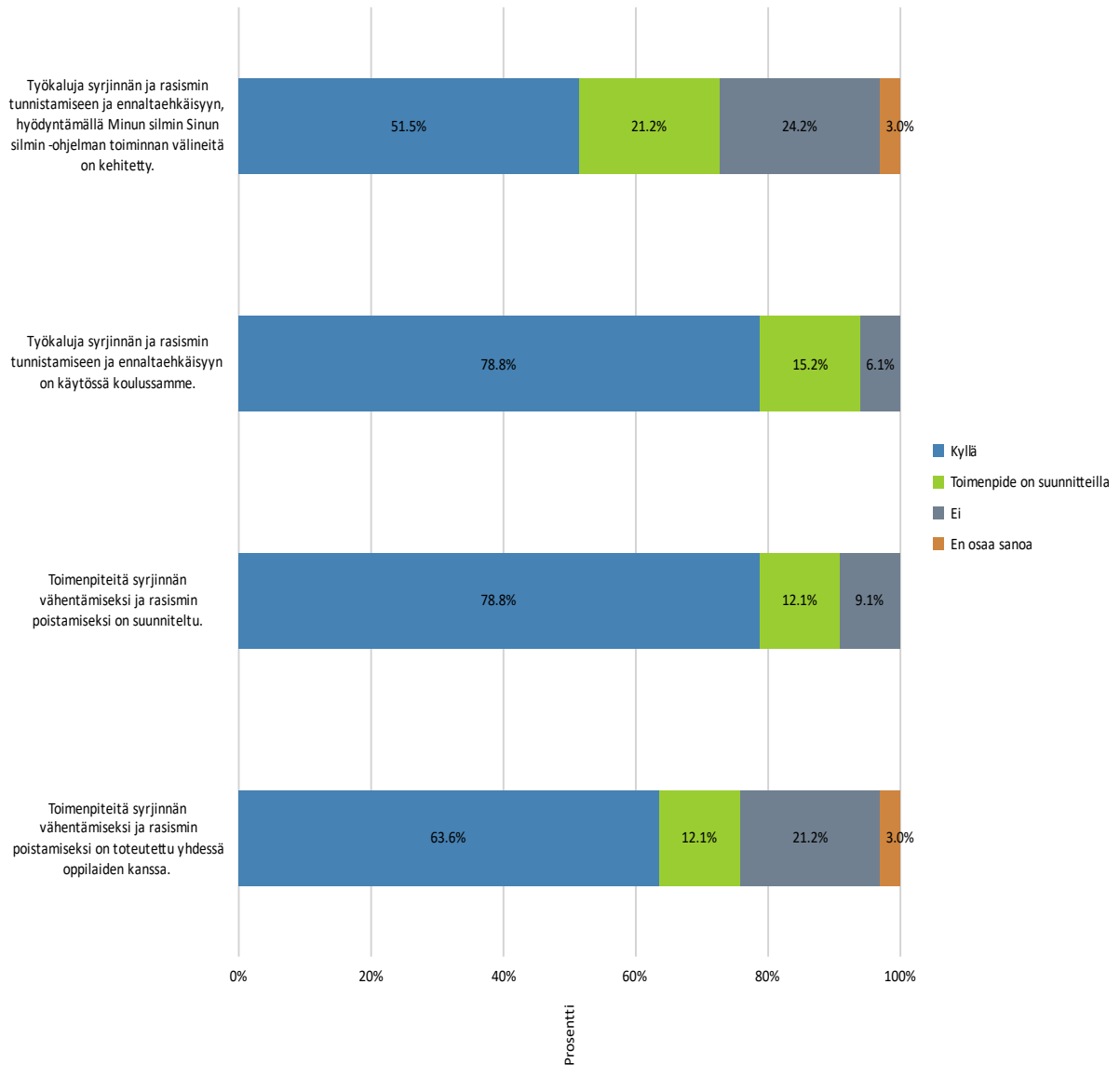
Kehittämissuunnitelman projektipäällikön mukaan vastaukset kertovat siitä, että keinovalikoimaa on kehitetty hyvin⁷⁷.

⁷⁶ Projektipäällikkö 25.2.2020.

⁷⁷ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

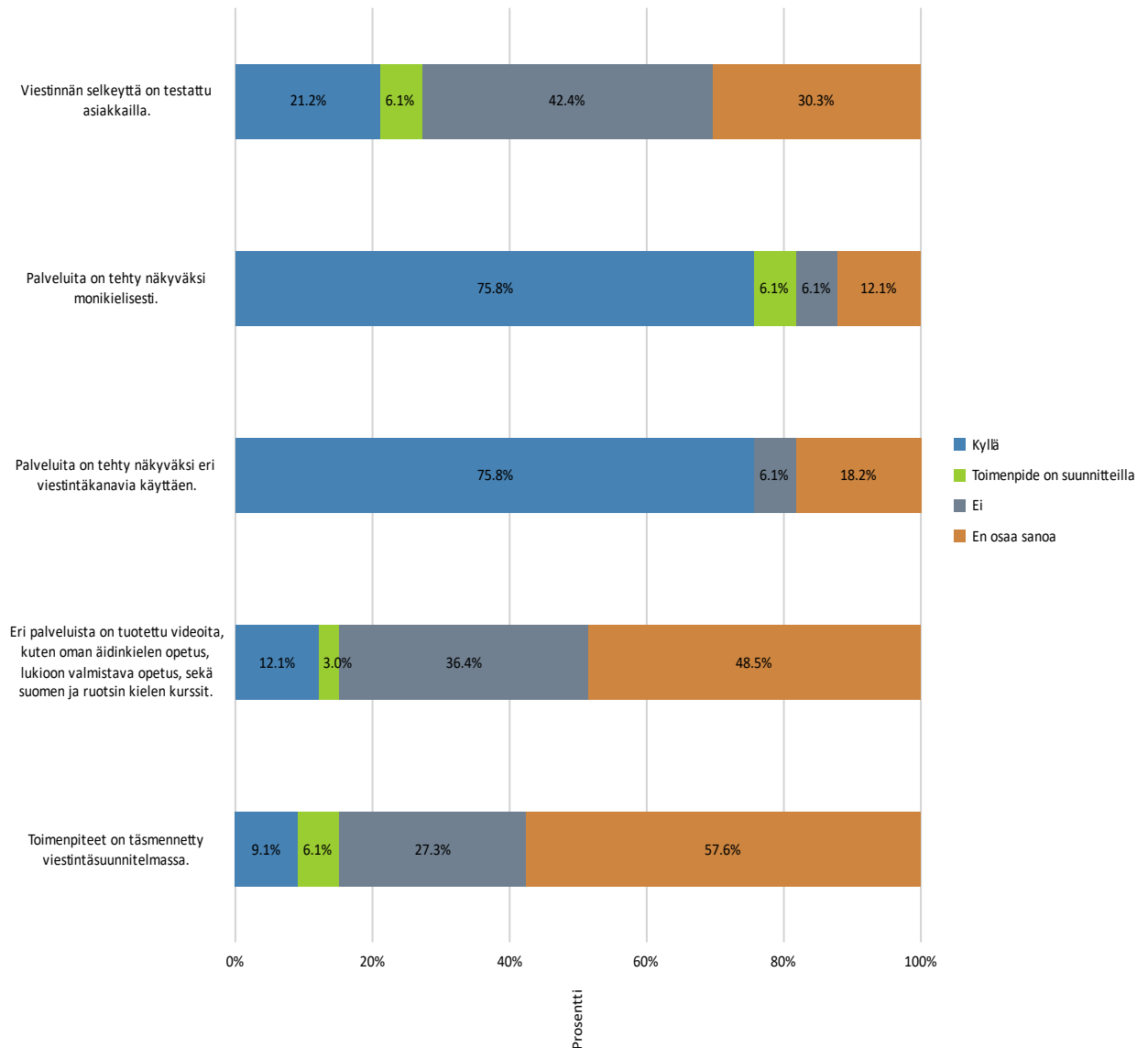

Kuvio 11 Syrjinnän ja rasismien tunnistaminen, perusopetus

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että viestinnän selkeyteen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet muutaman toimenpiteiden osalta erittäin hyvin. Palveluita oli tehty näkyväksi monikielisesti ja eri viestintäkanavia käyttäen. 76 prosenttia vastaajista oli väitteen toimenpiteen toteutumisen kanssa samaa mieltä. 42 prosenttia vastaajista totesi, että viestinnän selkeyttä ei ole testattu asiakkailta. Eri palveluista ei oltu tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, lukioon valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit. 36 prosenttia oli tätä mieltä ja vastasi ei.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 12 Viestinnän selkeys, perusopetus

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että palveluita oli kehitetty perusopetuksessa osittain hyvin. Toimipisteissä oli huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä, kuten Wilma. 79 prosenttia vastaajista oli edellisen väitteen kanssa samaa mieltä. Sen sijaan palveluita oli suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa vain vähän eli 24 prosenttia vastasi väitteeseen kyllä. Toimialan projektipäällikön mukaan monikielinen ohjaus on osaltaan vahvistanut Wilma-viestinnän monipuolista ja kielitietoista perehdytystä⁷⁸.

Taulukko 11 Palveluiden kehittäminen, perusopetus

⁷⁸ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Palveluita on suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa.	24,2%	9,1%	24,2%	42,4%	33
Toimipisteessä on huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä (esimerkiksi Wilma).	78,8%	3,0%	15,2%	3,0%	33

Hiljattain maahan muuttaneiden sujuvat koulutussiirtymät eivät olleet vastaavien mielestä toteutunut kovin hyvin. Ainoastaan 36 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että perusopetuksen alueellisen opintojen ohjauksen verkostossa oli jaettu ajankohtaista tietoa opintojen aikaisesta ohjauksesta, koulutuspolkumahdollisuuksista ja hyviä ohjaukskäytänteitä hiljattain maahan muuttaneiden sujuvien koulutussiirtymien varmistamiseksi. 12 prosenttia vastasi kieltävästi. Loput 46 prosenttia ei osannut sanoa ja kuusi prosenttia vastasi, että toimenpide on suunnitteilla.

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että monikielisen ohjauksen mallia oli kehitetty ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi perusopetuksessa. 73 prosenttia vastaajista oli tätä mieltä. Monikielisen ohjauksen mallia oli kehitetty myös joidenkin vastaajien omissa toimipisteissä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi. Vastaajista 36 prosenttia oli tätä mieltä. Projektipäällikön mukaan, tämä kertoo siitä, että monikielisiä ohjaajia on tietyissä toimipisteissä perusopetuksessa, ei kaikissa⁷⁹.

Taulukko 12 Monikielisen ohjauksen malli, perusopetus

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Monikielisen ohjauksen mallia on kehitetty ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi perusopetuksessa.	72,7%	3,0%	3,0%	21,2%	33
Monikielisen ohjauksen mallia on kehitetty ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi toimipisteessämme.	36,4%	12,1%	39,4%	12,1%	33

Osaamisen kehittäminen ja rekrytointi

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että osaamisen kehittämisen toimenpiteet olivat toteutuneet osittain hyvin. 58 prosenttia vastasi, että henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet oli viety osaksi toimialan osaamisen kehittämissuunnitelmaa 2018-2021. Kuusi prosenttia vastasi, että toimenpiteitä ei ole viety osaksi toimialan osaamisen kehittämissuunnitelmaa. Vastaajista 46 prosentin mielestä vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa oli tarkennettu toimipistekohtaiset tavoitteet eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle. Kolmasosan mielestä niitä ei ole tarkennettu.

Taulukko 13 Osaamisen kehittämisen toimenpiteet, perusopetus

⁷⁹ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet on viety osaksi toimialan osaamisen kehittämissuunnitelmaa 2018-2021.	57,6%	15,2%	6,1%	21,2%	33
Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa on tarkennettu toimipistekohtaiset tavoitteet eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle.	45,5%	12,1%	33,3%	9,1%	33

Alla olevasta taulukosta voidaan havaita, että osaamisen jakamisen toimenpiteet olivat toteutuneet osittain hyvin. Etenkin osaamisen jakamista oli mahdollistettu vertaismentoroinnilla. Vertaismentorointi oli käytössä vastaajista 70 prosentin mielestä. Myös osaamisen kehittämisen toimenpiteiden hyödyntäminen osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia oli toteutunut useiden rehtoreiden eli vastaajista 52 prosentin mielestä. Sen sijaan osaamisen jakamisen mahdollistaminen työkierrolla ei ollut toteutunut yhtä hyvin, vain 30 prosenttia vastasi kyllä tämän toimenpiteen kohdalla.

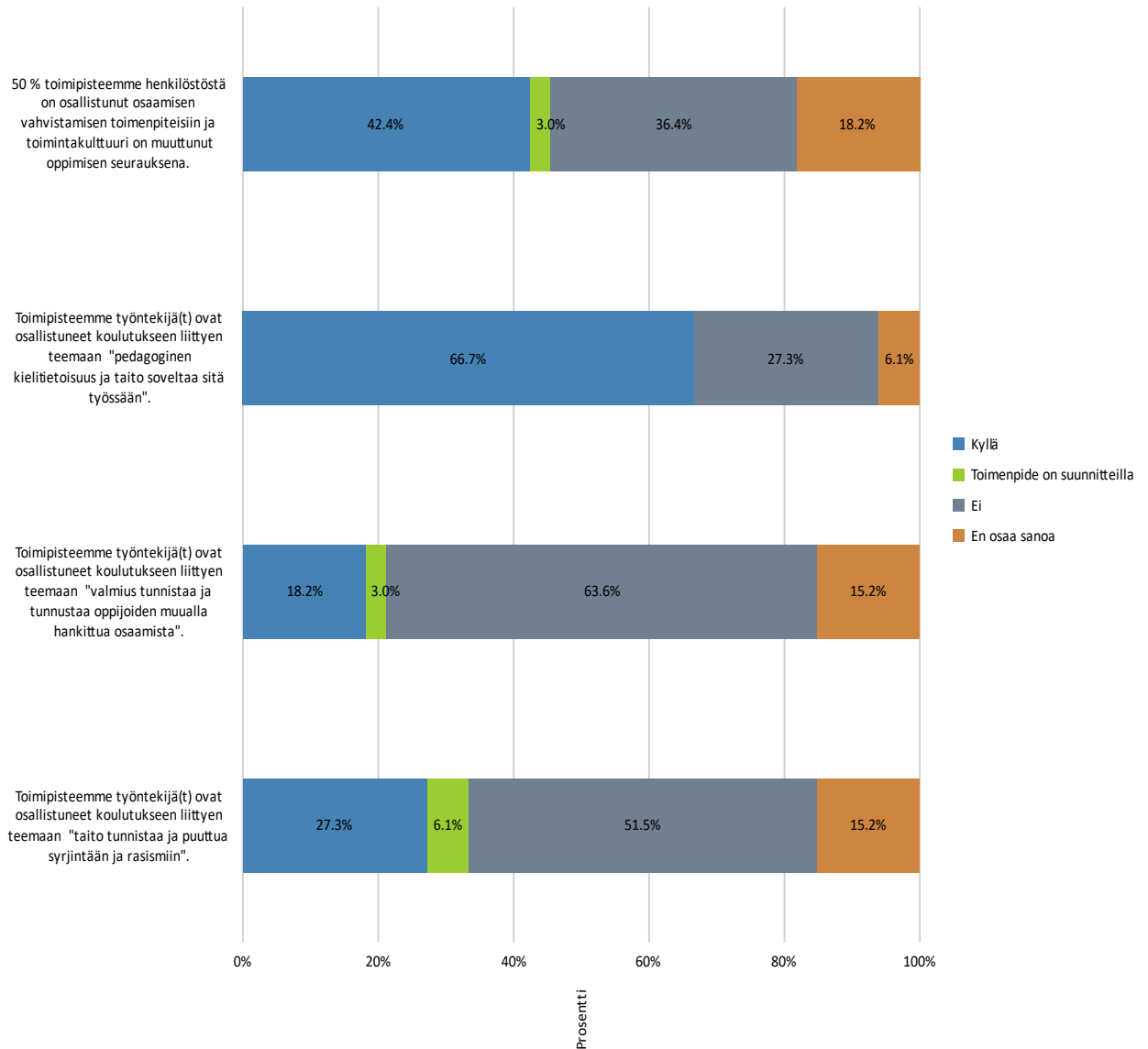
Taulukko 14 Osaamisen jakaminen, perusopetus

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Osaamisen jakamista on mahdollistettu vertaismentoroinnilla	69,7%	6,1%	9,1%	15,2%	33
Osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla.	30,3%	6,1%	36,4%	27,3%	33
Osaamisen kehittämisen toimenpiteitä on hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia.	51,5%	12,1%	15,2%	21,2%	33

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että osaamisen kehittämiseen liittyvistä toimenpiteistä vain yksi ylsi yli 50 prosenttiin myönteisten vastausten määrässä. 67 prosenttia vastaajista totesi, että toimipisteen työntekijät olivat osallistuneet koulutukseen ”pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään”. Eniten kielteisiä vastauksia eli 64 prosenttia vastasi, että toimipisteen työntekijät eivät ole osallistuneet koulutukseen ”valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista”. Yli puolet eli 52 prosenttia vastaajista totesi, että toimipisteemme työntekijät eivät ole osallistuneet koulutukseen ”taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin”. Projektipäällikön mukaan toimenpidettä jatketaan vuonna 2020 isommille määrille kouluja.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 13 Osaamisen kehittäminen, perusopetus

Alla olevassa taulukossa on esitetty vastaukset liittyen rekrytoinnin toimenpiteisiin. Vastaaajista 73 prosentin mielestä rekrytointiprosessissa oli kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Sen sijaan vain 24 prosentin mielestä rekrytoinnissa oli toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta. 30 prosentin mielestä positiivista erityiskohtelua ei ollut toteutettu.

Taulukko 15 Rekrytointi, perusopetus

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

	Kyllä	Toimenpide on suunnitteilla	Ei	En osaa sanoa	N
Rekrytointiprosessissa on kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen.	72,7%	0,0%	12,1%	15,2%	33
Rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta.	24,2%	3,0%	30,3%	42,4%	33

Perusopetuksen rehtoreille esitettiin väittämä liittyen ammatissa tarvittavaan työkielen koulutukseen. Väittämään ”ammatissa tarvittavaa työkielen koulutusta on tarjottu monipuolisesti lähiopetuksena sekä toiminnallisesti työn ohessa” 30 prosenttia vastasi kyllä ja 30 prosenttia vastasi ei. 39 prosenttia vastasi en osaa sanoa. Toimialan projektipäällikön mukaan, ammatissa tarvittava työkielen koulutus on vasta alkamassa perusopetuksessa, mikä mahdollisesti selittää vastausten hajontaa⁸⁰.

2.2.4. Yhteenveto perusopetuksen kyselytuloksista

Perusopetuksessa oli edistetty kaikkia toimenpiteitä, yhtä lukuun ottamatta, tai toimenpide oli suunnitteilla jossain perusopetuksen toimipisteessä. Väittämä ”opetusvideoiden tarvekartoitus on tehty yhteistyössä oppijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa” ei saanut yhtään kyllä vastausta eli toimenpidettä ei oltu edistetty.

Sähköisen kyselyn perusteella perusopetuksessa viisi parhaiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten kyllä vastauksia olivat:

- pedagogiikkaa ja työkaluja toiminnallisen kielenopetuksen tukemiseksi on kehitetty S2-opetuksessa, valmistavassa opetuksessa ja oman äidinkielen opetuksessa, 85 %
- työkaluja syrjinnän ja rasismien tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn on käytössä koulussamme, 79 %
- toimenpiteitä syrjinnän vähentämiseksi ja rasismien poistamiseksi on suunniteltu, 79 %
- toimipisteessä on huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä (esimerkiksi Wilma), 79 %
- palveluita on tehty näkyväksi monikielisesti, 76 %

Perusopetuksessa viisi vähiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten ei vastauksia olivat

⁸⁰ Projektipäällikkö 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- koulussamme on pilotoitu huoltaja-lapsi läksykerhomallia, jossa vahvistetaan maahanmuuttohuoltajien mahdollisuuksia tukea oppilasta koulutyössä omalla äidinkielellä kotona, 88 %
- toimipisteemme työntekijä(t) ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan ”valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista”, 64 %
- keskitetty arviointimalli S2-opetuksen kohdentamiseksi on käytössä koulussamme, 61 %
- opiskelijahuolto on kutsunut koolle monihallintokuntaisen kehittäjätyöryhmän, joka kartoittaa ajankohtaista tietoa kotoutujien oppimista haittaavista erityiskysymyksistä, kuten kunniaväkivallasta ja traumakokemuksista, 58 %
- opetusvideoiden tarvekartoitus on tehty yhteistyössä oppijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa, 55 %

2.2.5. Toimenpiteiden toteutuminen lukioissa ja Stadin ammatti- ja aikuisopistossa

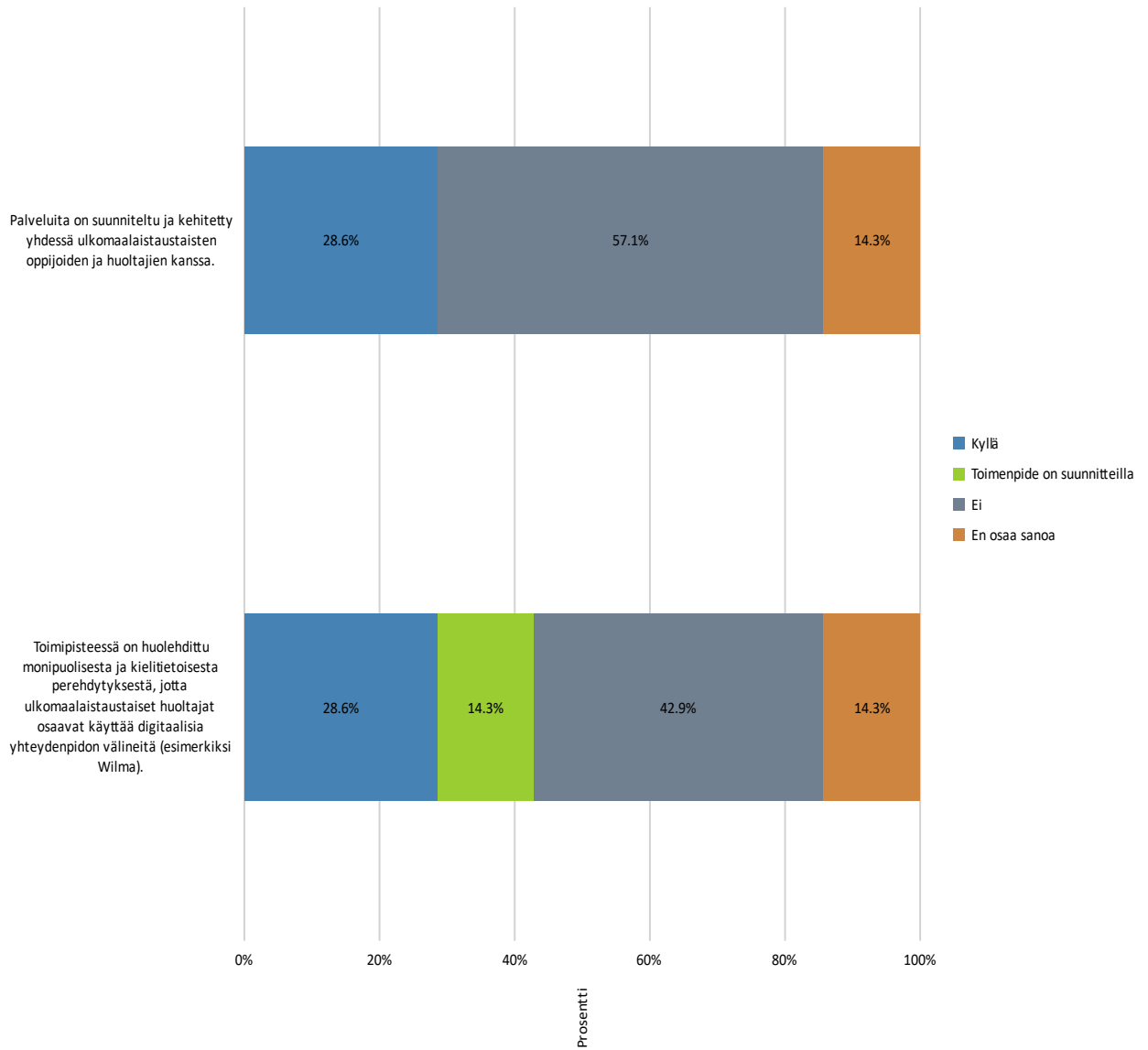
Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 mukaan opiskelijoille tulee antaa ohjausta ja neuvontaa. Koulutussiirtymät ja ohjauskäytänteet tulee olla sujuvia. Oppimispolut tulee olla katkeamattomia ja ne johtavat tutkintoihin sekä työelämään. Oppimispoluista ja siirtymistä raportoidaan tarkemmin kohdassa 2.2.8.

Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen rehtoreille osoitetussa sähköisessä kyselyssä 25.11.2019 kysyttiin kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteutumisesta. Rehtoreille annettiin neljä vastausvaihtoehtoa. Rehtoreille esitettiin väittämä ja kysyttiin ovatko he väittämän kanssa samaa vai eri mieltä, vai onko toimenpide vasta suunnitteilla tai en osaa sanoa. Lukioita koskeva kysely lähti 14 lukioon ja kyselyyn vastasi seitsemän rehtoria. Ammatillisen koulutuksen kyselyyn vastasi yksi rehtori kootusti koko Stadin ammatti- ja aikuisopiston puolesta.

Ensimmäiseksi lukioiden rehtoreille esitettiin kysymys liittyen palveluiden kehittämiseen. Alla olevasta kuvioista voidaan havaita, että molempiin väittämiin saatiin eniten ei vastauksia. Vastaajista 57 prosenttia vastasi, että palveluita ei ole suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa. Selvästi vähemmän eli 29 prosenttia vastasi myönteisesti. Myös toiseen palveluiden kehittämistä koskevaan väittämään enemmistö eli 43 prosenttia vastasi kielteisesti ja 29 prosenttia vastasi myönteisesti. Vastausten mukaan lukioissa ei ainakaan vielä ole täysimääräisesti huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä (esimerkiksi Wilma).

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 14 Palveluiden kehittäminen, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan palveluiden kehittäminen ei ollut toteutunut heidän toimipisteissään (taulukko alla). Kumpikaan väittämän toimenpiteistä ei ollut toteutunut vielä.

Taulukko 16 Palveluiden kehittäminen, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

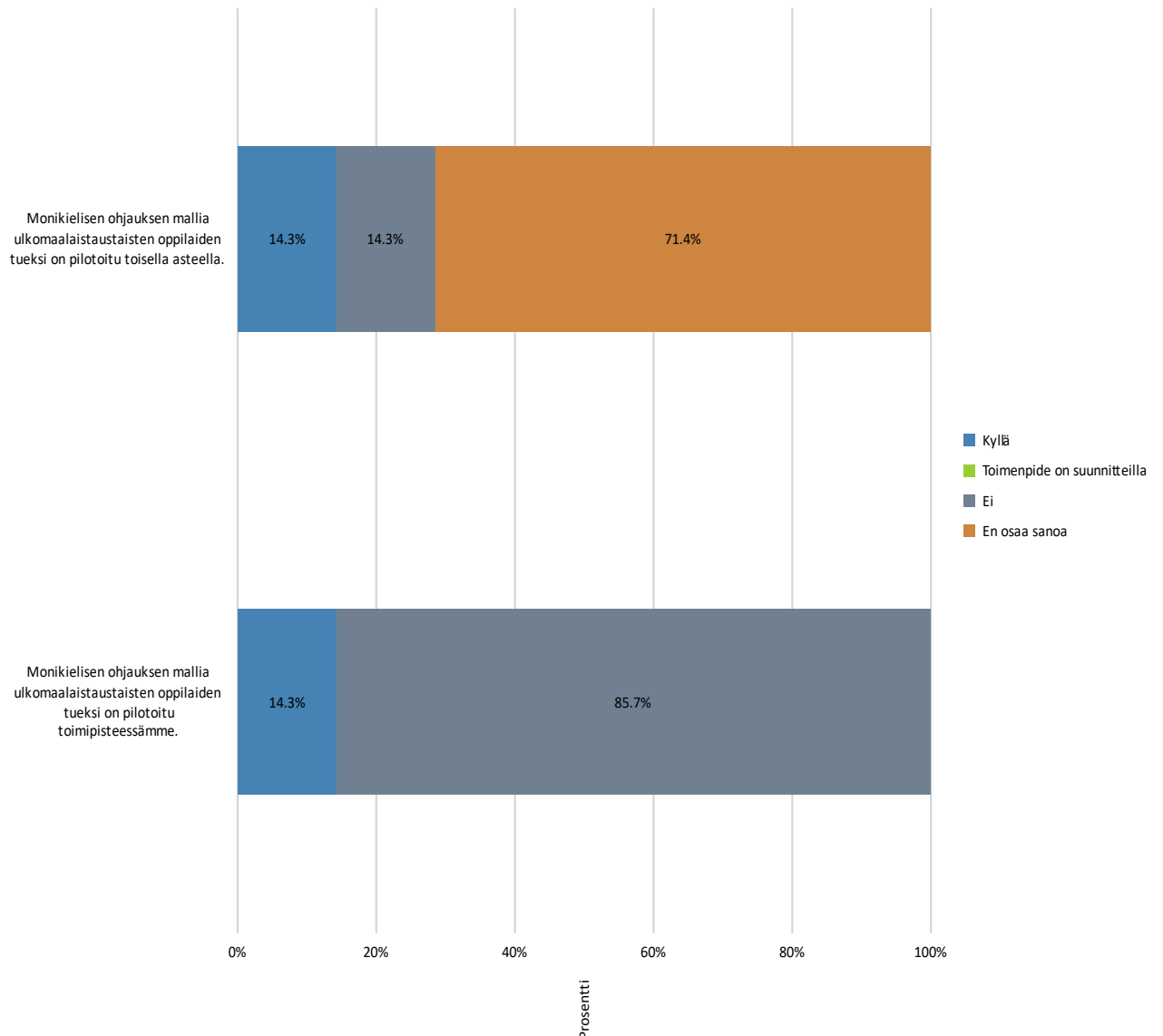
Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Palveluita on suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa.	Ei

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toimipisteessä on huolehdittu monipuolisesta ja kieli-tietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä (esimerkiksi Wilma).	Ei
--	----

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että lukioissa monikieliseen ohjausmalliin liittyvät toimenpiteet eivät olleet juurikaan toteutuneet lukioissa. Runsaasta en osaa sanoa vastausten määrästä päätellen monikielinen ohjausmalli ei ollut ainakaan vielä tuttu malli lukioissa. Vain harvat vastaajat tunnistivat, että monikielisen ohjauksen mallia ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi oli pilotoitu toisella asteella. Vastaa-jista vain hyvin harvat sanoivat, että monikielisen ohjauksen mallia oli pilotoitu heidän omassa toimipisteessään. Toimialan projektipäällikön mukaan, lukioissa toimii tällä hetkellä kaksi ohjaajaa monikielisessä ohjausmallissa⁸¹.

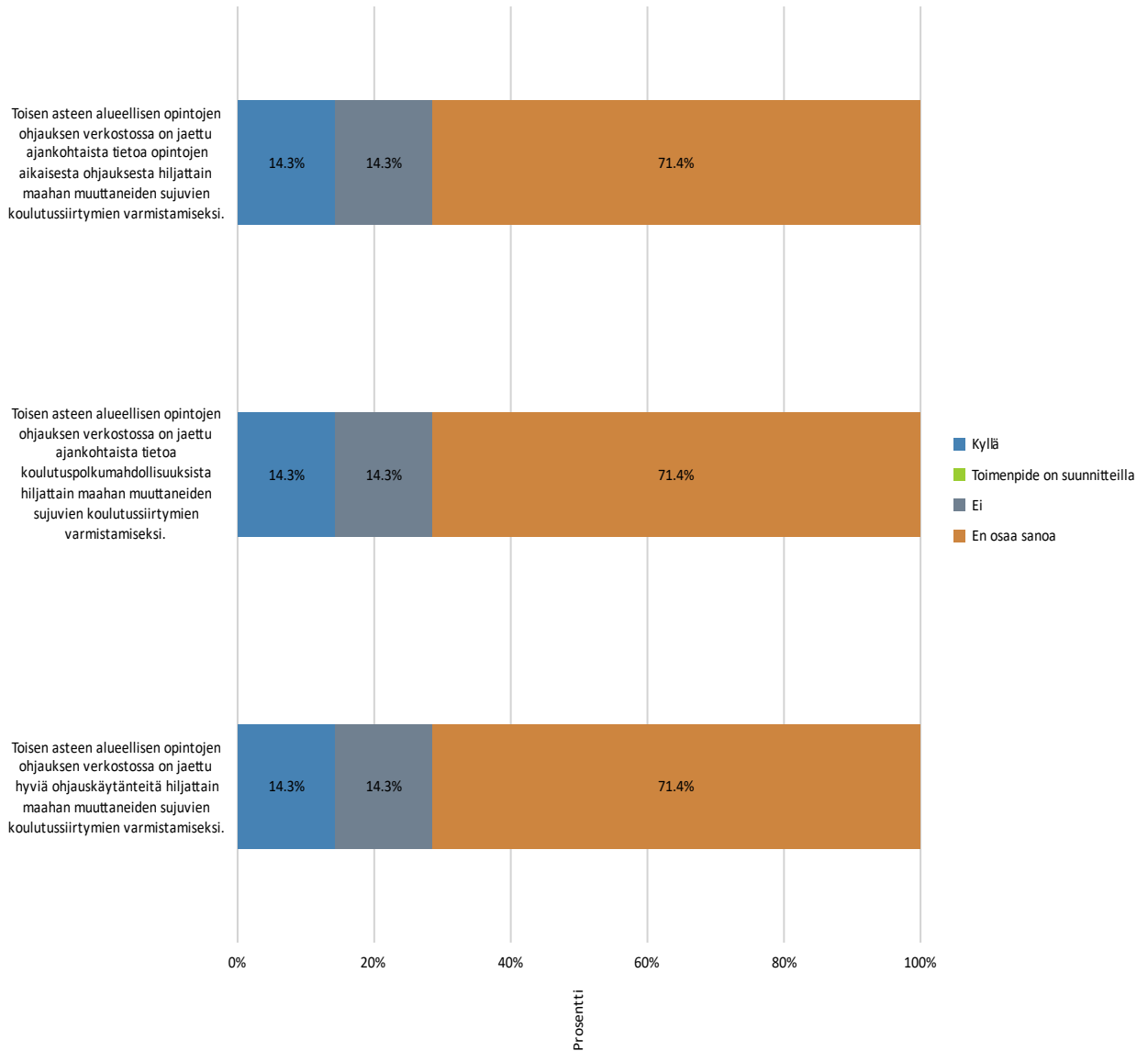
Kuvio 15 Pilotointi, monikielinen ohjausmalli, lukiot

⁸¹ Projektipäällikkö 25.2.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että lukioissa hiljattain maahan muuttaneiden sujuviin koulutussiirtymiin liittyvän väitteen toteutumiseen suurin osa lukioiden rehtoreista ei osannut vastata. Vastauksista voi päätellä, että alla olevien väittämien toimenpiteet eivät olleet vielä toteutuneet lukioissa hyvin.

Kuvio 16 Hiljattain maahan muuttaneiden sujuvat koulutussiirtymät, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan hiljattain maahan muuttaneiden sujuviin koulutussiirtymiin liittyvien väittämien toimenpiteistä kaksi oli suunnitteilla ja yksi oli toteutunut (taulukko alla).

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 17 Hiljattain maahan muuttaneiden sujuvat koulutussiirtymät, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Toisen asteen alueellisen opintojen ohjauksen verkostossa on jaettu ajankohtaista tietoa opintojen aikaisesta ohjauksesta hiljattain maahan muuttaneiden sujuvien koulutussiirtymien varmistamiseksi.	Toimenpide on suunnitteilla.
Toisen asteen alueellisen opintojen ohjauksen verkostossa on jaettu ajankohtaista tietoa koulutuspolkumahdollisuuksista hiljattain maahan muuttaneiden sujuvien koulutussiirtymien varmistamiseksi.	Toimenpide on suunnitteilla.
Toisen asteen alueellisen opintojen ohjauksen verkostossa on jaettu hyviä ohjaukäytänteitä hiljattain maahan muuttaneiden sujuvien koulutussiirtymien varmistamiseksi.	Kyllä

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan keskitettyyn palvelu- ja neuvontaohjaukseen liittyvä toimenpide oli toteutunut (taulukko alla).

Taulukko 18 Keskitetty palvelu- ja neuvontaohjaus, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Keskitetty neuvonta- ja palveluohjaus on perustettu sujuvoittamaan aikuisten maahan muuttaneiden ohjautumista eri koulutuksiin ja sitä kautta työelämään.	Kyllä

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet (taulukko alla). Molemmat toimenpiteet olivat toteutuneet.

Taulukko 19 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittäminen, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessia on yhtenäistetty ja selkeytetty.	Kyllä
Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessiin on luotu niitä tukevia työkaluja ja menetelmiä.	Kyllä

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan täyden palvelun polkuihin liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet hyvin. Toimenpiteistä toinen oli toteutunut ja toinen oli suunnitteilla (taulukko alla).

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 20 Täyden palvelun polut, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Stadin osaamiskeskus on tarjonnut työvoiman tarpeen mukaisia täyden palvelun polkuja sisältäen osaamisen kartoittamista, tunnistamista ja täydentämistä, monikielistä uraohjausta, nopean työllistymisen väyliä sekä tukea työpaikalla.	Kyllä
Stadin osaamiskeskuksen hyvien käytänteiden hyödyntämistä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan muissa palveluissa on selvitetty ja laajennettu.	Toimenpide on suunnitteilla.

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan yhteistyö koulutuspalveluissa oli toteutunut erittäin hyvin, koska molemmat toimenpiteet olivat toteutuneet. Vastausten perusteella koulutuspalveluja oli sovitettu yhteen ja yhteistyösopimuksen tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä oli toteutettu.

Taulukko 21 Yhteistyö koulutuspalveluissa , Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Koulutuspalveluja on sovitettu yhteen kaupungin työllistymistä ja toimintakykyä tukevien palvelujen, aikuisten ja nuorten työllisyyspalvelujen, TE-hallinnon sekä muiden kotoutumista tukevien palvelujen kesken.	Kyllä
Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja kaupunginkanslian yhteistyösopimuksen tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä on toteutettu.	Kyllä

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet erittäin hyvin (taulukko alla). Molemmat toimenpiteet olivat toteutuneet.

Taulukko 22 Työpaikoilla tapahtuva oppiminen, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tueksi on kehitetty uusia suomen/ruotsin kielen oppimistapoja yhdessä asiakkaiden kanssa.	Kyllä
Oppisopimusta on kehitetty mahdollisuutena työkokemuksen kartuttamiseen, tutkintojen ja osatutkintojen suorittamiseen sekä väylänä avoimille työmarkkinoille.	Kyllä

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit olivat toteutuneet erittäin hyvin. Ammatillisen oppilaitoksen rehtorin vastauksen mukaan kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit, ohjaus ja vertaisryhmät oli vakiinnutettu osaksi perustoimintaa. Toimialan projektipäällikön mukaan⁸², toiminnalla oli aiemmin erillishrahoitus, mutta nykyään on pysyvä rahoitus. Vuoden vaihteessa 2019-2020 kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit siirtyivät työväenopiston koordinoimaksi.

Taulukko 23 Kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

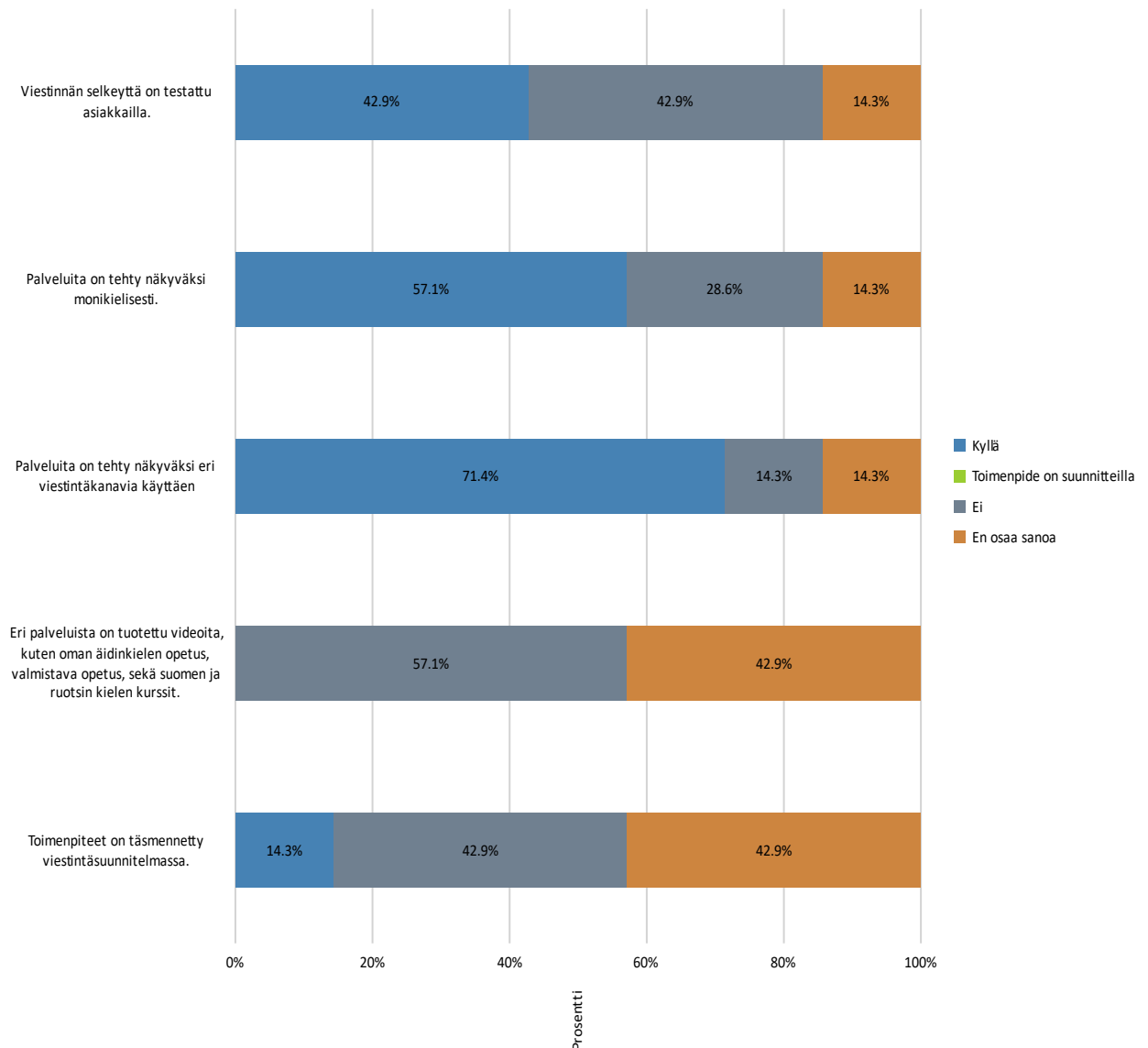
Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen kurssit on vakiinnutettu osaksi perustoimintaa.	Kyllä
Kotivanhempien ohjaus on vakiinnutettu osaksi perustoimintaa.	Kyllä
Kotivanhempien vertaisryhmät on vakiinnutettu osaksi perustoimintaa.	Kyllä

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että lukioissa viestinnän selkeyteen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet osittain hyvin. Vastaajista 71 prosentin mielestä palveluita oli tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen. Palveluita oli tehty näkyväksi monikielisesti 57 prosentin mielestä vastaajista. Videoiden tuottaminen eri palveluista, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit ei toteutunut ollenkaan. Väittäjä ei saanut yhtään kyllä vastausta. Ei vastauksia oli 57 prosenttia.

⁸² Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 17 Viestinnän selkeys, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan viestinnän selkeyteen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet hyvin (taulukko alla). Neljä toimenpidettä oli toteutunut ja yhden osalta vastaaja ei osannut sanoa onko toteutunut.

Taulukko 24 Viestinnän selkeys, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Viestinnän selkeyttä on testattu asiakkailta.	Kyllä
Palveluita on tehty näkyväksi monikielisesti.	Kyllä
Palveluita on tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen	Kyllä

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Eri palveluista on tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit.	Kyllä
Toimenpiteet on täsmennetty viestintäsuunnitelmassa.	Eos

Osaamisen kehittäminen ja rekrytointi

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan osaamisen kehittämisen toimenpiteet eivät toteutuneet hyvin. Henkilöstön osaamisen kehittämisen toimenpiteiden vieni osaksi toimialan kehittämissuunnitelmaa oli vasta suunnitteilla. Myöskään toimintasuunnitelmassa ei vielä oltu tarkennettu toimipistekohtaisia tavoitteita (taulukko alla).

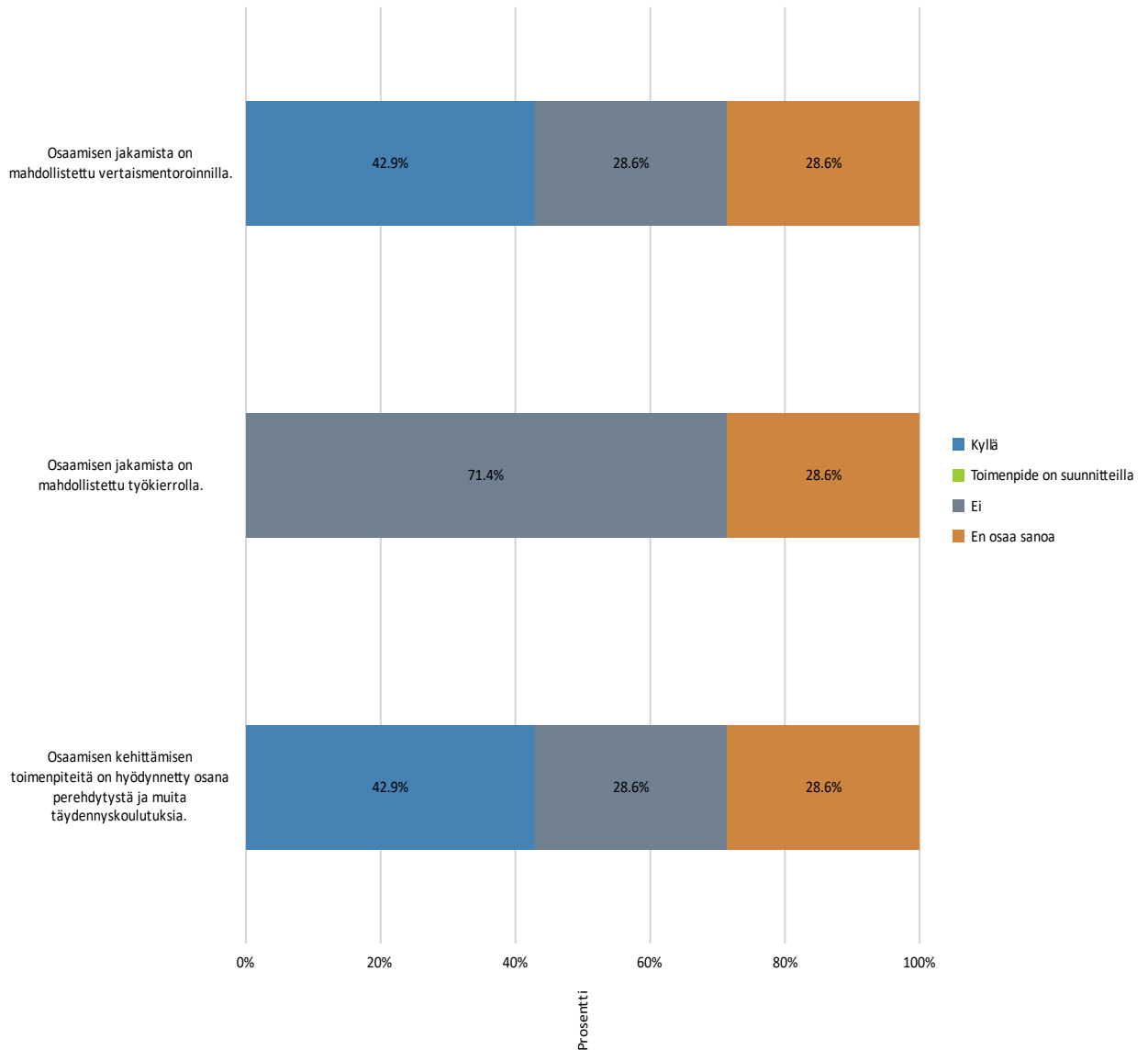
Taulukko 25 Osaamisen kehittämisen toimenpiteet, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Henkilöstöä koskevat osaamisen kehittämisen toimenpiteet on viety osaksi toimialan osaamisen kehittämissuunnitelmaa 2018-2021.	Toimenpide on suunnitteilla
Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa on tarkennettu toimipistekohtaiset tavoitteet eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle.	Ei

Lukioiden rehtoreille esitettiin kehittämissuunnitelman toimenpiteiden mukainen kysymys liittyen osaamisen jakamiseen. Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että kahdessa väittämässä eniten oli kyllä vastauksia. Vastaaajista 43 prosenttia sanoi, että osaamisen jakamista oli mahdollistettu vertaismentoroinnilla ja myös osaamisen kehittämisen toimenpiteitä oli hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia. Sen sijaan 71 prosenttia vastaaajista kertoi, että osaamisen jakamista ei oltu mahdollistettu työkierrolla. Väittämä ei saanut yhtään kyllä vastausta.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 18 Osaamisen jakaminen, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan osaamisen jakamiseen liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet vaihtelevasti (taulukko alla). Kolmesta toimenpiteestä kaksi oli toteutunut.

Taulukko 26 Osaamisen jakaminen, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Osaamisen jakamista on mahdollistettu vertaismentoroinnilla.	Kyllä
Osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla.	Ei
Osaamisen kehittämisen toimenpiteitä on hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia.	Kyllä

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan yhteistyökumppaneiden etsiminen, oppisopimus, muuntokoulutus ja muodollisen pätevyyden täydentäminen oli toteutunut erittäin hyvin (taulukko alla). Kaikki neljä toimenpidettä olivat toteutuneet.

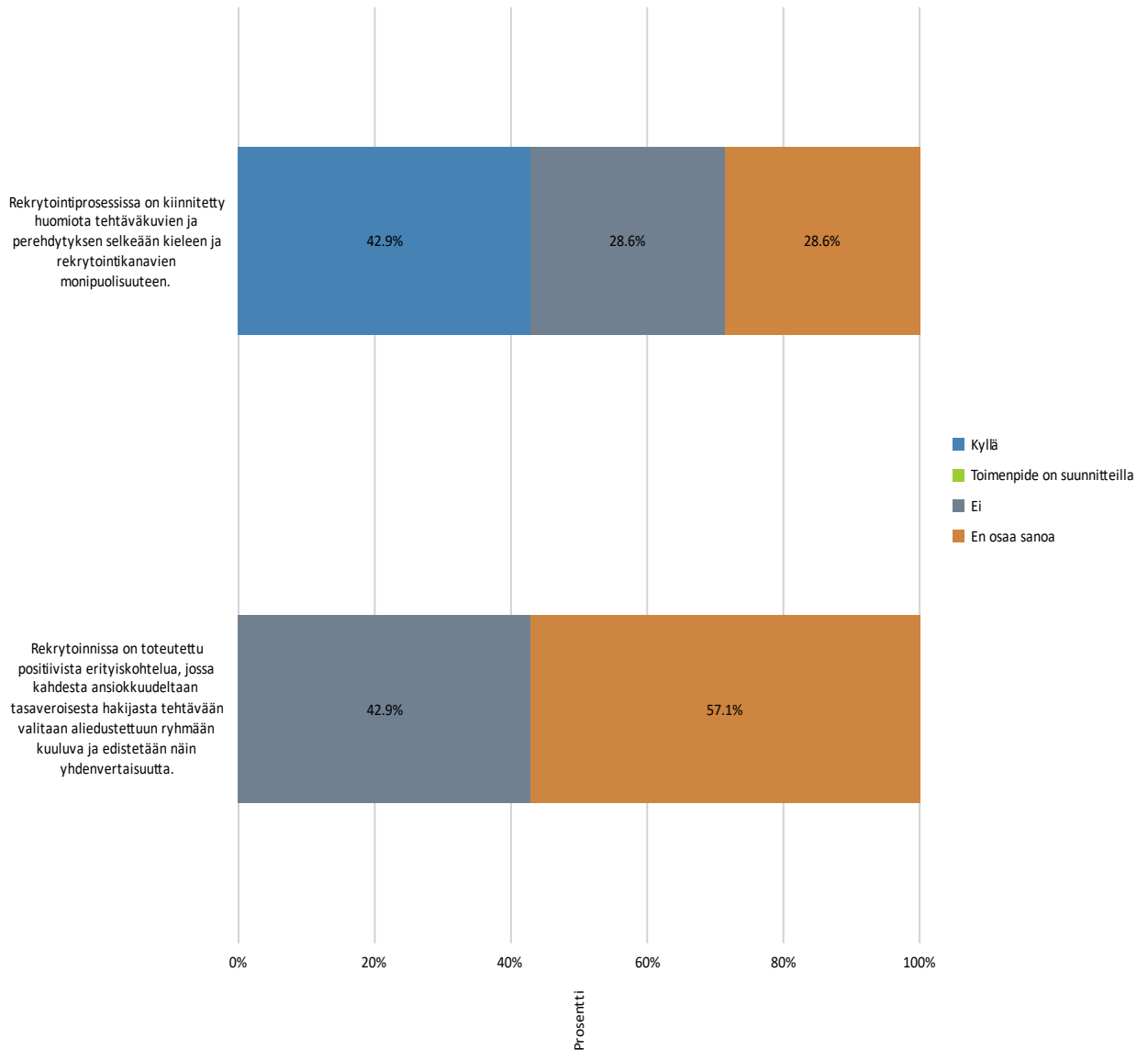
Taulukko 27 Yhteistyökumppaneiden etsiminen, oppisopimus, muuntokoulutus ja muodollisen pätevyys, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on etsinyt aktiivisesti yhteistyökumppaneita, jotta työkokeilu-, palkkatukityö-, harjoittelu-, rekrytointikoulutus- ja oppisopimuspaikkoja saadaan lisättyä ulkomaalaistaustaisille.	Kyllä
Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on parannettu edellytyksiä siihen, että mahdollisimman monella työkokeiluun tai rekrytointikoulutukseen valituista on mahdollisuus jatkaa oppisopimuskoulutukseen.	Kyllä
Ulkomaalaistaustaisten uralla etenemistä on tuettu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluksessa muuntokoulutuksella.	Kyllä
Ulkomaalaistaustaisten uralla etenemistä on tuettu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan palveluksessa muodollisen pätevyyden täydentämisellä.	Kyllä

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että lukioissa rekrytointiin liittyvien väittämien toimenpiteet eivät olleet toteutuneet kovin hyvin. Paremmin kuitenkin oli toteutunut ensimmäinen väittämä: vastaajista 43 prosenttia oli sitä mieltä, että rekrytointiprosessissa oli kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Sen sijaan toinen väittämä ei toteutunut, koska väittämään ei saatu yhtään kyllä vastausta ja 43 prosenttia vastaajista sanoi, että rekrytointiprosessissa ei ollut toteutettu positiivista erityiskohtelua.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 19 Rekrytointi, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan rekrytointiin liittyvät toimenpiteet olivat toteutuneet erittäin hyvin (taulukko alla). Molemmat toimenpiteet olivat toteutuneet.

Taulukko 28 Rekrytointi, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
Rekrytointiprosessissa on kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen.	Kyllä
Rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta.	Kyllä

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

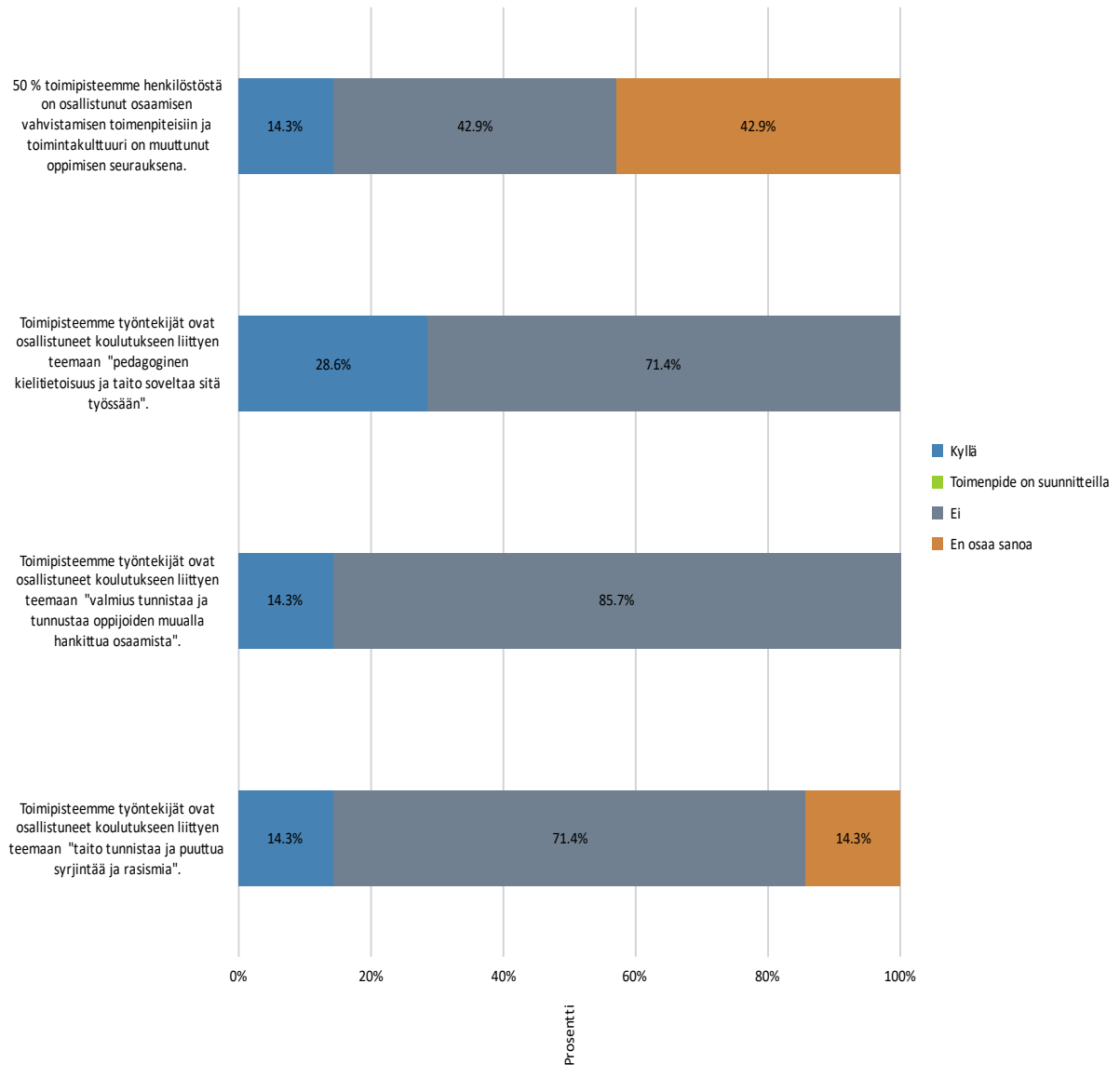
Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan ammatissa tarvittava työkielen koulutus oli toteutunut hyvin. Väittäminen ”ammatissa tarvittavaa työkielen koulutusta on tarjottu monipuolisesti lähiopetuksena sekä toiminnallisesti työlo-massa” oli toteutunut erittäin hyvin ammatillisessa opetuksessa.

Alla olevasta kuviosta voidaan havaita, että osaamisen kehittämistä koskevat väittämät saivat paljon ei vastauksia. Lukioissa toimipisteiden työntekijät olivat osallistuneet vain vähän väitteissä mainittuihin koulutuksiin. Myöskään tavoite, että 50 prosenttia toimipisteen henkilöstöstä osallistuu osaamisen vahvistamisen toimenpiteisiin ja toimintakulttuuri muuttuu oppimisen seurauksena, ei toteutunut kovinkaan hyvin. Toimialan projektipäällikön mukaan alla mainitut osaamisen kehittämisen toimenpiteet eli koulutukset eivät ole vielä käynnistyneet täysimääräisesti, mikä on osasyynä toimenpiteiden heikkoon toteutumiseen. Koulutukset ovat käynnistymässä tulevana keväänä ja syksynä 2020⁸³.

⁸³ Projektipäällikkö, 25.2.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 20 Osaamisen kehittäminen, lukiot

Stadin ammatti- ja aikuisopiston rehtorin vastauksen mukaan osaamisen kehittämisen toimenpiteet olivat toteutuneet hyvin. Vain yksi toimenpide oli vasta suunnitteilla. Kaikki kolme muuta toimenpidettä olivat toteutuneet (taulukko alla).

Taulukko 29 Osaamisen kehittäminen, Stadin ammatti- ja aikuisopisto

Väite	Valittu vastausvaihtoehto. Kyllä/Ei/toimenpide on suunnitteilla/eos.
50 % toimipisteemme henkilöstöstä on osallistunut osaamisen vahvistamisen toimenpiteisiin ja toimintakulttuuri on muuttunut oppimisen seurauksena.	Kyllä
Toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään".	Kyllä

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista".	Kyllä
Toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "taito tunnistaa ja puuttua syrjintää ja rasismia".	Toimenpide on suunnitteilla

2.2.6. Yhteenveto lukioiden kyselytuloksista

Sähköisen kyselyn perusteella lukio-opetuksessa viisi parhaiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten kyllä vastauksia olivat

- palveluita on tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen, 71 %
- palveluita on tehty näkyväksi monikielisesti, 57 %
- viestinnän selkeyttä on testattu asiakkailla, 43 %
- osaamisen jakamista on mahdollistettu vertaismentoroinnilla, 43 %
- osaamisen kehittämisen toimenpiteitä on hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia, 43 %

Lukioissa viisi vähiten edistettyä toimenpidettä, jotka saivat eniten ei vastauksia olivat

- monikielisen ohjauksen mallia ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi on pilotoitu toimipisteessämme, 86 %
- toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista", 86 %
- osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla, 71 %
- toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "taito tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin", 71 %
- toimipisteemme työntekijät ovat osallistuneet koulutukseen liittyen teemaan "pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssään, 71 %

Lukioissa alla olevat toimenpiteet eivät saaneet yhtään kyllä vastausta

- osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla, 71 %
- eri palveluista on tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit, 57 %
- rekrytoinnissa on toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkua deltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta, 43 %

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.7. Yhteenveto Stadin ammatti- ja aikuisopiston kyselytuloksista

Stadin ammatti- ja aikuisopistolle tehdyn sähköisen kyselyn vastausten perusteella suurimpaan osaan väittämistä saatiin myönteinen vastaus tai toimenpide oli suunnitella. Seuraaviin kyselyn väittämiin saatiin ei vastaus eli toimenpidettä ei oltu edistetty:

- palveluita on suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa
- toimipisteessä on huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä (esimerkiksi Wilma)
- vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa on tarkennettu toimipistekohtaiset tavoitteet eri henkilöstöryhmille ja toimintakulttuurin muutokselle
- osaamisen jakamista on mahdollistettu työkierrolla.

2.2.8. Mittareiden toteutuminen

Mittareiden toteutumista on vielä liian aikaista arvioida, koska kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen ulottuu vuoteen 2021 asti. Kehittämissuunnitelman mittareiden toteutumia on jossain määrin mahdollista raportoida, mutta aikaisempia vertailulukuja ei kaikkien mittareiden osalta vielä ole.

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmassa 2018-2021 on määritely 10 mittaria seurantaa varten. Mittareista raportoidaan soveltuvin osin seuraavat:

- 3-6 –vuotiaiden osallistuminen kunnan tai yksityisen järjestämään varhaiskasvatukseen äidinkielen mukaan ikäryhmittäin ja alueittain jaoteltuna.
- ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimistulokset kansallisista ja kansainvälisistä seurantatutkimuksista
- kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen koulutukseen osallistuvien suhteellinen määrä ja siitä jatkopolulle siirtyvien osuus
- yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa jääneiden osuus peruskoulun sijaintikunnan ja äidinkielen mukaan (ei-valitut ja ei-paikkaa vastaanottaneet)
- toisen asteen tutkintoa suorittavien 16-18 –vuotiaiden osuus äidinkielen ja sukupuolen mukaan – lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus erikseen
- suomalaistaustaisten ja maahanmuuton toisen sukupolven perusasteen jälkeisten tutkintojen suorittaneiden osuus väestöstä ikäluokan ja sukupuolen mukaan
- koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat nuoret ikäluokittain äidinkielen ja sukupuolen mukaan.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmassa esitetyt mittarit ovat ilmiöitä kuvaavia mittareita, joita tullaan seuraamaan toimialalla pitkällä aikavälillä.⁸⁴ Arvioinnissa käytetyt mittarit on valittu arviointisuunnitelmassa tehtyjen rajausten perusteella. Mittaritiedon esittämiseen on vaikuttanut myös se, että osaa mittaritiedosta ei ole saatu arvioinnin käyttöön.

Henkilön maahanmuuttajatausta voidaan päätellä tilastoista joko syntymämaan tai äidinkielen perusteella. Vieraskielinen tarkoittaa henkilöä, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Näitä kieliä puhuvia kutsutaan kotimaankielisiksi. Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustainen tarkoittaa henkilöä, joka syntynyt ulkomailla ja jonka vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Toisen polven ulkomaalaistaustainen on itse syntynyt Suomessa, mutta hänen vanhempansa ulkomailla.⁸⁵

Osallistuminen varhaiskasvatukseen

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmassa 2018–2021 on esitetty suunnitelmaan liittyvänä mittarina 3-6-vuotiaiden osallistuminen kunnan tai yksityisen järjestämään varhaiskasvatukseen äidinkielen mukaan ikäryhmittäin ja alueittain jaoteltuna. Tässä esitetään tiedot siltä osin, kun niitä arviointiin saatiin, lukuun ottamatta aluejakoa, joka rajattiin pois arviointisuunnitelmassa. Kehittämissuunnitelmasta on vaikea tulkita, mihin suunnitelman tavoitteeseen tai teemaan mittari liittyy, mutta todennäköisesti ainakin tavoitteeseen ”kaikilla helsinkiläisillä on yhdenvertaiset ja saavutettavat mahdollisuudet kasvatukseen”⁸⁶.

Vuoden 2018 tietojen mukaan 1–2 vuotiaat vieraskieliset helsinkiläiset lapset osallistuvat kotimaankielisiä vähemmän joko kunnan tai yksityisen tuottajan varhaiskasvatukseen, mutta 3–6-vuotiaat lähes yhtä paljon. Vieraskielisistä 3–6-vuotiaista 81 prosenttia eli suunnilleen saman verran kuin kotimaankielisistä (80 prosenttia), oli kunnan ja kuusi prosenttia yksityisen palveluntuottajan varhaiskasvatuksessa vuoden 2018 lopussa. Kotimaankielisistä 3–6 vuotiaista 12 prosenttia osallistui yksityiseen varhaiskasvatukseen. Suurimpien kieliryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja osallistumisasteessa.⁸⁷

Vieraskielisten 3–6-vuotiaiden osallistumisasteessa varhaiskasvatukseen ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuosina 2018–2019. Kolme- ja neljävuotiaiden vieraskielisten osallistumisaste näyttää hieman nousseen, mutta viisi- ja kuusivuotiaiden on vastaavasti hiukan laskenut (taulukko 30).

⁸⁴ Projektipäällikkö, 6.3.2020.

⁸⁵ Luvut sisältävät kaupungin päiväkodit, perhepäivähoidon, ostopalvelupäiväkodit ja yksityisen varhaiskasvatuksen. Väestötiedot ovat ajalta 31.12.2018 ja 31.12.2019. Vuoden 2019 väestötiedot ovat ennakkotietoja, jotka voivat vielä tarkentua. <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/content/vieraskielisi%c3%a4-paljon-etenkin-ammattillisessa-koulutuksessa>. Luettu 13.2.2020.

⁸⁶ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021, 5.

⁸⁷ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/opetusjakoulutus>, luettu 15.1.2020.

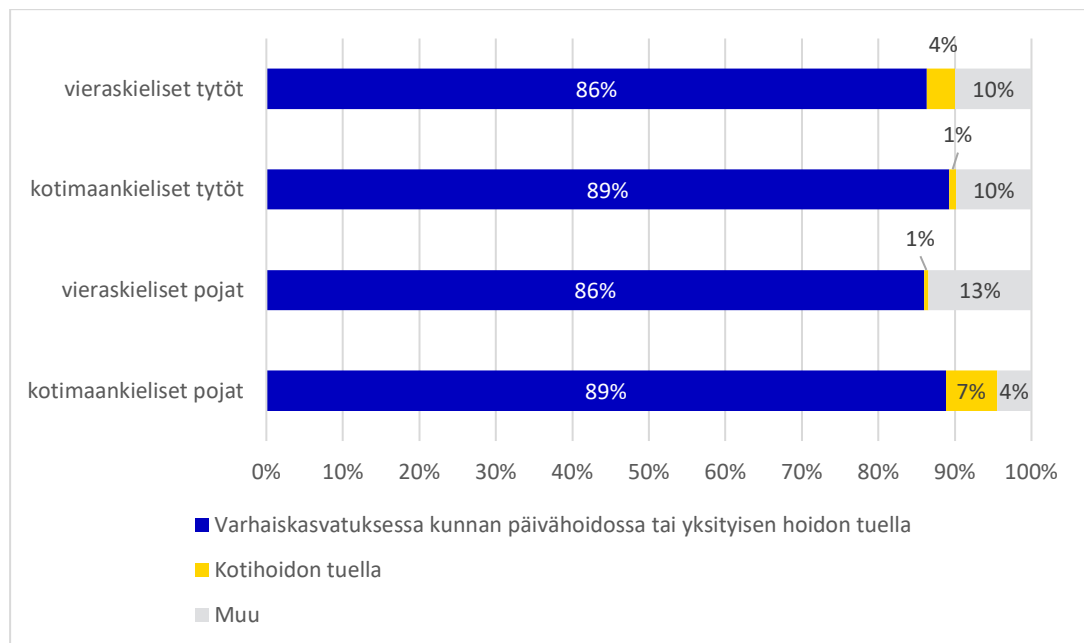
ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 30. 3-6 -vuotiaiden osallistumisaste varhaiskasvatukseen kielen mukaan 31.12.2018 ja 31.12.2019.⁸⁸

Kieli	suomenkieliset		ruotsinkieliset		vieraskieliset	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
3-vuotiaat	87 %	90 %	94 %	94 %	81 %	83 %
4-vuotiaat	91 %	93 %	93 %	96 %	87 %	90 %
5-vuotiaat	94 %	95 %	94 %	96 %	91 %	89 %
6-vuotiaat	95 %	95 %	95 %	96 %	93 %	90 %
3-6-vuotiaat	92 %	93 %	94 %	95 %	88 %	88 %

Vieraskielisten osallistumisesta varhaiskasvatukseen saatiin arviointiin sukupuolen mukaan luokitellut tiedot vain vuodelta 2017. Vieraskielisten tai kotimaankielisten poikien ja tyttöjen osallistumisasteesta varhaiskasvatukseen ei ollut eroa. Vieraskielisten poikien ja tyttöjen osallistumisaste varhaiskasvatukseen oli 86 prosenttia ja kotimaankielisten 89 prosenttia. Vieraskielisten 3–6-vuotiaiden osallistumisaste vuonna 2017 oli kaksi prosenttiyksikköä alhaisempi vuonna 2017 kuin vuosina 2018–2019 eli tällä mittarilla mitattuna kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma on onnistunut (kuviot 21).

Kuvio 21 Varhaiskasvatuksessa kunnan päivähoitossa ja yksityisen hoidon tuella tai kotihoidon tuen piirissä olevat 3–6-vuotiaat lapset äidinkielen ja sukupuolen mukaan 2017.⁸⁹

⁸⁸ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019 saadut tiedot ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta sähköpostitse 10.2.2020 saadut varhaiskasvatuksen osallistumisastetta vuonna 2019 koskevat tiedot.

⁸⁹ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta sähköpostitse 18.2.2020 saadut tiedot varhaiskasvatukseen osallistuneista ja kotihoidon tuen piirissä olevista ja Tilastokeskus (väestötiedot iän, kielen sukupuolen mukaan). Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset sisältävät kunnallisissa päiväkodeissa, perhepäivähoitossa ja kunnan ostopalveluiden ja yksityisen hoidon tuen piirissä olevat lapset marraskuussa 2017 (joulukuun tietoja ei saatu). Tiedot muista kuin varhaiskasvatukseen osallistuneista tai kotihoidon tuen piirissä olevista lapsista on

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ulkomaalaistaustaisten oppimistulokset varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) eri koulutusasteiden oppimistulosten arvioinneissa on tietoa helsinkiläisten ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimistuloksista verrattuna ei-ulkomaalaistaustaisiin ja koko maan oppilaisiin. Arvioinneissa mitataan oppilaiden osaamista erilaisin tehtävin ja kysymyksin. Tätä arviointia laatiessa viimeisimmät Karvin tuottamat varhaiskasvatusta tai perusopetusta koskevat arvoinnit olivat ensimmäisen luokan alkumittaus ja seitsemännen luokan A-englannin arvoinnit vuodelta 2018 ja yhdeksännen luokan äidinkielen arviointi vuodelta 2019. Näistä arvioinneista ensimmäisen luokan alkumittauksen ja seitsemännen luokan A-englannin Helsingin tulokset sisältävät myös vertailun suomea tai ruotsia toisena kielenään (S2/SV2) ja ensimmäisenä kielenään (ei-S2 tai SV2) opiskelevien oppilaiden välillä. Äidinkielen arvioinnissa ei ole mukana S2-oppilaita, koska arvioitava oli suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärä niille, joiden äidinkieli on suomi. S2 ja SV2 -oppilaat tekivät tehtävät koulun opetuskielellä, samoin kuin muutkin otosoppilaat. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että otokseen osuneet S2-oppilaat eivät välttämättä ole edustava otos koko maan S2-oppilaista. S2-oppilaiden oppimistulosten kehitystä ei voi Karvin arviointien perusteella vertailla aikaisimpiin tuloksiin, koska niitä ei ollut saatavilla arvioinnin käyttöön.⁹⁰

A-englannin perusopetuksen 7. vuosiluokan oppimistulosten arvioinnin mukaan helsinkiläiset S2-oppilaat suoriutuivat kuullun ja luetun ymmärtämistehtävistä heikommin kuin muut helsinkiläisoppilaat, mutta eroa koko maan S2-oppilaiden suoriutumiseen ei juuri ollut (kuvio 22). Puhumis- ja kirjoittamistehtävissä helsinkiläiset S2-oppilaat olivat heikompia kuin valtakunnallisen otoksen S2-oppilaat (kuvio 23).⁹¹

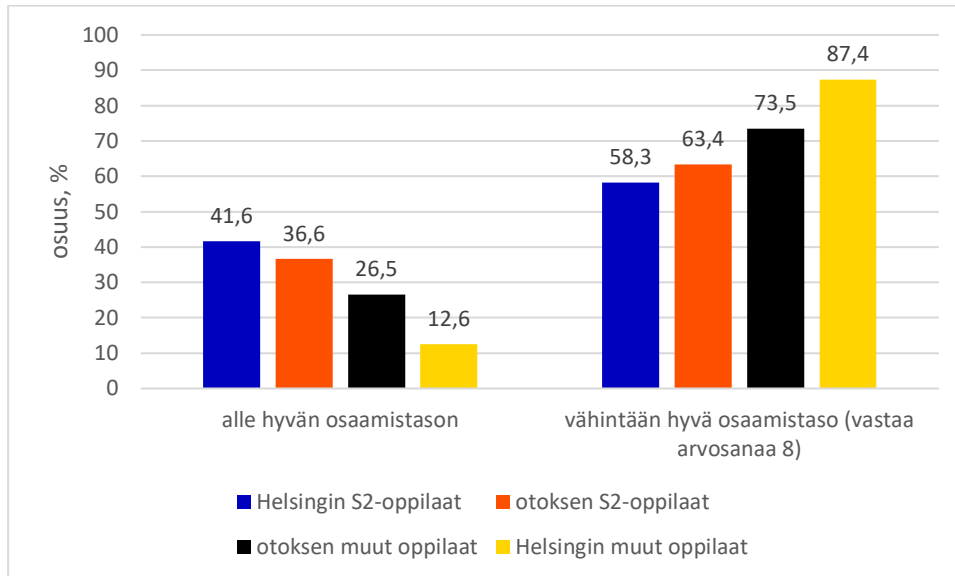
laskettu arviointia varten Tilastokeskuksen väestötiedoista 31.12.2017 vähentämällä niistä varhaiskasvatukseen osallistuneiden ja kotihoidon tuen piirissä olevien lasten määrä.

⁹⁰ Härmälä ym. 2018; Ukkola & Metsämuuronen 2019; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2019 Helsingin kaupunki. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointi 9. luokalla; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. Alkumittaus perusopetuksen 1. vuosiluokalla.

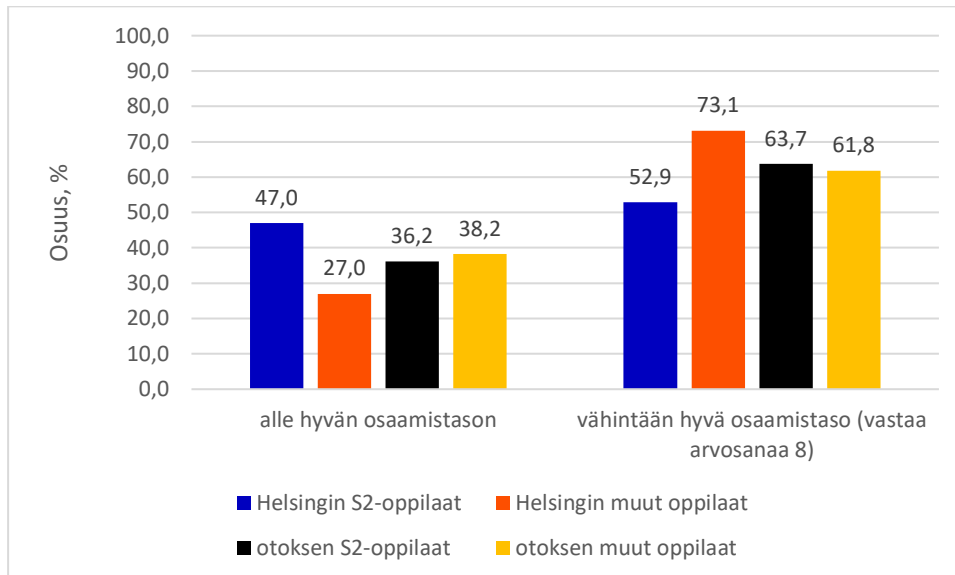
⁹¹ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018, raportin kuvio 5 ja 14.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 22 Taito tulkita tekstejä, (keskiarvo kuullun ja luetun ymmärtämisestä), Helsingin ja valtakunnallisen otoksen vertailu, S2-oppilaat, A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018.⁹²

Kuvio 23 Taito tuottaa tekstejä (keskiarvo puhumis- ja kirjoittamistehtävistä), Helsingin ja valtakunnallisen otoksen vertailu, S2-oppilaat, A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018.⁹³

⁹² Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018. Raportin kuvio 5 on muokattu uudelleen arviointia varten. Hyvän osaamisen (arvosana 8) tavoitetaso on A2.1. Tavoitetasot on määritelty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014, jotka olivat arviointia tehdessä voimassa.

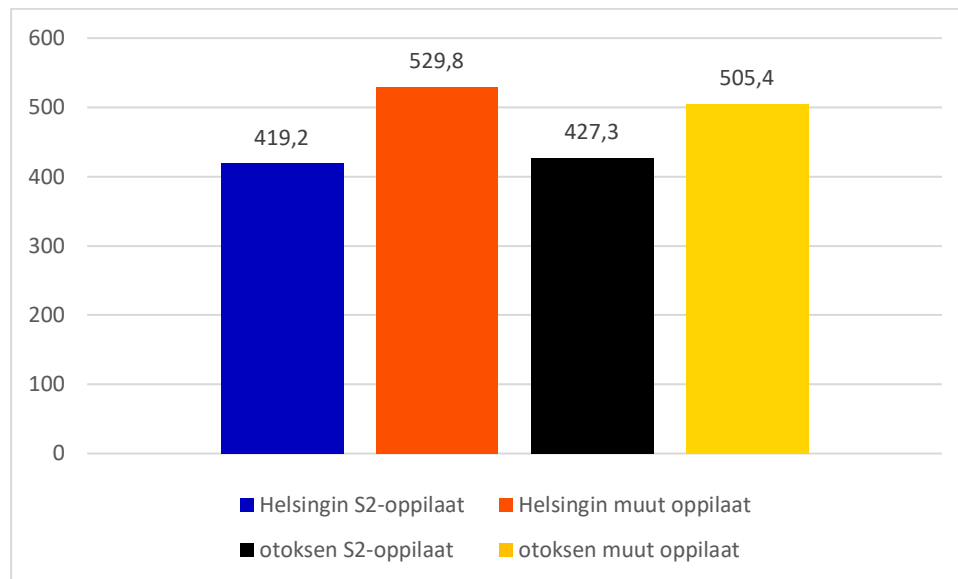
⁹³ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018. Raportin kuvio 14 on muokattu uudelleen arviointia varten. Hyvän osaamisen (arvosana 8) tavoitetaso on A2.1. Tavoitetasot on määritelty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014, jotka olivat arviointia tehdessä voimassa.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ensimmäisen luokan alkumittauksessa 2018 arvioitiin, mitä matematiikkaan ja äidinkielen ja kirjallisuuteen liittyviä taitoja oppilaat osaavat ensimmäistä luokkaa aloittaessaan. Arviointi koskee siis lapsia, joiden varhaiskasvatus on juuri päättynyt eli sen voidaan ajatella mittaavan varhaiskasvatuksessa opittuja taitoja. Helsingin S2-oppilaat menestyivät arvioinnin kokonaistuloksissa huonommin kuin ei S2-oppilaat, mutta keskimäärin samantasoisesti kuin koko maan otoksen S2-oppilaat (kuvio 24). Tilanne oli sama matematiikan ja äidinkielen ja kirjallisuuden tehtävissä.⁹⁴

Mainittujen arviointien perusteella voidaan siis todeta, että kuten muuallakin maassa, suomea tai ruotsia toisena kielenään opiskelevien helsinkiläislasten arvioituihin oppiaineisiin liittyvät taidot sekä varhaiskasvatuksen että alakoulun jälkeen ovat keskimäärin heikompia kuin äidinkielenään suomea tai ruotsia opiskelevien. Helsinkiläiset S2-oppilaat eivät kuitenkaan taidoiltaan poikkea koko maan S2-oppilaista, lukuun ottamatta englannin puhumiseen ja kirjoittamiseen liittyviä taitoja seitsemännen luokan alussa.

Kuvio 24 1. luokan alkumittaus, Helsingin ja valtakunnallisen otoksen vertailu, S2 oppilaiden kokonaistulos.⁹⁵

Arviointia kirjoittaessa ei ollut käytettävissä sellaisia kansainvälisiä oppimista mittaavia seurantatutkimuksia, jotka olisivat koskeneet maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman kattamaa ajanjaksoa 2018–2021. OECD:n 15-vuotiaiden taitoja mittaava kansainvälinen Pisa-tutkimus on tehty 2018, mutta sen ensimmäiset tulokset ilmestyivät vasta joulukuun alussa 2019. Ensituloksissa ei ollut tietoja, joista olisi voinut eritellä Helsingin ja ulkomaalaistaustaisten tuloksia.⁹⁶

⁹⁴ Ukkola A. & Metsämuuronen J. 2019, 3; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. Alkumittaus perusopetuksen 1. vuosiluokalla.

⁹⁵ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. Alkumittaus perusopetuksen 1. vuosiluokalla – kuntanne ja alustavan kansallisen tuloksen vertailu. Raportin kuvio 6 on muokattu uudelleen arviointia varten. Asteikko on muodostettu siten, että kansallinen keskiarvo on asetettu viidensadan (500) pisteen kohdalle. Tämä tarkoittaa, että keskimääräisesti osannut oppilas saa 500 pistettä. Aineistossa hajonta on 100. Näin esimerkiksi kaikkien oppilaiden tuloksista hieman yli 68 % on välillä 400–600.

⁹⁶ Leino ym. 2019; <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2019/okm-mediatiedote-pisa-2018-suomi-lukutaidossa-parhaiden-joukossa>. Luettu 13.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen koulutukseen osallistuneet (Kotivakurssit)

Stadin ammatti- ja aikuisopisto ja Arbis järjestävät Kotiva-koulutusta kotona lasta hoitaville vanhemmille. Kielikoulutus yhdistää suomen ja ruotsin kielen koulutuksen, kotoutumista tukevan sisällön sekä ura- ja yhteiskuntaohjauksen. Palvelun aikana järjestetään lastenhoito. Toimintaa toteutetaan 12 leikkipuistossa ja pisteessä ympäri Helsinkiä. Vuosittain hakijoita koulutukseen on noin 330 henkilöä ja paikka voidaan vuosittain tarjota arviolta 50–60 prosentille hakijoista rahoituksen puitteissa. Rahoitus on pysynyt vuosittain suurin piirtein samana. Toimiala on esittänyt toiminnan rahoituksen osaksi toimialan talousarviota vuodelle 2020. Opiskelupaikkoja on pystytty lisäämään 20 hengellä vuoteen 2017 verrattuna. Jatkossa palveluun liitetään Kykyhankkeissa kehitetty somalin ja arabiankielinen vertaisryhmäohjaus.⁹⁷

Kotivanhempien kielikoulutuksessa jokaisessa palvelussa tulisi olla jatkumo esimerkiksi jatko-ohjaus, jossa asiakas voidaan poluttaa eteenpäin. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sisällä verkostoituminen ja yhteistyö on tärkeää. Kotivanhemmille ja perheille tulee saada joustavat siirtymät eteenpäin. Palveluiden selkeyttäminen, jalkauttaminen ja pitkäjänteisyys takaavat kotivanhemmille paremmin tiedonkulun, koulutuksen, jatko-ohjauksen ja kotoutumisen mahdollisuuden.⁹⁸

Taulukko 31 Kotivanhempien suomen kielen kursseille osallistuneet.⁹⁹

Kotiva-osallistujat	Hakijat	Paikat	Valitut
2017-2018:			
Syys-toukokuu	180	80	104
Tammi-joulukuu	150	48	70
2018-2019:			
Syys-toukokuu	189	94	108
Tammi-joulukuu	156	48	70
2019-2020:			
Syys-toukokuu	214	100	valinta kesken (nyt 90)

Yllä olevassa taulukossa valitut –sarakkeessa oleva luku on suurempi kuin paikat -sarakkeessa oleva luku. Se tarkoittaa sitä, että joku asiakas on jatkopoluttanut aikaisemmin kuin on ollut tavoitteena tai hän lopettanut kurssin muusta syystä ennen sen loppumista. Näissä tapauksissa jonosta on otettu tilalle uusi opiskelija. Kurssit kestävät vuoden ja opettaja täyttää niitä koko ajan, jos paikkoja vapautuu jonottajille. Lapsiryhmän maksimikoko on 12 lasta eli tämä määrittelee ryhmäkoon. Opiskelijoita olisi tulossa enemmän, mutta lapsiryhmiin ei mahdu enempää. Kotiva-kielikoulutusta järjestetään muun muassa asukastaloissa, Liikuntamylyssä, Stadin ammatti- ja aikuisopistossa, työväenopiston tiloissa ja nuorisotaloilla. Lastenhoito järjestetään pääasiassa leikkipuistoissa ja opetuspaikka on jossain mahdollisimman lähellä leikkipuistoa poikkeuksena muutama paikka, joissa lapset ja vanhemmat ovat samassa paikassa,

⁹⁷ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁹⁸ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

⁹⁹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

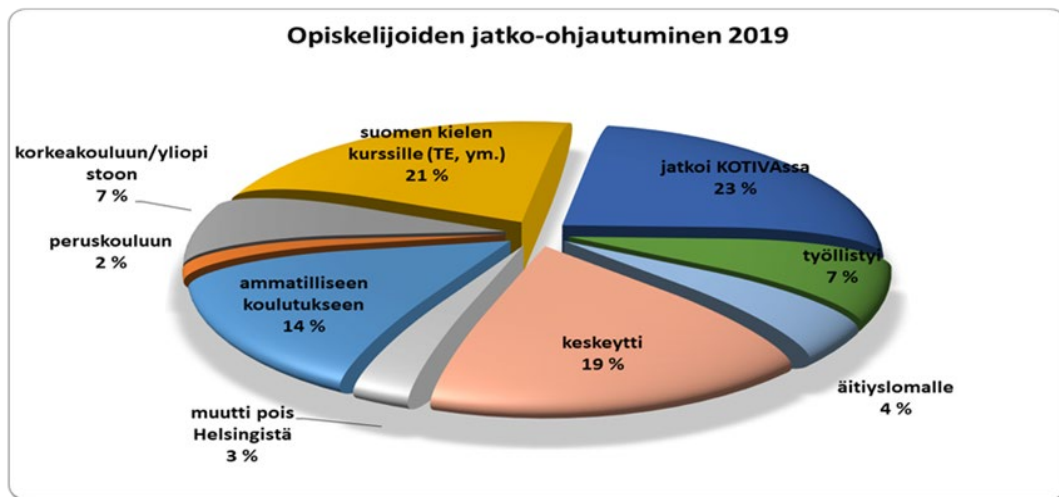
kuten perhetalo Sahrami ja leikkipuisto Tuorinniemi. Kurssit ovat tällä hetkellä jalkautuneet Myllypuroon, Viikkiin, Herttoniemenrantaan, Kivikkoon, Vallilaan, Pasilaan, Malmille, Haagaan, Maunulaan, Vuosaareen, Kannelmäkeen ja Merihakaan.¹⁰⁰

Kotivanhempien Kotiva-kielikoulutuksen osallistujien ohjautuminen jatkoluille

Kotivasta vuosien 2017 ja 2018 aikana opiskelijoita jatkoi ohjautusti seuraavasti:¹⁰¹

- Jatkokursseille ohjautui 19–22 prosenttia
- Ammatilliseen koulutukseen ohjautui 11–18 prosenttia
- Muille suomen kielen kursseille ohjautui 17–25 prosenttia
- Korkeakouluun tai yliopistoon ohjautui 2–4 prosenttia
- Peruskouluun ohjautui 4–14 prosenttia.

Alla olevassa kuviossa on esitetty opiskelijoiden jatko-ohjautuminen vuonna 2019. Suurin osa eli 23 prosenttia opiskelijoista jatkoi Kotiva-kursseilla ja 21 prosenttia opiskelijoista siirtyi muualle jatkamaan suomen kielen kursseja, kuten TE-palvelujen piiriin. 19 prosenttia keskeytti opiskelun, 14 prosenttia siirtyi ammatilliseen koulutukseen, ja loput siirtyivät opiskelemaan korkeakouluun tai yliopistoon, työllistyi, jäi äitiyslomalle, muutti pois Helsingistä tai siirtyi peruskouluun.

Kuvio 25. Jatko-ohjautuminen Kotiva-kursseilta 2019.

Yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa jääneet äidinkielen mukaan

Yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa jääneiden osuus esitettiin myös yhtenä maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman oppimispolkujen katkeamattomuuteen liittyvänä mittarina.¹⁰² Keväällä 2019 vieraskielisistä alle 18-vuotiaista Helsingissä peruskoulun 9.luokan päättäneistä 7,9 prosenttia jäi ilman koulutuspaikkaa. Kotimaankielisistä ilman paikkaa jäi 3,9 prosenttia. Sekä kotimaankie-

¹⁰⁰ Kotiva-kurssien suunnitteluopettaja, 25.2.2020.

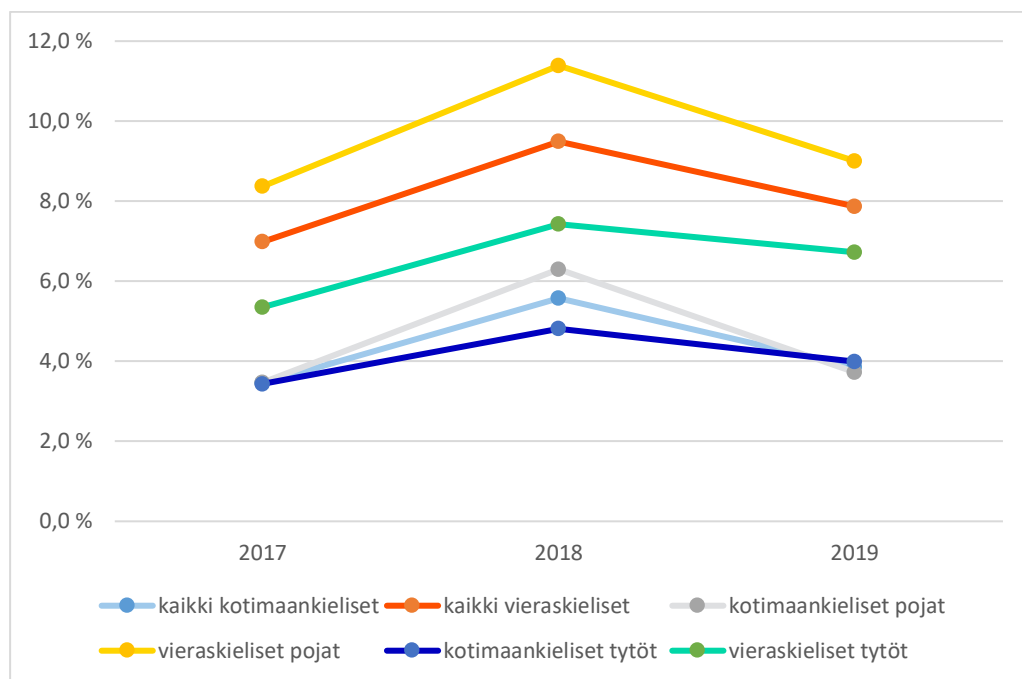
¹⁰¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

¹⁰² Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021, 11.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

listen että vieraskielisten ilman paikkaa jääneiden osuus kasvoi vuodesta 2017 vuoteen 2018, mutta väheni vuonna 2019. Vieraskieliset pojat ovat koko ajanjakson 2017–2019 päässeet tyttöjä heikommin toisen asteen koulutukseen. Vuonna 2019 vieraskielisistä pojista 9 prosenttia jäi ilman koulutuspaikkaa ja tytöistä 6,7 prosenttia. Kotimaankielisten poikien osuus perusasteen jälkeen ilman koulutuspaikkaa jääneistä oli suurempi kuin tyttöjen vuonna 2018, mutta vuosina 2017 ja 2019 kotimaankielisillä ei ollut merkittävää eroa sukupuolten välillä koulutuspaikan saamisessa (kuvio 26).¹⁰³

Kuvio 26 Perusasteen jälkeisissä haussa vuosina 2017–2019 ilman koulutuspaikkaa jääneiden osuus kaikista hakeneista 9.-luokkalaisista äidinkielen ja sukupuolen mukaan, %, peruskoulun Helsingissä suorittaneet.¹⁰⁴

Peruskoulun yhdeksänneltä luokalta tutkintoon johtavaan koulutukseen siirtyvien osuus oli kasvanut kaikilla kieliryhmillä vuosina 2010–2017, mutta erityisesti vieraskielisillä. Vieraskielisten parempaa siirtymistä selittävät sekä koulutusjärjestelmämuutokset että Suomessa syntyneiden osuuden kasvu ulkomaalaistaustaisista perusasteen päättäneistä. Suomessa syntyneillä ja suomalaisen koulutusjärjestelmän läpikäyneillä ulkomaalaistaustaisilla henkilöillä on paremmat valmiudet sijoittua perusasteen jälkeiseen koulutukseen kuin ulkomailla syntyneellä.¹⁰⁵

¹⁰³ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/opetusjakoulutus> luettu 13.2.2020.

¹⁰⁴ Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 13.02.2020. Ilman koulutuspaikkaa jääminen tarkoittaa, että henkilö ei ole ottanut paikkaa vastaan tai häntä ei ole valittu. Tiedot sisältävät ammatillisen ja lukio-koulutuksen yhteishaun, valmistavan koulutuksen haun sekä ammatillisen erityisopetuksen haun sekä näiden lisähaut ja koskevat yhdeksännen luokan samana vuonna päättäneitä alle 18-vuotiaita hakijoita. Tiedot eivät sisällä valmistavan koulutuksen varasijoilta paikan saaneita.

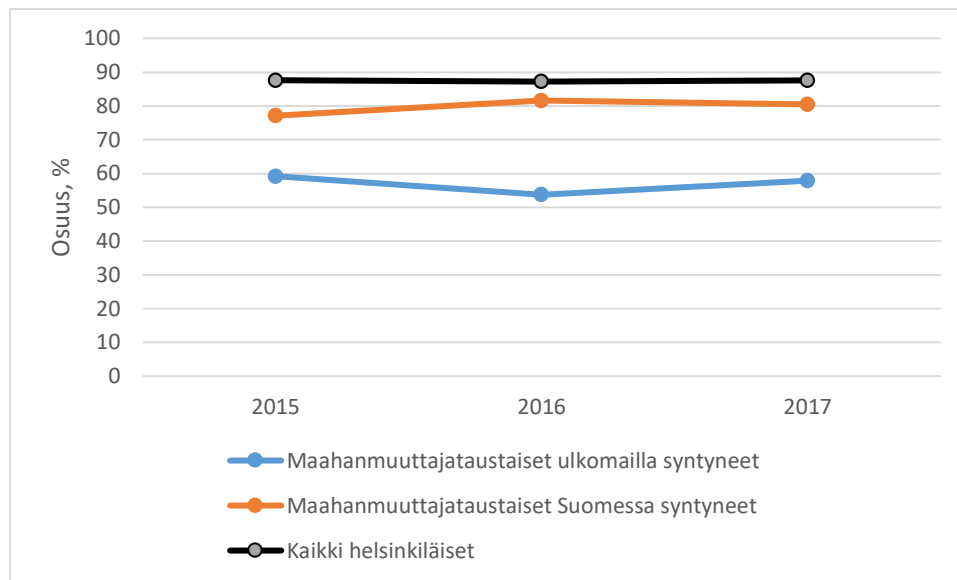
¹⁰⁵ Ranto, S. 2018, 3.

ARVIONTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toisen asteen tutkintoa suorittavien osuus äidinkielen mukaan

Tuoreimmat arviointiin saadut tiedot maahanmuuttajien ensimmäisen ja toisen sukupolven lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien osuuksista ovat vuodelta 2017. Ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 16–18-vuotiaista 58 prosenttia oli vuonna 2017 lukiossa tai toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa, mutta Suomessa syntyneistä 81 prosenttia. Saman vuonna kaikista helsinkiläisistä 16–18-vuotiaista 88 prosenttia oli lukiossa tai toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (kuvio 27)¹⁰⁶.

Kuvio 27 Toisen asteen lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa olevien osuus helsinkiläisistä 16–18-vuotiaista syntyperän mukaan.¹⁰⁷

Siirtymä perusasteen jälkeisiin opintoihin ja toisen sukupolven maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018–2021 yhtenä tavoitteena oli, että ”oppimispolut ovat katkeamattomia, ne johtavat tutkintoihin, työelämään ja aktiiviseen yhteiskuntaelämään.”¹⁰⁸ Tavoite liittyy ohjelman teemaan ”ohjaus, neuvonta ja siirtymät”. Tavoitteen mittariksi suunnitelmassa voi mieltää esimerkiksi suomalaistaustaisten ja maahanmuuton toisen sukupolven perusasteen jälkeisten tutkintojen suorittaneiden osuuden väestöstä ikäluokan ja sukupuolen mukaan. Maahanmuuton toisella sukupolvella tarkoitetaan ulkomailla syntyneiden vanhempien Suomessa syntyneitä lapsia.¹⁰⁹

¹⁰⁶ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/content/vieraskielisi%c3%a4-paljon-etenkin-ammattillisessa-koulutuksessa> ja Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu. Luettu 13.2.2020. Opiskelijat kotikunnan mukaan. Opiskelijat 20.9. ja väestö 31.12. tilanteesta.

¹⁰⁷ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/content/vieraskielisi%c3%a4-paljon-etenkin-ammattillisessa-koulutuksessa>. Luettu 13.2.2020.

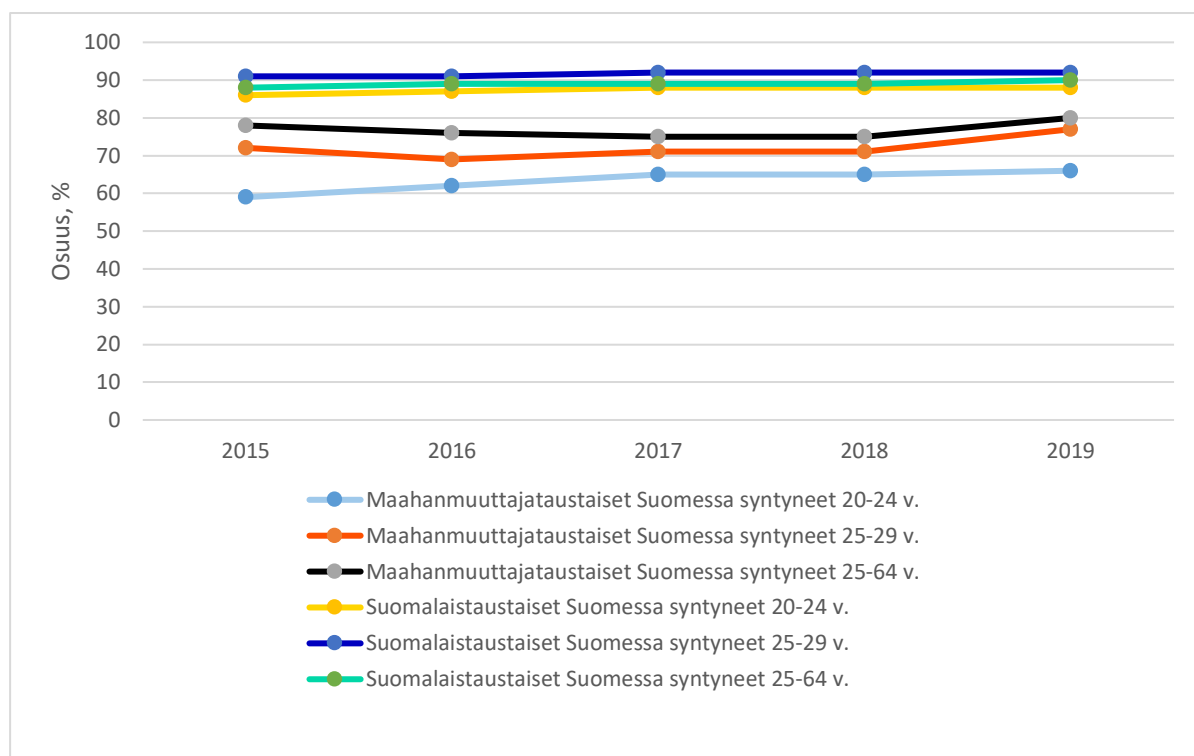
¹⁰⁸ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021, 7.

¹⁰⁹ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021, 11; Maahanmuuton toisen sukupolven käsitteen selitys <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/koulutus rakenne>. Luettu 14.2.2020.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus maahanmuuttajien toisesta sukupolvesta on kasvanut vuosina 2017–2019 erityisesti ikäluokissa 25–29 ja 25–64-vuotiaat. Ikäluokassa 25–29-vuotiaat perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus kasvoi 71 prosentista 77 prosenttiin ja 25–64-vuotiailla ikäluokassa 75 prosentista 80 prosenttiin. Ikäluokassa 20–24-vuotiaat vuosien 2017 ja 2019 välillä kasvua oli yhden prosenttiyksikön verran. Nuorimmassa tarkastellussa maahanmuuttajien toisen sukupolven ikäluokassa perusopetuksen suorittaneiden osuus kasvoi voimakkaammin vuosina 2015–2017¹¹⁰ (kuvio 28).

Kuvio 28 Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus Suomessa syntyneistä helsinkiläisistä syntyperän mukaan vuosina 2015–2019, %.¹¹¹

Helsinkiläisten nuorten osallistuminen toisen asteen tutkintoon johtavaan koulutukseen on kasvanut yleisesti 2010 –luvulla. Etenkin vieraskielisten nuorten osallistuminen on kasvanut. Vielä vuonna 2010 noin puolet vieraskielisistä 16–18 -vuotiaista oli toisen asteen tutkintotavoitteisessa koulutuksessa, mutta vuonna 2017 jo 69 prosenttia. Vieraskielisten osallistuvuus on kasvanut sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa, ja kasvua on ollut molemmilla sukupuolilla. Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisten 20–29 -vuotiaiden koulutustaso on noussut vuosina 2016–2018, mutta edelleen toinen sukupolvi on suorittanut selvästi suomalaissyntyisiä vähemmän perusasteen jälkeisiä tutkintoja.¹¹²

¹¹⁰ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/koulutus rakenne>. Luettu 14.2.2020; Tilastokeskus.

¹¹¹ <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/koulutus rakenne>. Luettu 14.2.2020; Tilastokeskus. Kuviota on muokattu arviointia varten.

¹¹² Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat nuoret äidinkielen mukaan

Alle 20-vuotiaiden työn ja koulutuksen ulkopuolisuus on laskenut 2010-luvulla, mutta 20–29 -vuotiailla muutosta ei juuri ole ollut nähtävissä. Vieraskielisillä ulkopuolisten osuus on vähentynyt kaikissa ikäluokissa, merkittävimmin alle 20-vuotiailla. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimenpiteillä on osaltaan pystytty vaikuttamaan ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutustilanteeseen. Lisäksi yhteishaun muutokset ja koulutuspaikkojen lisäykset ovat osaltaan vaikuttaneet myönteisesti kehitykseen.¹¹³

Työllisyyserot

Ammatillisen perustutkinnon Helsingin kaupungin oppilaitoksessa suorittaneiden työllisyyserot ovat pienentyneet äidinkieliyryhmien välillä vuosina 2015–2017. Vaikutukset näkyvät parhaiten peruskoulun päättäneellä sukupolvella ja alle 20-vuotiailla. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllisyyserot ovat hävinneet eri kieliryhmillä, mutta korkea-asteella tutkinnon suorittaneilla työllisyyserot säilyvät suurina.¹¹⁴

2.3. Kehittämistarpeita

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla ensisijaisena tavoitteena ja kehittämiskohdeena on vakiinnuttaa kotivanhempien kielikoulutus ja integroida siihen vertaisryhmätoiminta eri kielillä. Lisäksi toimiala selvittää mahdollisuuden pilotoida Vantaan vanhemmat –kouluun mallia. Keskeistä on perheiden sujuva ohjaus varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluihin, riittävä monikielinen ohjaus ja tuki sekä henkilöstön osaamisen ja määrän lisääminen. Henkilöstön osaamista lisätään kielitietoisuudessa, osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa sekä rasmin ja syrjinnän ehkäisyssä. Keväällä 2020 selvitetään yhden toimipisteen asiointimallia perheiden sujuvan ohjauksen toteuttamiseksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluihin. Kotivanhemmille tarjottavissa palveluissa tulisi olla jatkumo esimerkiksi jatko-ohjauksen muodossa koulutukseen ja työelämään sekä joustavat siirtymät eri palveluiden välillä. Verkostoitumisen kehittäminen kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sisällä ja palveluiden välillä on tärkeää. Tavoitteena on lisätä muun kielisten henkilöiden rekrytointia toimialan palvelukseen. Lisäksi palveluiden selkeyttäminen, jalkauttaminen ja pitkäjänteisyys ovat toimia, jotka takaavat kotivanhemmille paremmin tiedonkulun, koulutuksen, jatko-ohjauksen ja kotoutumisen mahdollisuuden.¹¹⁵

2.4. Kotouttamistoimien vaikuttavuudelle kehitteillä mittareita

Kotouttamistoimien vaikutusten arviointi vaatisi ilmiön tarkastelua systemaattisesti ja pidemmältä aikaväliltä, koska kehittämissuunnitelma koskee kaikkia toimialan palveluita. Toimiala kehittää vuosina 2018-2021 vaikuttavuuden arviointia osana Make-suunnitelmaa ja Helsingin kotouttamisohjelmaa. Kotouttamiseen valitut mittarit seuraavat kymmenen ilmiön kehittymistä toimialalla. Tuloksia seurataan vuosittain ja

¹¹³ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

¹¹⁴ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

¹¹⁵ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

osana strategian seuranta. Arviointi ilmiömittareiden kehityksestä tehtiin joulukuussa 2019. Suunnitelmassa on 28 toimenpiteelle omat toteutumisen ja vaikuttavuuden mittarit.¹¹⁶

¹¹⁶ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymyksenä oli, onko maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 mukaisia maahanmuuttajaperheisiin liittyviä toimenpiteitä edistetty kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Arvioinnin pääkysymyksen voidaan vastata pääosin kyllä, vaikka kaikkia suunnitelman toimenpiteitä ei oltu toteutettu kaikilla asteilla eikä kaikissa toimipisteissä. Suurinta osaa toimenpiteistä oli jo edistetty ja vain yksittäiset toimenpiteet olivat vielä edistämättä.

Suomen- ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa kaikkia kehittämissuunnitelman mukaisia toimenpiteitä oli edistetty tai toimenpide oli suunnitteilla jossain toimipisteessä. Perusopetuksessa oli yksi toimenpide, jota ei oltu edistetty ollenkaan missään toimipisteessä, mutta toimenpide oli suunnitteilla jossain toimipisteessä. Lukioidissa oli kolme toimenpidettä, joita ei oltu edistetty ollenkaan eikä toimenpide ollut edes suunnitteilla. Stadin ammatti- ja aikuisopistossa oli neljä toimenpidettä, joita ei oltu edistetty ollenkaan eikä toimenpide ollut suunnitteilla.

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 toteuttaminen on nyt puolivälissä, joten toimenpiteiden toteutumista arvioidaan suhteutettuna tähän tilanteeseen. Toimenpiteet, jotka eivät saaneet kyselyssä yhtään kyllä vastausta, tulkittiin sellaisiksi, joita ei ole edistetty.

Seuraavaksi esitetään parhaiten ja vähiten edistetyt toimenpiteet sekä mittarit pääteemoittain.

Oppimisen edellytykset ja tuki

Varhaiskasvatuksessa oli kehitetty maahanmuuttajien kehittämissuunnitelman mukaisesti menetelmiä suomen/ruotsin kielen varhaiseen oppimiseen ja oman äidinkielen käyttöön erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteistyössä muiden toimialojen kanssa.

Vieraskielisten 3-6 -vuotiaiden osallistumisaste varhaiskasvatukseen on ollut suurempi vuosina 2018-2019 kuin ennen maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman alkua vuonna 2017 eli tällä mittarilla mitattuna kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman tavoite oli toteutunut. Vuoden 2017 tietojen perusteella vieraskielisten poikien ja tyttöjen osallistumisasteessa varhaiskasvatuksessa ei ole eroa.

Perusopetuksen useissa toimipisteissä oli kehitetty pedagogiikkaa ja työkaluja toiminnallisen kielenopetuksen tukemiseksi S2-opetuksessa, valmistavassa opetuksessa ja oman äidinkielen opetuksessa. Peruskouluissa oli laajasti käytössä työkaluja syrjinnän ja rasismien tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Kouluissa oli suunniteltu toimenpiteitä syrjinnän vähentämiseksi ja rasismien poistamiseksi. Sen sijaan vain harvoissa kouluissa oli käytössä huoltaja-lapsi läksykerhomalli, jossa vahvistetaan maahanmuuttajahuoltajien mahdollisuuksia tukea oppilasta koulutyössä omalla äidinkielellä kotona. Keskitetty arviointimalli S2-opetuksen kohdentamiseksi ei ollut käytössä kaikissa peruskouluissa. Opetusvideoiden tarvekartoitus yhteistyössä oppijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ei toteutunut peruskouluissa.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) ensimmäisen luokan oppimisen alkumittauksessa ja seitsemännen luokan A-englannin arvioinnissa vuodelta 2018 helsinkiläisten suomea ja ruotsia toisena kielenään opiskelevien helsinkiläisten arviointeihin oppiaineisiin liittyvät taidot sekä varhaiskasvatuksen että alakoulun jälkeen ovat keskimäärin heikompia kuin äidinkielenään suomea tai ruotsia opiskelevien, mutta samalla tasolla kuin koko maan S2-oppilaiden, lukuun ottamatta englannin puhumiseen ja kirjoittamiseen liittyviä taitoja seitsemännen luokan alussa. S2-oppilaiden oppimistuloksista ei ole aikaisempien vuosien tietoja vielä olemassa, joten vertailua ei voi tehdä.

Kotivanhemmat, jotka osallistuivat suomen tai ruotsin kielen koulutukseen ohjautuivat usein jatkolouille. Vuonna 2019 Kotiva-koulutuksen keskeytti 19 prosenttia oppilaista. Muut jatkoivat suomen kielen kursseilla tai siirtyivät muihin koulutuksiin, työllistyivät, jäivät äitiyslomalle tai muuttivat pois Helsingistä.

Ohjaus, neuvonta, siirtymät

Varhaiskasvatuksessa palveluita oli kehittämissuunnitelman mukaisesti tehty näkyväksi monikielisesti ja eri viestintäkanavia käyttäen useissa toimipisteissä. Lisäksi rekrytointiprosessissa oli kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien selkeään kieleen. Sen sijaan eri palveluista ei oltu tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit. Vain harvoissa toimipisteissä kotoittamisen toimenpiteet oli täsmennetty viestintäsuunnitelmassa. Monikielisen ohjauksen mallia ulkomaalaistaustaisten lasten tueksi oli kehitetty vasta vähän. Monikielisen ohjauksen mallia oli kuitenkin pilottina kehitetty laajasti, koska ohjaajia oli varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella yhteensä 17.

Perusopetuksen useissa toimipisteissä oli huolehdittu monipuolisesta ja kielitietoisesta perehdytyksestä, jotta ulkomaalaistaustaiset huoltajat osaavat käyttää digitaalisia yhteydenpidon välineitä, kuten Wilmaa. Kuten varhaiskasvatuksessa myös perusopetuksessa palveluita oli tehty näkyväksi monikielisesti ja eri viestintäkanavia käyttäen. Monikielisen ohjauksen mallia ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi ei vastaajien omissa toimipisteissä oltu vielä kehitetty kovinkaan laajasti, vaikka sitä oli jo kehitetty perusopetuksessa. Viestinnän selkeyttä oli testattu asiakkaila vain vähän. Myöskään videoita palveluista, kuten oman äidinkielen opetus, lukioon valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit ei oltu tuotettu.

Lukioissa palveluita oli tehty näkyväksi eri viestintäkanavia käyttäen useissa toimipisteissä. Palveluita oli tehty näkyväksi myös monikielisesti. Viestinnän selkeyttä oli testattu asiakkaila melko laajasti. Sen sijaan monikielisen ohjauksen mallia ulkomaalaistaustaisten oppilaiden tueksi ei oltu vielä laajasti kehitetty lukioissa. Palveluita oli vain vähän suunniteltu ja kehitetty yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa. Toimipisteissä ei oltu tuotettu videoita, kuten oman äidinkielen opetus, valmistava opetus, sekä suomen ja ruotsin kielen kurssit.

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa oli edistetty erittäin monia kehittämissuunnitelman toimenpiteitä. Muutamat toimenpiteet olivat vielä suunnitteilla. Stadin ammatti- ja aikuisopiston toimipisteissä ei oltu kehitetty eikä suunniteltu palveluita yhdessä ulkomaalaistaustaisten oppijoiden ja huoltajien kanssa.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kehittämissuunnitelmaa koskevan mittaritiedon mukaan yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa jääneiden vieraskielisten osuus kasvoi vuodesta 2017 vuoteen 2018, mutta väheni vuonna 2019. Vieraskieliset pojat ovat koko ajanjakson ajan päässeet heikommin toisen asteen koulutukseen. Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus maahanmuuttajien toisesta sukupolvesta on kasvanut vuosina 2017-2019 erityisesti ikäluokissa 25-29 -vuotiaat ja 25-64 -vuotiaat.

Osaamisen kehittäminen ja rekrytointi

Varhaiskasvatuksessa oli rekrytointiprosessissa kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Kotouttamiseen liittyvää osaamisen jakamista oli mahdollistettu vertaismentoroinnilla ja osaamisen kehittämisen toimenpiteitä oli hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia useissa toimipisteissä. Sen sijaan harvoissa toimipisteissä työntekijät olivat osallistuneet koulutuksiin, joissa käsitellään taitoja tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin. Osaamisen jakamista oli mahdollistettu työkierrolla vain harvoissa toimipisteissä.

Perusopetuksessa useissa toimipisteissä rekrytointiprosessissa oli kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Toimipisteiden työntekijät olivat osallistuneet etenkin pedagogiseen kielitietoisuuteen ja taitoon soveltaa sitä työssään liittyvään koulutukseen. Sen sijaan vain harvat toimipisteiden työntekijät olivat osallistuneet koulutuksiin, joissa kehitettiin valmiutta tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista tai kehitettiin taitoja tunnistaa sekä puuttua syrjintään ja rasismiin.

Lukioissa kotouttamiseen liittyvää osaamisen jakamista oli mahdollistettu vertaismentoroinnilla ja osaamisen kehittämisen toimenpiteitä oli hyödynnetty osana perehdytystä ja muita täydennyskoulutuksia. Monissa lukioiden toimipisteissä rekrytointiprosessissa oli kiinnitetty huomiota tehtäväkuvien ja perehdytyksen selkeään kieleen ja rekrytointikanavien monipuolisuuteen. Sen sijaan lukioiden toimipisteissä monikaan työntekijä ei ollut osallistunut koulutuksiin liittyen valmiuteen tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista tai liittyen taitoon tunnistaa ja puuttua syrjintään ja rasismiin. Myöskään osaamisen jakamista ei oltu mahdollistettu työkierrolla. Rekrytoinnissa ei toteutettu positiivista erityiskohtelua, jossa kahdesta ansiokkuudeltaan tasaveroisesta hakijasta tehtävään valitaan aliedustettuun ryhmään kuuluva ja edistetään näin yhdenvertaisuutta.

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa erittäin monia toimenpiteitä oli edistetty. Vain muutamat toimenpiteet olivat vasta suunnitteilla. Eräitä toimenpiteitä ei oltu edistetty ollenkaan, kuten toimintasuunnitelmassa ei tarkennettu toimipistekohtaisia tavoitteita eri henkilöstöryhmille eikä toimintakulttuurin muutokselle. Kotouttamiseen liittyvää osaamisen jakamista ei oltu mahdollistettu työkierrolla.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

4. TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antaa kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki, puhelin 310 36479 ja kaupunkitarkastaja Aija Kaartinen puhelin 310 36548.

Tarja Palomäki

Aija Kaartinen

Jakelu

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LÄHTEET**Arviointikäynnit, haastattelut ja kyselyt**

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, projektipäällikkö, haastattelu 25.2.2020.

Sähköinen kysely (Questback-kysely) suomenkielisen varhaiskasvatuksen päivähoitoyksiköiden päälliköille 26.11.2019, ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen aluepäälliköille 19.12.2019, suomen- ja ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreille 19.11.2019, suomen- ja ruotsinkielisten lukioiden rehtoreille 25.11.2019 ja ammatillisten oppilaitosten rehtorille 25.11.2019.

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.9.2019.

Sähköpostitiedustelut

Lukio- ja ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö, Helsingin työväenopisto, Kotiva-kurssien suunnitteluopettaja, Katja Kauti-Karakus, 25.2.2020 s-posti.

Muut lähteet

Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot, 2019/3. Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035.

Helsingin kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Helsingin tila ja kehitys 2019.

Helsingin kaupunkistrategian 2017-2021 mittarit ja indikaattorit 23.5.2019, kaupunkitason vertailut.

Härmälä M., Huhtanen M., Puukko, M. & Marjanen J. 2019. A-englannin oppimistulokset 7. luokan alussa 2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 13:2019.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021.

Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto 28.5.2018, kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. A-englannin oppimistulosten arviointi perusopetuksen 7. vuosiluokalla syyskuussa 2018: kuntanne ja alustavan kansallisen tuloksen vertailu.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Helsingin kaupunki. Alkumittaus perusopetuksen 1. vuosiluokalla – kuntanne ja alustavan kansallisen tuloksen vertailu.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2019 Helsingin kaupunki. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointi 9. luokalla - kunnan tuloksen ja alustavan kansallisen tuloksen vertailu.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 10.2.2020. Varhaiskasvatuksen osallistumisasetta vuonna 2019 koskevat tiedot.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 18.2.2020. Tiedot kunnan päivähoitossa, yksityisen hoidon tuella ja kotihoidon tuen piirissä olevista lapsista vuonna 2017.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Leino, K. Ahonen, A., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., Lämsä, J., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Pulkkinen, J., Rautopuro, J., Sirén, M., Vainikainen, M., Vettenranta, J 2019. Pisa 2018 ensituloksia. Suomi parhaiden joukossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40.

Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 22.12.2014

Ranto, S. 2018. Nuorten koulutus Helsingissä – Tilanne peruskoulun päättämisen jälkeen. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot Tilastoja 2018:23.

Tilastokeskus. Väestö 31.12.2017.

Ukkola A. & Metsämuuronen J. 2019. Alkumittaus – matematiikan ja äidinkielen ja kirjallisuuden osaaminen ensimmäisen luokan alussa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 17:2019.

Valtion kotoutumisohjelma vuosille 2016-2019.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. Tuloksellisuustarkastuskertomus 12/2015. Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus.

Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu.

Liitteet: Arvioinnin toteuttamissuunnitelma, liite 1.

Liitteet esitetään numeroidusti omilla sivuillaan.

ARVIOINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Lapsiperheiden kotouttaminen kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla		
Suunnitelman laatija Tarja Palomäki		Pvm 20.8.2019
Arvioinnin ohjausryhmä 2. toimikunta		
Aloittamisaika Kesäkuu 2019	Valmistumisaika Helmikuu 2020	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Tarja Palomäki, Aija Kaartinen
Arviointiaiheen tausta		
<p>Kaupunkistrategian 2017-2021 mukaan ”maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen työmarkkinoilla ja laajemmin yhteiskunnassa on onnistuneen kotouttamisen edellytys”. Kaupunkistrategian mukaan ”erityistä huomiota kiinnitetään vieraskielisten nuorten selkeästi muita suurempaan suhteelliseen osuuteen koulutuksen ja työn ulkopuolella olevista nuorista” sekä ”kaupunki panostaa erityisesti toisen polven maahanmuuttajien koulutukseen, työllistymisen ja osallisuuden edistämiseen”. Lisäksi kaupunkistrategian mukaan ”ennakointiin perustuva ammatillinen koulutus luo hyvät edellytykset maahanmuuttajien työllistymiselle. Helsingissä laaditaan maahanmuuttajien osaamistason kohottamiseksi maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma, joka ulottuu varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. Turvapaikan saaneille luodaan nopea polku kotimaisen kielen opetukseen.”</p> <p>Kaikkien Stadi –Helsingin kotouttamisohjelma 2017-2021 on Helsingin kotoutumislain (1386/2010) 32 § mukainen ja kaupunkistrategiaan perustuva kotouttamisohjelma, jonka tarkoitus on edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä kaupungissa. Ohjelmaan on koottu strategiakauden aikana kehitettävät uudet toimenpidekokonaisuudet sekä kotoutumista tukevat hankkeet kaikilta toimialoilta.¹¹⁷</p> <p>Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (Kasko) on Helsingissä merkittävä ja monipuolinen toimija maahanmuuton näkökulmasta. Kasko on laatinut maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021. Kehittämissuunnitelma perustuu kaupunkistrategiaan. Kehittämissuunnitelman toimenpiteitä ideoitii yhteiskehittämisen menetelmällä neljässä eri työpajassa. Prosessin tuloksena saatiin lähes sata toimenpideehdotusta, joista kiteytyi 3 pääteemaa, 13 tavoitetta ja 28 toimenpidekokonaisuutta. Toteutusta kuvaavia mittareita on 10. Kolme pääteemaa ovat 1) oppimisen edellytykset ja tuki, 2) ohjaus, neuvonta ja siirtymät ja 3) osaamisen kehittäminen ja rekrytointi. Pääteemoille on asetettu tavoitteet ja toimenpiteet, joita selvitetään arvioinnissa.</p> <p>KYKY- loppuraportin¹¹⁸ mukaan ”Helsingissä kotivanhempien ja perheiden kotoutumista edistetään monin tavoin. Vertaisryhmiä ja Löydä Helsinki –palvelua on kehitetty ja toteutettu elokuussa päättyvässä KYKY II –hankkeessa. Vaikka ryhmät on suunnattu aikuisille, niiden myönteinen vaikutus heijastuu myös ryhmissä käyvien lapsiin. Tutkimusten mukaan</p>		

¹¹⁷ Kotouttamisohjelman 2017-2021 periaatteet, kaupunginkanslia elinkeinojaosto 28.5.2018.

¹¹⁸ Kyky-hanke toimii Stadin ammatti- ja aikuisopistossa. Kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat helsinkiläiset maahanmuuttajavanhemmat ja –perheet.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

äidin koulutustausta korreloi lasten koulumenestyksen kanssa, eli lapset pärjäävät paremmin koulussa ja hakeutuvat todennäköisemmin koulutukseen myös peruskoulun jälkeen. Tärkeää on, että vanhemmat saavat tietoa ja pystyvät tukemaan lapsiaan yhteiskunnassa".¹¹⁹

KYKY –loppuraportin mukaan vertaisryhmissä osallistujat saavat kouluttautumista ja työllistymistä tukevaa omankielistä tietoa, ohjausta ja vertaistukea. Ryhmissä harjoitellaan myös digiasiointia digipajoissa.¹²⁰ Löydä Helsinki –palvelu on mobiili-infosovellus, joka palvelee lukutaidottomia maahanmuuttajia. Löydä Helsinki on väline itsenäiseen tiedonhaakuun henkilöille, jotka eivät osaa lukea tai käyttää tietokonetta.¹²¹

Helsingin tila ja kehitys 2019 –verkkajulkaisun määritelmän mukaan kotoutuminen on laaja-alainen ilmiö, joka sisältää esimerkiksi kielen oppimista ja kulttuurin omaksumista, paikallisyhteisöön ja yhteiskuntaan identifioutumista sekä eri väestöryhmiin ulottuvan sosiaalisen verkoston muodostumista. Rakenteellisen kotoutumisen tärkeimpänä osa-alueena pidetään yleensä työllistymistä.¹²² Arvioinnissa selvitetään maahanmuuttajien ja kantaväestöön kuuluvien työttömyys- ja/tai työllisyysaste.

Kehittämissuunnitelman mukaan ”ulkomaalaistaustaisten oppijoiden määrä kaupungin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja peruskouluissa on kaksinkertaistunut kymmenen viime vuoden aikana. Vieraskielisten lasten osuus suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on nyt noin 20 prosenttia. Myös ammatillisessa- ja lukiokoulutuksessa vieraskielisten oppijoiden määrät ovat kasvaneet. Vieraskielisten oppijoiden osuus on nyt ammatillisessa koulutuksessa 33 prosenttia ja lukiokoulutuksessa 13 prosenttia.”¹²³ Tulevaisuudessa lasten ja nuorten osalta väestörakenne muuttuu siten, että taustoiltaan Afrikan ja Lähi-idän maista tulleiden, usein pakolaistaustaisten suhteellinen osuus vastaavanikäisestä väestöstä kasvaa¹²⁴.

Tuloksellisuusnäkökulmat

Tuloksellisuus on yläkäsite tuottavuudelle, vaikuttavuudelle, laadulle, kustannus-vaikuttavuudelle, tehokkuudelle sekä työelämän laadulle.

Arvioinnissa selvitetään ja raportoidaan kotouttamisen kustannukset. Kasko seuraa kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen KOTIVA-koulutuksen vaikuttavuutta kursseilta jatkoluille siirtyvien osuudella. Palveluiden laatua voidaan arvioida esimerkiksi kielikurssien asiakastyytyväisyyskyselyiden perusteella.

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Arviointi käsittelee kasvatuksen ja koulutuksen toimialaa. Sote-toimiala on mukana arvioinnissa esimerkiksi toimialojen välillä tehtävän yhteistyön muodossa.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

¹¹⁹ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/helsingissa-keinoja-maahanmuuttajien-kotoutumiseen>

¹²⁰ <https://kykynloppuraportti.files.wordpress.com/2019/06/mariam-bahafid-hamdi-moalim-kyky-ii-vertaisryhmc3a4t.pdf>

¹²¹ <https://www.hel.fi/ammattillinen/fi/esittely/stadin-osaamiskeskus/kyky-hanke/kyky-sovellus>

¹²² https://tilajakehitys.hel.fi/ulkomaalaistaustaisten_tyollisyys

¹²³ Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018-2021, 5.

¹²⁴ Mukana-ohjelma. Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke 2017-2021, projektisuunnitelma, Khs 11.2.2019, 7.

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ei ole.

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arviointikysymykset on johdettu maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmasta 2018-2021.

Arvioinnin pääkysymys on, onko maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelman 2018-2021 mukaisia maahanmuuttajaperheeseen liittyviä tavoitteita edistetty kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla?

Arvioinnin osakysymyksiä ovat:

1. Onko maahanmuuttajataustaisille lapsille, perheille sekä kotivanhemmille ja huoltajille järjestetty kehittämissuunnitelman mukaiset oppimisen edellytykset ja tuki?
2. Onko maahanmuuttajataustaisille oppilaille ja perheille järjestetty kehittämissuunnitelman mukaista opintojen ohjausta, neuvontaa ja siirtymiä?
3. Onko kasvatuksen ja koulutuksen toimialan henkilöstön osaamista kehitetty kielitietoisemmaksi ja maahanmuuttajien tarpeet huomioivammaksi?

Ensimmäisen osakysymyksen kriteerinä ovat toimenpiteet, joita on järjestetty tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten sekä kotivanhempien ja huoltajien oppimista. Ensimmäiseen osakysymykseen vastattaessa arvioidaan 3-6 vuotiaiden osallistumista varhaiskasvatukseen äidinkielen mukaan sekä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden oppimistuloksia. Ulkomaalaistaustaisten oppimistuloksiin vaikuttavat monet tekijät kuten oppimisympäristöt, oppimateriaalit, teknologian ajanmukaisuus sekä huoltajien kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö. Lisäksi tarkastellaan kotivanhempien suomen ja ruotsin kielen koulutukseen osallistuvien suhteellista määrää ja siitä jatkopolulle siirtyvien osuutta. Ensimmäisen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla. Tarkastelussa huomioidaan sukupuolinäkökulma, mikäli aineistoa on saatavissa sukupuolen mukaan.

Toisen osakysymyksen kriteeri täyttyy, jos opintojen aikainen ohjaus ja neuvonta on laadukasta. Laadulla tarkoitetaan muun muassa viestinnän selkeyttä ja monikielisyyttä. Laadulla tarkoitetaan myös, että neuvonta oppimispolkujen mahdollisuuksista on yhdenmukaista ja ajankohtaista. Toisen osakysymyksen osalta arvioidaan, onko oppimispolut katkeamattomia siten, että ne johtavat tutkintoihin, työelämään ja aktiiviseen yhteiskuntaelämään. Toisen osakysymyksen kohdalla tarkastellaan erityisesti maahanmuuton toisen sukupolven perusasteen jälkeisten tutkinnon suorittaneiden osuutta väestöstä. Toisen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla.

Kolmannen osakysymyksen kriteerinä on kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön osaamisen kasvattaminen. Kolmannen osakysymyksen kriteeri täyttyy, jos henkilöstön osaamista on kehitetty kielitietoisemmaksi ja maahanmuuttajien tarpeet huomioivammaksi. Arvioinnin kohteena on henkilöstön pedagoginen kielitietoisuus ja taito soveltaa sitä työssä, valmius tunnistaa ja tunnustaa oppijoiden muualla hankittua osaamista sekä taito tunnistaa ja puutua syrjintään ja rasismiin. Kolmannen osakysymyksen toimenpiteitä arvioidaan haastattelujen, kyselyjen ja kirjallisen aineiston kuten tilastojen avulla.

Rajaukset

ARVIINTIMUISTIO 17.3.2020

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2019 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arviointi rajataan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan järjestämään toimintaan, vaikka muutkin toimialat järjestävät kotoutumisen palveluita maahanmuuttajataustaisille. Arviointi kohdistuu varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisiin lapsiperheisiin ja etenkin kotona oleviin vanhempiin (kotivanhempiin) sekä toisen asteen koulutukseen tässä arvioinnin toteuttamissuunnitelmassa rajatun mukaisesti.